

**RADA MIEJSKA
w Ćmielowie**

Załącznik Nr 1.
do Uchwały Nr XL/229/2017
Rady Miejskiej w Ćmielowie
z dnia 14 lipca 2017 r.

***Gminny Program Rewitalizacji
dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025***

Lipiec 2017

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

INICJATYWAŁOKALNA.PL

InicjatywaLokalna.pl

ul. Targowa 18/609, 25-520 Kielce

tel./fax 41 343 01 24

e-mail: biuro@inicjatywalokalna.pl

www.inicjatywalokalna.pl

Spis treści

Wstęp.....	5
I. Część wprowadzająca.....	8
1. Metodologia prac nad dokumentem.....	8
2. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	12
II. Część diagnostyczno-analityczna.....	25
1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	25
2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	28
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	32
III. Część programowa.....	75
1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji.....	75
1.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji i misja procesu rewitalizacji.....	75
1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań.....	77
2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2016–2025.....	81
2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć.....	81
2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć.....	103
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	107
3. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania.....	120
IV. Część wdrożeniowa.....	122
1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	122
1.1. Struktura zarządzania dokumentem wraz z jego kosztami.....	122
1.2. Harmonogram realizacji programu.....	126
1.3. Public relations dokumentu.....	130
2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu.....	131
2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości.....	132
2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu.....	137
3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji.....	139

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje	150
5. Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	153
6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie	153
6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej	153
6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	153
Spis fotografii.....	155
Spis map.....	155
Spis schematów	156
Spis tabel	156
Spis wykresów.....	157
Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	159

Wstęp

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na szereg zjawisk kryzysowych występujących na obszarach gmin, takich jak degradacja techniczna oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W związku z tym niezbędne jest planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zidentyfikowane problemy oraz potencjały danego obszaru zdegradowanego, a także wynikającą z nich skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.), *rewitalizacja* stanowi „proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji (...)”.

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *gminny program rewitalizacji*, który jest inicjowany, sporządzany oraz uchwalany przez Radę Miejską na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jest to „wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji”¹. Dokument obejmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów współfinansowanych ze środków UE oraz innych publicznych lub prywatnych), ponieważ tylko taka różnorodna konstrukcja warunkuje osiągnięcie efektów.

Objęcie danego obszaru zdegradowanego Gminnym Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji (programy unijne oraz krajowe) lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

¹ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, Minister Rozwoju, Warszawa, 02.08.2016, s. 7–8.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025 (GPR) stanowi spójny dokument strategiczny, który ma na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, mającego istotne znaczenie dla rozwoju gminy, poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny i środowiskowy), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, wydanymi przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 roku, a także z uwzględnieniem zapisów dotyczących obszaru strategicznej interwencji państwa „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” zawartych w rozdziale 3.1.3 Umowy Partnerstwa².

Dokument składa się z czterech zasadniczych części, a mianowicie: części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej, programowej oraz wdrożeniowej.

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu oraz jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, które wskazują na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej wraz ze skwantyfikowanymi danymi i ich analizą w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2016–2025, tj. wizję wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego, misję, cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk i wykorzystanie potencjałów lokalnych. Ponadto zostały tutaj zawarte podstawowe oraz uzupełniające projekty rewitalizacyjne powiązane ze sobą i wspólnie oddziałujące na obszar rewitalizacji. Ważnym elementem są również szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem różnych źródeł finansowania projektów.

² *Umowa Partnerstwa, Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, grudzień 2015.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu w reakcji na zmiany w otoczeniu. Ponadto w niniejszej części zawarte zostały mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i innych podmiotów oraz grup nieformalnych aktywnych na terenie gminy na każdym etapie procesu rewitalizacji, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Przedstawiony został tutaj również przebieg procesu opiniowania dokumentu przez instytucje zewnętrzne oraz procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ostatnim elementem jest sposób realizacji założeń dokumentu w odniesieniu do polityki mieszkaniowej oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego w gminie wraz z załącznikiem graficznym wskazującym na kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji.

I. Część wprowadzająca

1. Metodologia prac nad dokumentem

Metodologię sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji warunkowały przede wszystkim *Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.), a także obowiązujące *Wytoczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, wydane przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 roku.

Dokument opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy we wszystkich etapach prac, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Na wybór takiego podejścia decydujący wpływ miała idea rewitalizacji, w której kluczową rolę odgrywa realizacja zasady partnerstwa i partycypacji społecznej.

Metodologia prac obejmowała dwie zasadnicze części, składające się na efekt końcowy w postaci dokumentu *Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025*, a mianowicie:

- I. *Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów* – obejmowało następujące etapy:
 - 1) zgromadzenie danych statystycznych do diagnozy w podziale na ustalone jednostki referencyjne gminy (sołectwa i obszary miasta) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej zarówno z Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie, jak i instytucji zewnętrznych;
 - 2) wykonanie wielokryterialnej analizy przestrzennej ustalonych wskaźników oraz opracowanie diagnozy gminy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z mapami poglądowymi koncentracji problemów we wszystkich ww. sferach;
 - 3) przeprowadzenie w dniach 12.07.–10.08.2016 roku konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów wraz z opracowaną diagnozą gminy oraz mapami przedstawiającymi granice ww. obszarów;

- 4) przedstawienie Radzie Miejskiej w Ćmielowie przez Burmistrza Ćmielowa wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy wraz z projektem uchwały, diagnozą gminy na potrzeby wyznaczenia ww. obszarów i mapami przedstawiającymi ich granice w skalach 1:5 000 (obszar zdegradowany) i 1:2 000 (obszar rewitalizacji) z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu *Ustawy z dnia 17 maja 1989 roku – Prawo Geodezyjne i Kartograficzne*, a także informacją podsumowującą przeprowadzone konsultacje społeczne;
 - 5) podjęcie na sesji przez Radę Miejską w Ćmielowie *Uchwały nr XXVI/161/2016 z dnia 14 września 2016 roku w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów*;
 - 6) przekazanie ww. uchwały oraz jej opublikowanie w dniu 27.09.2016 roku wraz z załącznikami, tj. diagnozą gminy oraz mapami obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego jako poz. 2874, z uwagi na fakt, że jest to akt prawa miejscowego.
- II. *Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem procesu zaopiniowania dokumentu i Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko* – obejmowało następujące etapy:
- 1) podjęcie na sesji przez Radę Miejską w Ćmielowie *Uchwały nr XXVII/168/2016 z dnia 18 października 2016 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* (po 14 dniach niezbędnych na uprawomocnienie się ww. uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, która jest aktem prawa miejscowego);
 - 2) ogłoszenie o podjęciu uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji na stronie podmiotowej gminy, (w zakładce „Ogłoszenia/Gminny Program Rewitalizacji” w dniu 24.10.2016 roku), w Biuletynie Informacji Publicznej (w zakładce „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa/Rewitalizacja” w dniu 24.10.2016 roku), w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości (na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie w dniu 24.10.2016 roku), w prasie lokalnej („Gazeta Ostrowiecka” nr 44 (3211) ROK LXVI z dnia 31 października 2016 r. oraz „Wiadomości Świętokrzyskie” nr 44 (1154) z dnia 31 października 2016 r.) oraz przez obwieszczenie;

- 3) przeprowadzenie różnorodnych form partycypacji społecznej służących wspólnemu wypracowaniu przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji głównych założeń dokumentu (wizji, misji, celów, kierunków działań), a także „zbudowaniu” bazy planowanych do realizacji projektów (w tym partnerskich), mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego;
- 4) opracowanie i przeprowadzenie w dniach 24.01–23.02.2017 roku zewnętrznych konsultacji społecznych projektu 1.0 dokumentu;
- 5) wystąpienie w dniu 24.02.2017 roku o zaopiniowanie projektu 2.0 GPR przez instytucje wskazane w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii w ciągu 14 dni – terminu ustalonego przez Burmistrza Ćmielowa zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o rewitalizacji;
- 6) wystąpienie w dniu 24.02.2017 roku z wnioskami do: Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach (RDOS) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOS) na podstawie art. 47 i 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) oraz Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach o wyrażenie zgody na odstąpienie od konieczności przeprowadzenia SOOS na podstawie art. 48 ww. ustawy wraz z uzyskaniem stanowisk ww. instytucji;
- 7) przekazanie i uchwalenie w dniu 28.03.2017 roku projektu dokumentu na sesji przez Radę Miejską w Ćmielowie;
- 8) uzupełnienie i uszczegółowienie zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z dokonaną oceną przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego;
- 9) ponowne wystąpienie w dniu 22.06.2017 roku z wnioskami dotyczącymi wprowadzonych zmian do: Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach (RDOS) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOS) na podstawie art. 47 i 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) oraz

Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach o wyrażenie zgody na odstąpienie od konieczności przeprowadzenia SOOŚ na podstawie art. 48 ww. ustawy wraz z uzyskaniem stanowisk ww. instytucji;

- 10) przekazanie i uchwalenie w dniu 14.07.2017 roku projektu zmienionego dokumentu na sesji przez Radę Miejską w Ćmielowie.

Szczegółowy opis działań partycypacyjnych przeprowadzonych na poszczególnych etapach prac przedstawiono w rozdziale 3 części IV niniejszego dokumentu *Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji*.

Dokument powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych oraz kluczowych dla rozwoju gminy partnerów z sektorów społecznego i gospodarczego przy współudziale (w postaci wsparcia merytorycznego) ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców wyznaczonego obszaru, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

2. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju gminy), a także założenia dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym komplementarność z celami, działaniami czy priorytetami innych dokumentów wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji.

Zestawienie dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1 Nawiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych i planistycznych

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie GPR do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego ³
POZIOM EUROPEJSKI		
1.	<i>Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu</i>	<i>Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.</i> Ponadto wpływa na osiągnięcie 3 z 5 celów głównych: <i>CEL 1</i> Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lata. <i>CEL 4</i> Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne. <i>CEL 5</i> Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.
POZIOM KRAJOWY		
2.	<i>Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	<i>Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:</i> Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: <i>Cel 3</i> Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki: <i>Cel 6</i> Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”; <i>Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:</i> Rozwój regionalny: <i>Cel 8</i> Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych;

³ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

3.	<i>Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)</i>	<i>Obszar Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny:</i> <i>Cel III Wzrost społecznego kapitału rozwoju.</i> <i>Cel główny:</i> Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. <i>Cel szczegółowy I –</i> Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. <i>Obszar:</i> Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> Małe i średnie przedsiębiorstwa. <i>Cel szczegółowy II –</i> Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. <i>Obszar:</i> Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> Spójność społeczna. <i>Obszar:</i> Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> Rozwój zrównoważony terytorialnie. <i>Cel szczegółowy III –</i> Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu. <i>Obszar:</i> Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> Prawo w służbie obywatelom i gospodarce. <i>Obszar:</i> Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem. <i>Obszar:</i> Cyfrowe państwo usługowe. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> E-państwo. <i>Obszar:</i> Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe. <i>Główne obszary koncentracji działań:</i> Efektywność wykorzystania środków UE. <i>Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii:</i> • Poprawa jakości kapitału ludzkiego. Zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. • Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju. • Zrównoważenie systemu energetycznego Polski. • Rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców. <i>Celem Strategii w obszarze polityki miejskiej jest tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, wypracowanie mechanizmów współpracy w ich obszarach funkcjonalnych,</i>
----	---	--

		wzmocnienie ich zdolności do tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Aby osiągnąć ten cel niezbędna jest poprawa zdolności ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia, wspieranie zrównoważonego rozwoju (m.in. poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom suburbanizacji, ponowne wykorzystanie uprzednio zagospodarowanych terenów, rewitalizację zdegradowanych obszarów miejskich), wspomaganie ośrodków miejskich dotkniętych problemami rozwojowymi oraz stwarzanie warunków do partnerskiego zarządzania rozwojem. Jednym z działań do 2020 roku jest: „Wspieranie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcenie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym).
4.	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	<i>Cel strategiczny:</i> Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. <i>Cel 2.</i> Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. <i>Kierunek działań polityki przestrzennej:</i> Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych. <i>Działanie:</i> Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.
5.	<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i>	<i>Cel główny:</i> Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. <i>Cel 2</i> Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
6.	<i>Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020</i>	<i>Wizja:</i> Polska Wschodnia makroregionem dynamicznie rozwijającym się z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, stopniowo i systematycznie poprawiającym swoją pozycję rozwojową i konkurencyjną w kraju oraz w Unii Europejskiej. <i>Cel główny:</i> Wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej. <i>Obszar strategiczny 2:</i> Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego. <i>Kierunek działań:</i> Przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy i Wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy.
7.	<i>Krajowa Polityka Miejska 2023</i>	Strategicznym celem polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. <i>Cel szczegółowy 3</i> Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich (miasto spójne). <i>Cel szczegółowy 4</i> Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia

		(miasto konkurencyjne). Jednym z wątków tematycznych jest rewitalizacja, w którym wskazane zostało, że: „najbardziej zaawansowanym procesem przemian jest kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach zdegradowanych, odnosząca się do konkretnego, wyznaczonego w oparciu o obiektywne kryteria, terytorium i łącząca wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwałe ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru, zwiększenie jego atrakcyjności dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz poprawę jakości życia. W ten sposób należy wypracować przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i powstające we współpracy z lokalną społecznością”.
POZIOM REGIONALNY		
8.	<i>Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020</i>	<i>Wizja Strategii:</i> Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania. <i>Misja Strategii:</i> pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska. <i>Cel strategiczny 1.</i> Koncentracja na poprawie Infrastruktury regionalnej. <i>1.2</i> Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w Regionie. <i>1.3</i> Rozwój harmonijny i ład przestrzenny czyli nie zapominajmy o tym co już jest. <i>Cel strategiczny 3.</i> Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki. <i>3.1</i> Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości. <i>Cel strategiczny 6.</i> Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu. <i>6.1</i> Energia versus emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce. <i>6.4</i> Ochrona cennych zasobów przyrodniczych.
9.	<i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</i>	<i>Misja:</i> Wzmocnienie spójności terytorialnej regionu oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, zwiększenia wpływu miast na sąsiadujące obszary wiejskie, a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług. <i>Cel generalny zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego:</i> Kształtowanie zrównoważonej, harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa świętokrzyskiego, sprzyjającej poprawie atrakcyjności i spójności terytorialnej regionu oraz efektywnemu wykorzystaniu jego potencjałów rozwoju, przy jednoczesnym wsparciu dla rozwiązań innowacyjnych i przyjaznych środowisku przyrodniczemu. <i>Cel warunkujący 1.</i> Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przestrzeni gospodarczej województwa w tym szczególnie miast z myślą o wykorzystaniu lokalnych potencjałów rozwoju i dostosowaniu tej przestrzeni do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. <i>Priorytety polityki przestrzennej:</i> Kształtowanie warunków

	przestrzennych do dywersyfikacji przedsiębiorczości, rozwoju sektora MSP oraz utrwalania specjalizacji gospodarczej; Rewitalizacja zdegradowanych terenów i dzielnic poprzemysłowych. <i>Cel warunkujący 2.</i> Formowanie policentrycznego układu osadnictwa i powiązań funkcjonalnych sieci miast, rozwijanych w ramach harmonijnych struktur obszarowych z jednoczesnym wsparciem procesów metropolizacji i działań służących wzmocnieniu więzi województwa z krajową i europejską przestrzenią gospodarczą. <i>Priorytety polityki przestrzennej:</i> Rozwój i umacnianie funkcji metropolitalnych Kielec w powiązaniu z poprawą spójności i atrakcyjności osiedleńczej na północnym podobszarze recesji przestarzałej bazy przemysłowej predysponowanym do wielokierunkowej aktywizacji Poprawa jakości życia mieszkańców drogą zwiększania dostępności do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług, zwłaszcza na obszarach niedosłużonych; Wzrost konkurencyjności miast średnich poprzez wzmacnianie tkanki miejskiej, rewitalizację historycznych centrów oraz kształtowanie funkcji subregionalnych, sprzyjających integracji społecznej; Wspieranie rozwoju ośrodków peryferyjnych i pełniących funkcje miast-bram, drogą poprawy wykorzystania potencjałów endogenicznych i specyficznych walorów kulturowych. <i>Cel warunkujący 3.</i> Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich oraz integracji rynków pracy. <i>Priorytety polityki przestrzennej:</i> Kształtowanie optymalnych relacji: mieszkanie – usługi – praca – rekreacja i wypoczynek, w różnych skalach obszarowych; Wsparcie działań, służących ograniczaniu depopulacji oraz emigracji młodych wykształconych osób, zwłaszcza z obszarów stagnacji, m.in. drogą odbudowy lokalnych rynków pracy. <i>Cel warunkujący 4.</i> Ochrona i racjonalne zagospodarowanie zasobów przyrodniczych i dóbr kultury, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. <i>Priorytety polityki przestrzennej:</i> Przywracanie równowagi przyrodniczej na obszarach zdegradowanych; Rozwój komunalnej infrastruktury ochrony środowiska; Minimalizacja zagrożenia hałasem w miastach i w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów; Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne wkomponowanie zabytków w przestrzeń turystyczną. <i>Cel warunkujący 5.</i> Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej i społecznej w aspekcie poprawy dostępności i spójności przestrzennej oraz osiągnięcia wysokiego standardu świadczenia usług. <i>Priorytet polityki przestrzennej:</i> Zapewnienie wysokiego standardu dostępności do usług publicznych we wszystkich skalach obszarowych. <i>Cel warunkujący 6.</i> Wzmocnienie odporności struktur przestrzennych na zagrożenia oraz poprawa bezpieczeństwa publicznego. <i>Priorytet polityki przestrzennej:</i> Kształtowanie struktur funkcjonalnych sprzyjających dekoncentracji ludności oraz miejsc pracy i usług, zwiększeniu substytucyjności systemów infrastruktury, zwiększeniu obszarów zielonych oraz poprawie odporności na skutki klęsk żywiołowych; Stworzenie nowoczesnych, niezawodnych systemów infrastruktury energetycznej oraz zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. <i>Cel warunkujący 7.</i> Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego. <i>Priorytet polityki przestrzennej:</i> Preferencje dla regeneracji zabudowy,
--	---

		powtórne zagospodarowanie terenów.
		POZIOM SUBREGIONALNY
10.	<i>Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu ostrowieckiego do roku 2020</i>	<i>Misja:</i> Powiat ostrowiecki zintegrowany obszar zrównoważonego rozwoju oparty na wysoko wykwalifikowanej kadrze i potencjale społecznym mieszkańców powiatu w dziedzinach związanych z rozwojem przemysłu. Obszar o wysokich walorach krajobrazowych i potencjale dziedzictwa kulturowego sprzyjających rozwojowi różnych form turystyki i rekreacji. Powiat z pełną infrastrukturą społeczną stanowiącą warunki do bezpiecznego i komfortowego życia jego mieszkańców. <i>Obszar:</i> EKOLOGIA <i>Priorytet:</i> Podnoszenie świadomości „ekologicznej” mieszkańców powiatu. <i>Kierunki działania:</i> Edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie: nowych technologii oczyszczania ścieków przydomowych, oraz nowych technik grzewczych. <i>Cele pierwszorzędne:</i> Propagowanie zrównoważonego rozwoju z uwzględnieniem obszarów turystycznych. <i>Kierunki działania:</i> Promowanie czystego ekologicznie ogrzewania domów; Wydzielanie stref zieleni oraz nadzór nad prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej; Monitoring zakładów produkcyjnych w zakresie emisji zanieczyszczeń. <i>Cele pierwszorzędne:</i> Zintegrowane działania w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej. <i>Kierunki działania:</i> Budowa i rozbudowa infrastruktury kanalizacji sanitarnej na terenie gmin powiatu. <i>Obszar:</i> GOSPODARKA <i>Priorytet:</i> Polityka inwestycyjna na obszarze Powiatu. <i>Kierunki działania:</i> Rozbudowa infrastruktury technicznej na terenie powiatu. <i>Cele pierwszorzędne:</i> Wspieranie mobilności zawodowej mieszkańców Powiatu. <i>Kierunki działania:</i> Wspieranie procesów przekwalifikowań zawodowych z wykorzystaniem istniejącej bazy oświatowej; Promocja samozatrudnienia oraz aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. <i>Obszar:</i> INFRASTRUKTURA <i>Priorytet:</i> Rozwój i rozbudowa infrastruktury technicznej z uwzględnieniem nowoczesnych technologii. <i>Kierunki działania:</i> Rozbudowa sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i gazociągowych na terenie gmin powiatu; Rozbudowa i unowocześnienie sieci energetycznych i ciepłowniczych na terenie Powiatu; Infrastruktura telekomunikacyjna – zwiększenie dostępności do Internetu oraz nowych form komunikacji. <i>Priorytet:</i> Budowa i rozbudowa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej. <i>Kierunki działania:</i> Budowa i przebudowa dróg powiatowych z wykorzystaniem dotacji z UE; Budowa i rozbudowa infrastruktury oświatowej (chodniki, oświetlenie, kanalizacja deszczowa). <i>Priorytet:</i> Budowa i przebudowa infrastruktury oświatowej i sportowej. <i>Kierunki działania:</i> Realizacja Programu Termomodernizacji obiektów oświatowych; Realizacja Programu Budowy Obiektów Sportowych;

		Komputeryzacja szkół ponadgimnazjalnych oraz tworzenie nowoczesnego zaplecza dydaktycznego. <i>Cele pierwszorzędne:</i> Tworzyć warunki do poprawy stanu infrastruktury komunikacyjnej. <i>Kierunki działania:</i> Rozbudowa i modernizacja dróg gminnych w oparciu o środki z funduszy strukturalnych UE. <i>Cele pierwszorzędne:</i> Podjąć działania w kierunku rozbudowy bazy turystycznej. <i>Kierunki działania:</i> Budowa zaplecza rekreacyjnego i szlaków turystycznych pomiędzy, lub wokół zidentyfikowanych produktów turystycznych. <i>Obszar:</i> SPOŁECZNOŚĆ <i>Priorytet:</i> Podnoszenie poziomu szkolnictwa oraz bazy oświatowej z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy. <i>Kierunki działania:</i> Zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży, oraz kursy i szkolenie dla dorosłych; Modernizacja obiektów oświatowych oraz unowocześnienie bazy dydaktycznej; Tworzenie nowych kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy. <i>Priorytet:</i> Tworzyć warunki do zwiększenia poziomu inwestycji na terenie powiatu, powodujących wzrost zatrudnienia mieszkańców. <i>Kierunki działania:</i> System preferencji podatkowych i ulg dla inwestorów tworzących nowe miejsca pracy; Wspieranie kapitału wewnętrznego w realizacji i nowych inwestycji. <i>Priorytet:</i> Uwzględnić charakter regionu przy kreowaniu nowych inwestycji. <i>Kierunki działania:</i> Promować zasoby surowców naturalnych jako podstawę dla realizacji nowych inwestycji; Rozwój turystyki w oparciu o dziedzictwo kulturowe. <i>Cele pierwszorzędne:</i> Podjąć działania w kierunku tworzenia nowych miejsc pracy dla młodzieży migrującej. <i>Kierunki działania:</i> Wspieranie lokalnych inicjatyw z zakresu małej i średniej przedsiębiorczości.
		POZIOM LOKALNY
11.	<i>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ćmielów na lata 2014–2020. Aktualizacja</i>	<i>Misja:</i> Gmina Ćmielów obszarem rozwoju gospodarczego i społecznego. <i>Cel bezpośredni 1:</i> Rozwój infrastruktury technicznej. <i>Kierunek rozwojowy nr 1.1:</i> Rewitalizacja miasta. <i>Kierunek rozwojowy nr 1.2:</i> Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej i sportowej. <i>Kierunek rozwojowy nr 1.3:</i> Rozwój transportu i infrastruktury drogowej. <i>Kierunek rozwojowy nr 1.4:</i> Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska. <i>Cel bezpośredni 2:</i> Pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców oraz tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy. <i>Kierunek rozwojowy nr 2.1:</i> Stwarzanie warunków sprzyjających do rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnieniu. <i>Kierunek rozwojowy nr 2.2:</i> Wspieranie edukacji mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości. <i>Kierunek rozwojowy nr 2.3:</i> Opracowanie i wdrażanie projektów związanych z aktywizacją społeczności. <i>Cel bezpośredni 3:</i> Rozwój turystyki.

		Kierunek rozwojowy nr 3.1. Zagospodarowanie obiektów i terenów cennych pod względem turystycznym. Kierunek rozwojowy nr 3.2. Renowacja obiektów zabytkowych. Kierunek rozwojowy nr 3.3. Organizacja cyklicznych imprez. Cel pośredni 5. Ochrona środowiska naturalnego. Cel pośredni 6. Rozwój infrastruktury społecznej i kulturalnej. Cel pośredni 7. Rozwój usług dla mieszkańców i form wypoczynku.
12.	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ćmielów na lata 2015–2020	Misja: Skuteczne aktywizowanie mieszkańców gminy zagrożonych lub dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, wzmacnianie rodzin oraz dążenie do integracji społecznej. Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu mieszkańców gminy. Cel operacyjny: Wspieranie osób pozostających bez zatrudnienia oraz poszukującym pracy. Cel operacyjny: Udzielanie pomocy zagrożonym lub dotkniętym ubóstwem i bezdomnością. Cel operacyjny: Usprawnianie seniorów oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób niepełnosprawnych). Cel strategiczny 2. Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie. Cel operacyjny: Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju. Cel operacyjny: Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. Cel operacyjny: Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. Cel operacyjny: Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich. Cel strategiczny 3. Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego. Cel operacyjny: Doskonalenie sektora pomocy społecznej. Cel operacyjny: Inicjowanie powstawania i wspieranie organizacji pozarządowych oraz rozszerzanie z nimi współpracy.
13.	III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ćmielów	Cel strategiczny 1. Wykorzystywanie potencjału ludzkiego w procesach rozwojowych i przyciąganie nowych mieszkańców. Kierunek działań: Wyznaczenie nowych terenów zarówno na potrzeby rozwoju rynku pracy, jak i miejsc rekreacji i wypoczynku. Cel strategiczny 2. Harmonijny rozwój przestrzenny, zapewniający dbałość o środowisko i zachowanie dóbr kultury dla obecnych i przyszłych pokoleń. Kierunek działań: Uporządkowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej. Kierunek działań: Utrzymanie układu obwodnic w celu oddzielenia ruchu tranzytowego od wewnętrznego. Kierunek działań: Wzmocnienie roli turystyki w celu wykorzystania i zadbania o wartościowe obiekty zabytkowe i przyrodnicze. Kierunek działań: Zwiększenie udziału zieleni również na terenach zainwestowanych. Kierunek działań: Ograniczenie ruchu w ścisłym centrum Miasta Ćmielowa. Cel strategiczny 3. Podniesienie konkurencyjności gospodarczej regionu.

	<i>Kierunek działań:</i> Stworzenie czytelnego układu komunikacyjnego. <i>Kierunek działań:</i> Rozbudowa i poprawa jakości systemu infrastruktury technicznej. <i>Cel strategiczny 4:</i> Wykorzystanie i wzmocnienie potencjału naukowego, kulturowego i środowiskowego dla poprawy jakości życia mieszkańców. <i>Kierunek działań:</i> Zachowanie ładu przestrzennego w rejonach o wysokich walorach urbanistycznych i architektonicznych. <i>Kierunek działań:</i> Uatrakcyjnienie terenów przestrzeni publicznych w celu wykorzystania ich do różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych, naukowych, plenerowych. <i>Kierunek działań:</i> Rozwój centrum administracyjno-kulturalno-naukowo-biznesowego.
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów strategicznych i planistycznych

Miasto Ćmielów stanowi centrum gminy spełniające różne funkcje na rzecz mieszkańców, dlatego jest jednym z kluczowych obszarów strategicznych rozwoju gminy, wskazanym w *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Ćmielów na lata 2014–2020*⁴. Dla niniejszego obszaru określony został kierunek rozwojowy dotyczący rewitalizacji miasta w ramach celu bezpośredniego 1. *Rozwój infrastruktury technicznej*, który wskazuje na konieczność przeprowadzenia rewitalizacji na tym terenie. Z założeń tego kierunku wynika, iż przestrzeń miejska Ćmielowa wymaga podjęcia skutecznych działań zmierzających do opracowania i wdrożenia programu zakładającego odnowę estetycznego wyglądu z zachowaniem charakteru zabytkowej formy zabudowy i funkcjonalności, a także poprawę bezpieczeństwa w mieście⁵.

Uzasadnieniem dla potrzeby przeprowadzenia ww. działań rewitalizacyjnych są przede wszystkim słabe strony w analizie SWOT w sferze społecznej: „wysoki wskaźnik bezrobocia, ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, ujemne saldo migracji, wysoki udział w strukturze wiekowej ludności w wieku poprodukcyjnym, coraz mniejsza liczba podmiotów gospodarczych w gminie, wzrost zagrożeń patologiami społecznymi” wpływające na „niższy niż przeciętny standard życia oraz trudną sytuację materialną”⁶.

⁴ Strategia Rozwoju zaktualizowana przyjętą Uchwałą nr XXIII/144/2016 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 22 czerwca 2016 roku.

⁵ *Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ćmielów na lata 2014–2020*, s. 57.

⁶ *ibid.*, s. 51 i 55.

Jako szansę na poprawę sytuacji i niwelację sytuacji kryzysowej wskazuje się projekty i przedsięwzięcia zaplanowane w ramach kolejnego etapu rewitalizacji miasta. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań w zakresie przebudowy zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych. Ponadto w dokumencie zaznaczono, że „kierunek musi mieć charakter kompleksowy i zintegrowany z innymi działaniami wspierającymi integrację społeczną i przyczyniać się do zmniejszenia ubóstwa oraz prowadzić do zwiększenia szans na zatrudnienie”⁷. Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt, że w Strategii Rozwoju określono, iż „szanse na poprawę bytu upatrywane są w rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnieniu”⁸.

W związku z tym kontynuacja założeń rewitalizacji to pobudzenie przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców wraz z włączeniem społecznym osób wykluczonych na obszarze centrum Ćmielowa, co wpisuje się w misję rozwoju gminy: „Gmina Ćmielów obszarem rozwoju gospodarczego i społecznego”, a także cele bezpośrednie 1 i 2 oraz ich kierunki⁹.

Rewitalizacja jest szansą dla rozwoju miasta, która ma jednocześnie zapobiegać zjawiskom kryzysowym, wynikającym z postępującego procesu degradacji technicznej miasta, nieunormowanej sytuacji prawnej gruntów i nieruchomości, oporu właścicieli nieruchomości czy dużej konkurencyjności okolicznych miast. Ponadto będzie to ciąg dalszy procesu przeprowadzanego na zdegradowanym obszarze o wysokiej kumulacji problemów społecznych. Wdrożenie tych założeń, mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców, zostało rozpoczęte w 2009 roku od zagospodarowania Rynku.

Potwierdza to również *III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ćmielów*¹⁰, które jest podstawowym dokumentem ustalającym oraz określającym politykę zagospodarowania przestrzennego.

Jako obszar wymagający rehabilitacji i przekształceń „pod kątem porządkowania i realizacji nowej zabudowy, uznaje się w pierwszej kolejności: miejscowość Ćmielów, z podkreśleniem jej roli jako centrum gminnego”, a w szczególności obszar centralnej części jako historyczny układ urbanistyczny. W ukształtowaniu zabudowy w Ćmielowie widoczne

⁷ *Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ćmielów na lata 2014–2020*, s. 57.

⁸ *ibid.*, s. 55.

⁹ *ibid.*, s. 56.

¹⁰ *III Zmiana Studium przyjęta Uchwałą nr XXIV/203/2013 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 24 stycznia 2013 roku.*

są obszary zabudowy mieszkaniowej tworzące układy i rozwijające się głównie wzdłuż dróg¹¹. W związku z tym podstawowymi kierunkami działań na tych obszarach będą¹²:

- właściwe ukształtowanie przestrzeni publicznych;
- modernizacja zabudowy, w tym poprzez poprawę wyposażenia w infrastrukturę techniczną, szczególnie w zakresie gospodarki wodno-ściekowej;
- uzupełnienia zabudowy, w tym poprawa jakości tworzonej architektury w kierunku ograniczenia jej bezstylowości degradującej historyczne otoczenie i krajobraz;
- poprawa stanu technicznego dróg;
- przekształcenia zabudowy, w tym mieszkaniowej o niskim standardzie technicznym, w kierunku jej adaptacji na cele rekreacyjne i turystyczne;
- tworzenie zorganizowanych form rozwoju zabudowy rekreacyjnej, zapewniających właściwą ochronę walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

Dla wypełnienia priorytetów rozwojowych dla Gminy Ćmielów przyjęte również zostały cele strategiczne wraz z kierunkami działań, które będą realizowane poprzez zaplanowane działania rewitalizacyjne na wyznaczonym obszarze rewitalizacji¹³:

1. Cel strategiczny 1. *Wykorzystywanie potencjału ludzkiego w procesach rozwojowych i przyciąganie nowych mieszkańców*, realizowany m.in. przez: wyznaczenie nowych terenów zarówno na potrzeby rozwoju rynku pracy, jak i miejsc rekreacji i odpoczynku.
2. Cel strategiczny 2. *Harmonijny rozwój przestrzenny, zapewniający dbałość o środowisko i zachowanie dóbr kultury dla obecnych i przyszłych pokoleń*, realizowany m.in. przez: uporządkowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej; utrzymanie układu obwodnic w celu oddzielenia ruchu tranzytowego od wewnętrznego; wzmocnienie roli turystyki w celu wykorzystania i zadbania o wartościowe obiekty zabytkowe i przyrodnicze; zwiększenie udziału zieleni również na terenach zainwestowanych; ograniczenie ruchu w ścisłym centrum Miasta Ćmielowa.
3. Cel strategiczny 3. *Podniesienie konkurencyjności gospodarczej regionu*, realizowany m.in. przez: stworzenie czytelnego układu komunikacyjnego; rozbudowę i poprawę jakości systemu infrastruktury technicznej.

¹¹ III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ćmielów, s. 159–160.

¹² Jw., s. 159.

¹³ Jw., s. 165–166.

4. Cel strategiczny 4. *Wykorzystanie i wzmocnienie potencjału naukowego, kulturowego i środowiskowego dla poprawy jakości życia mieszkańców*, realizowany przez: zachowanie ładu przestrzennego w rejonach o wysokich walorach urbanistycznych i architektonicznych; ochronę korytarzy ekologicznych przed zainwestowaniem, przy jednoczesnym lokalizowaniu w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych i aktywności gospodarczej z dużym udziałem zieleni; uatrakcyjnienie terenów przestrzeni publicznych w celu wykorzystania ich do różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych, naukowych, plenerowych; rozwój centrum administracyjno-kulturalno-naukowo-biznesowego.

Diagnoza sytuacji społecznej zawarta w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ćmielów na lata 2015–2020*¹⁴ wskazuje najważniejsze problemy, do których zaliczono przede wszystkim¹⁵:

- 1) bezrobocie prowadzące do ubóstwa (dotykające przede wszystkim osoby młode z niewielkim stażem pracy lub bez doświadczenia zawodowego);
- 2) postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej spowodowany niekorzystnymi zmianami demograficznymi (zwiększający ryzyko chorób i niepełnosprawności);
- 3) trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny, a także problemy alkoholizmu i przemocy domowej.

W celu zmniejszenia skali występowania powyższych problemów, zminimalizowania ich skutków społecznych, a tym samym poprawy jakości życia mieszkańców zaplanowano wdrożenie inicjatyw w ramach następujących celów strategicznych oraz odpowiadających im celów operacyjnych¹⁶:

- 1) Cel strategiczny 1. *Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu mieszkańców gminy* (cele operacyjne: *Wspieranie osób pozostających bez zatrudnienia oraz poszukujących pracy, Udzielanie pomocy zagrożonym lub dotkniętym ubóstwem i bezdomnością, Usprawnianie seniorów oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób niepełnosprawnych*);

¹⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjęta Uchwałą nr IX/54/2015 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 28 maja 2015 roku.

¹⁵ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ćmielów na lata 2015–2020*, s. 84.

¹⁶ *ibid.*, s. 85.

- 2) Cel strategiczny 2. *Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie*” (cele operacyjne: *Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju, Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich*);
- 3) Cel strategiczny 3. *Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego* (cele operacyjne: *Doskonalenie sektora pomocy społecznej, Inicjowanie powstawania i wspieranie organizacji pozarządowych oraz rozszerzanie z nimi współpracy*).

Zadania realizowane w ramach powyższych celów będą częścią kompleksowych działań zaplanowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze Miasta Ćmielów. Dzięki temu wdrożenie wszystkich planów rewitalizacyjnych przyczyni się również do realizacji misji rozwoju społecznego gminy, która została sformułowana w następujący sposób: „Skuteczne aktywizowanie mieszkańców gminy zagrożonych lub dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, wzmacnianie rodzin oraz dążenie do integracji społecznej”¹⁷.

¹⁷ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ćmielów na lata 2015–2020*, s. 86.

II. Część diagnostyczno-analityczna

1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego gminy zawiera *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów*.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, *rewitalizacja* to „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych”, dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w art. 9 ust. 1 ww. ustawy i Wytycznych, które wskazują na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako „stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- 1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska;
- 3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy¹⁸.

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Ćmielów podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym. W procesie diagnostycznym na terenie wiejskim gminy przyjęto podział na sołectwa, natomiast na terenie Miasta Ćmielów wzięto pod uwagę podział na 3 obszary. Analiza danych ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

Zgodnie Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w przeprowadzonej diagnozie dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Ćmielów z podziałem na jednostki strukturalne. Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto 34 wskaźniki ustalone na podstawie danych statystycznych gromadzonych w zasobach Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie, Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach oraz Urzędu Statystycznego w Kielcach, a także ogólnodostępnych danych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi.

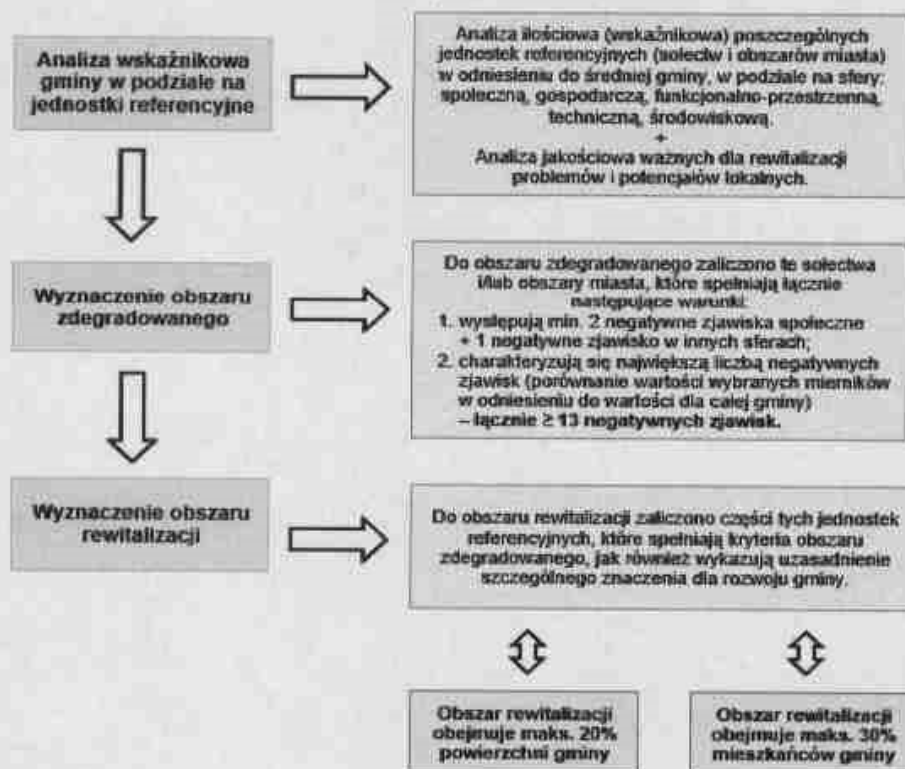
¹⁸ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020, Minister Rozwoju, Warszawa, 02.08.2016, s. 6–7.

Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została przy uwzględnieniu zapisów art. 10 ustawy o rewitalizacji, który stanowi, że jest to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Zgodnie z powyższym, wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Ćmielów przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne

2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji *obszar zdegradowany* charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz stanem kryzysu w co najmniej jednej ze sfer dotyczących zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Ponadto ust. 2 wskazuje, że „obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych”.

Na podstawie przeprowadzonego audytu wewnątrzgminnego wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 13 . Zgodnie z przedstawionymi założeniami obszar zdegradowany na terenie Gminy Ćmielów obejmuje sołectwa: Stoki Stare (20), Boria (16), Borownia (16), Krzczonowice (15), Stoki Duże (15), Stoki Małe (15), Czarna Gлина (14), Podgródzie-Smyków (14), Trębanów (14), Łysowody (13) oraz obszar I (13), obszar II (16) i obszar III (13) Miasta Ćmielów.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o rewitalizacji, *obszar rewitalizacji* to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację (...). Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

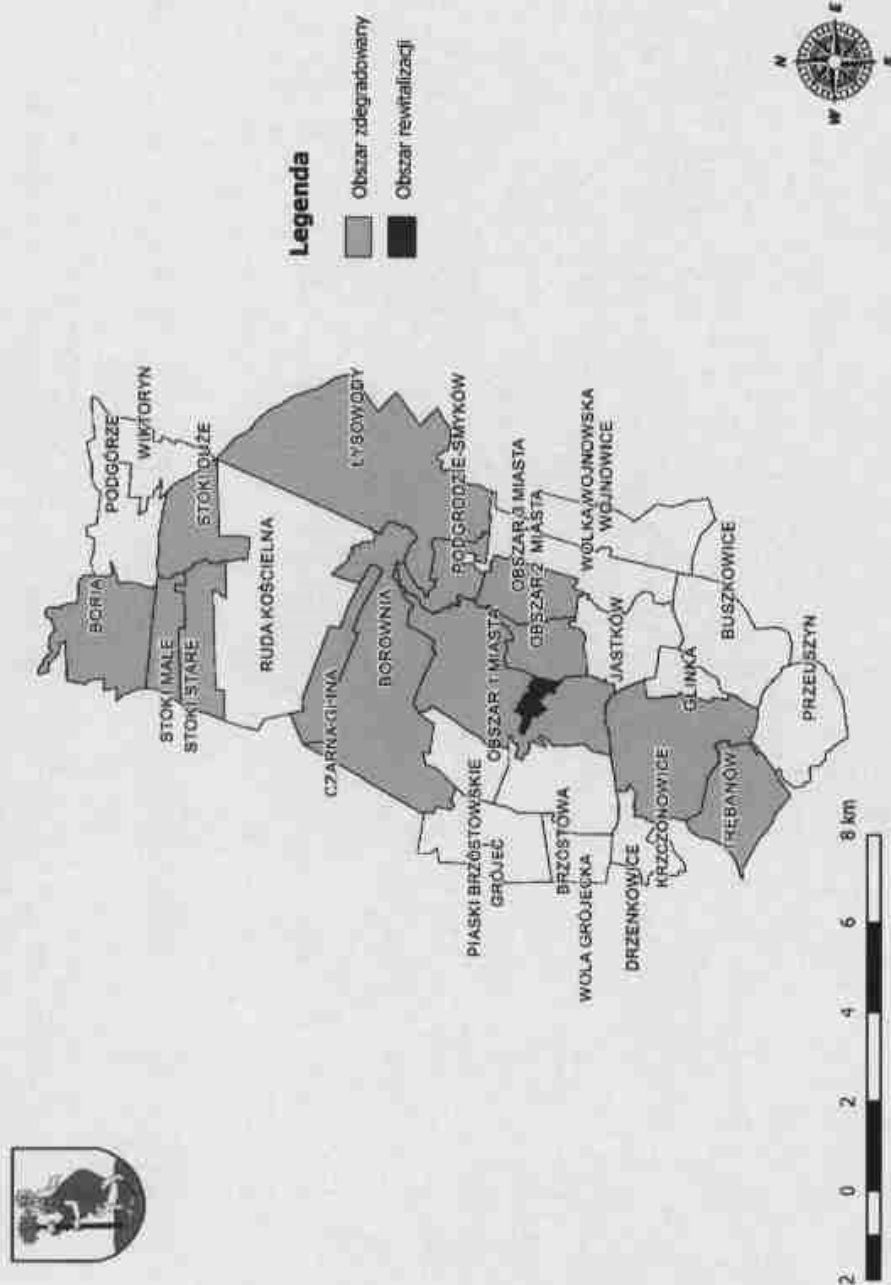
W związku z art. 10 ww. ustawy wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz technicznej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji będący częścią obszaru I w Mieście Ćmielów, którego granice przebiegają: od torów linii kolejowej nr 25 wzdłuż wschodniej granicy obszaru I, następnie terenami wzdłuż ul. Polnej, fragmentami ul. Długiej, ul. Niecałej i ul. Zacisznej z uwzględnieniem zlokalizowanych przy nich zabudowaniach (bez cmentarza parafialnego), następnie przez fragment ul. Ostrowieckiej zwracając na wschód wzdłuż tej ulicy, kolejno ul. Szydłowiecką i dalej wzdłuż zabudowań, równoległe do linii kolejowej (częściowo przebiegając przez fragment ul. Targowej i przecinając ul. Zamkową), aż do wschodniej granicy wyznaczonego obszaru I Miasta Ćmielów.

Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,42 km² (0,5% powierzchni ogółem gminy) i według danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie jest zamieszkały przez 1 168 mieszkańców (15,15% ludności ogółem gminy), więc nie przekracza limitów określonych w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji.

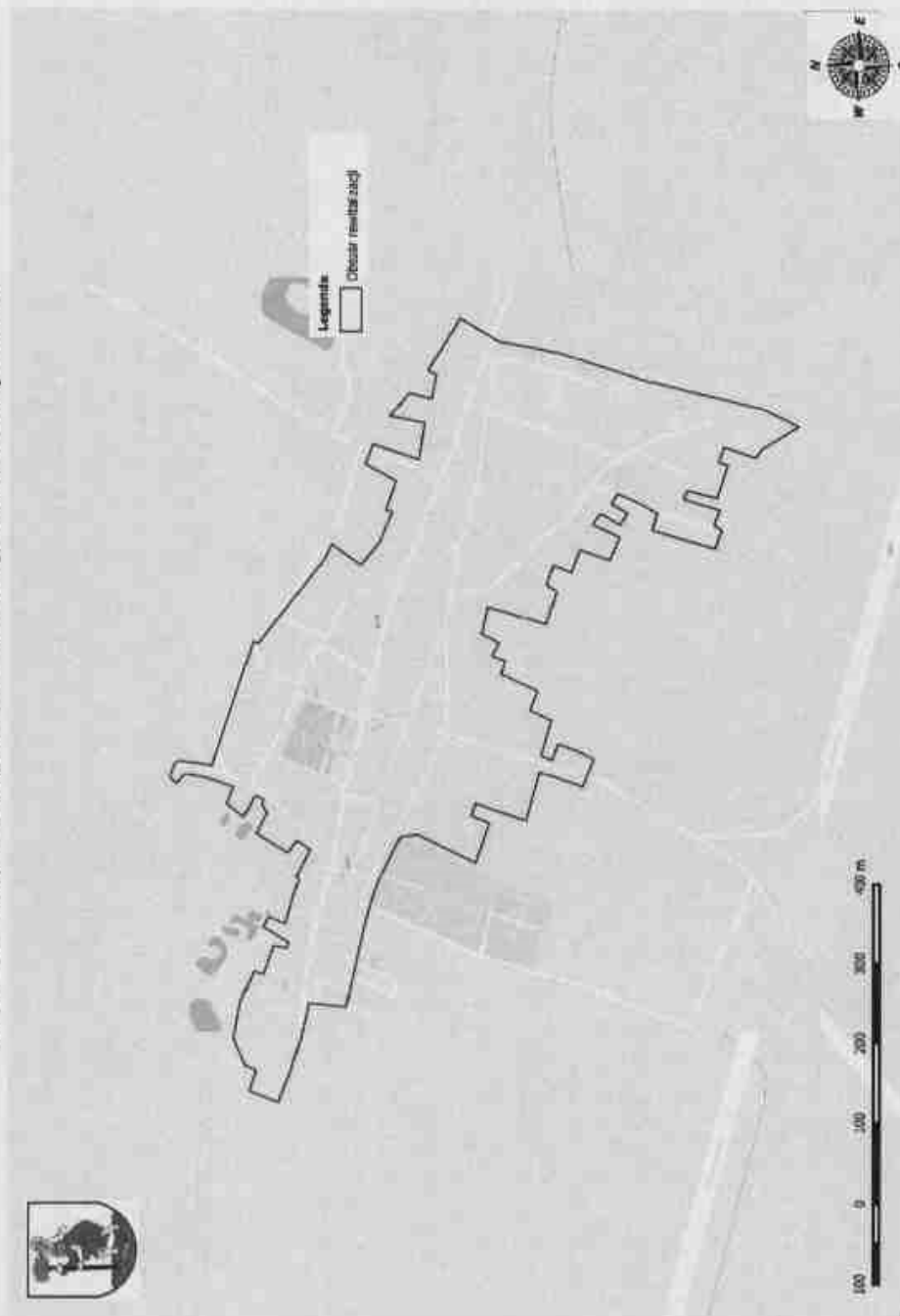
Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawia mapa 1, natomiast szczegółowy przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów prezentuje mapa 2.

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów

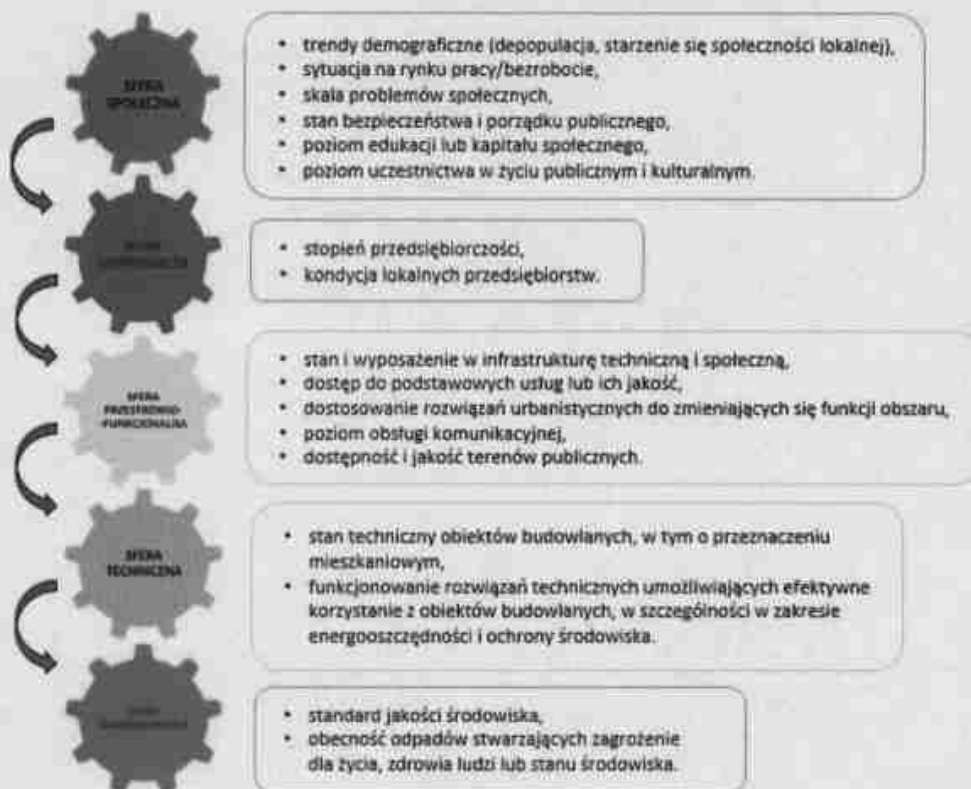
Źródło: Opracowanie własne na podstawie [google.com/maps](https://www.google.com/maps)

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Jednym z najważniejszych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji, wynikającym z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji jest „szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji (...) obejmująca analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru”.

Zgodnie z powyższym pogłębiona diagnoza wyznaczonego obszaru obejmowała sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową. Problemy analizowane w ramach wszystkich aspektów wzajemnie się przenikają i podział na sfery tematyczne ma charakter umowny. Takie szerokie rozpoznanie oraz identyfikacja skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych pozwoli na przygotowanie projektów o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i większym oddziaływaniu.

Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

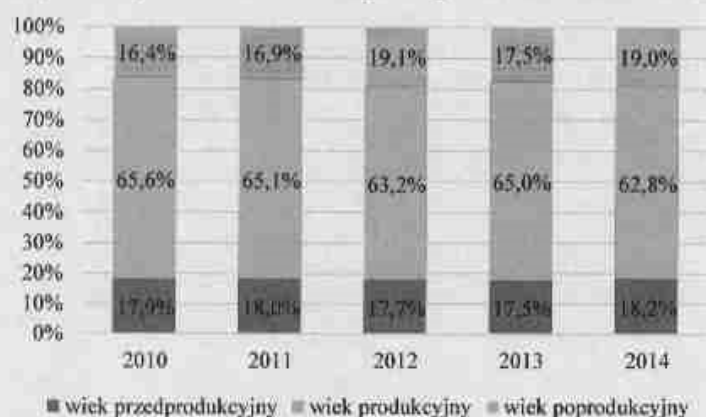
Wyznaczony obszar rewitalizacji usytuowany jest w południo-zachodniej części Miasta Ćmielów i stanowi centrum społeczno-gospodarcze. Przebiega tędy droga wojewódzka nr 755 łącząca drogę krajową nr 9 w Ostrowcu Świętokrzyskim z drogą wojewódzką nr 854 w Kosinie (województwo lubelskie). Z uwagi na to, że jest to główny ośrodek gminy, dominują tutaj funkcje centrotwórcze: administracyjne, usługowe, handlowe, edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne i mieszkaniowe. Jednocześnie z uwagi na najważniejsze znaczenie w rozwoju gminy ze względu na pełnione ww. funkcje, wyznaczony obszar gromadzi największą liczbę sprzeczności i konfliktów rozwojowych, które prowadzą do jego degradacji technicznej i kumulacji problemów społeczno-gospodarczych.

Według danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie za 2014 rok, stan ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji (zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania) wynosił ogółem 1 168 osób, tj. 15,15% ludności ogółem gminy.

Procesy demograficzne związane z ruchem naturalnym ludności, takie jak: urodzenia, zgony i migracje wpływają zarówno na liczbę ludności, jak i na jej strukturę wiekową. Analizując udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem obszaru rewitalizacji należy wskazać, że w 2014 roku mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowili 18,2% społeczności, w wieku produkcyjnym 62,8%, natomiast w wieku poprodukcyjnym 19,0% (wykres 1). W porównaniu do średniej dla całej gminy struktura wiekowa mieszkańców obszaru rewitalizacji przedstawia się w korzystnej proporcji osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym do osób w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o wysokim kapitale młodych ludzi (wykres 2). Pozwala to na wykorzystanie dużej liczby młodych ludzi zamieszkujących obszar rewitalizacji do wyprowadzenia go z sytuacji kryzysowej.

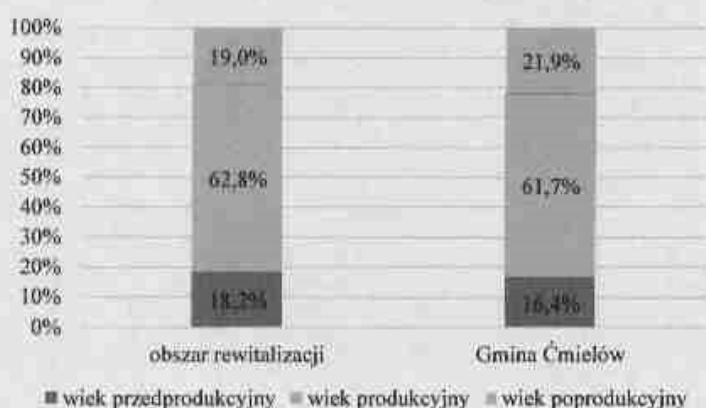
Należy również zaznaczyć, że w ciągu kilku następnych lat będzie można zauważyć pogłębiającą się tendencję wzrostową liczby osób, które przekroczą potencjalny wiek zdolności do pracy, co przy zaniechaniu kompleksowych działań rewitalizacyjnych spowoduje „wyludnianie się” obszaru. Potwierdza to wskaźnik obciążenia demograficznego, odnoszący się do liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na każde 100 osób w wieku produkcyjnym, w 2014 roku dla obszaru rewitalizacji wynosił 59, natomiast średnia dla całej gminy – 62 osoby.

Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2010–2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Wykres 2 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

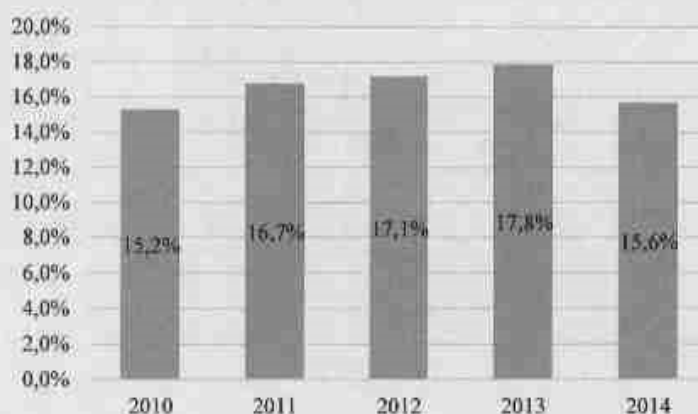

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Procesy demograficzne wpływające na strukturę wiekową obszaru rewitalizacji bezpośrednio wiążą się z sytuacją na rynku pracy. Z uwagi na charakter przemysłowy gminy oraz tradycje ceramiczne, obszar charakteryzuje się niedostosowaniem w strukturze kompetencji i kwalifikacji, wynikającym z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi. Wpływa to również na poziom bezrobocia. W latach 2010–2014 odsetek osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji systematycznie wzrastał (ze spadkiem w ostatnim badanym roku) i na tle średniej dla gminy w 2014 roku, tj. 12,2%, utrzymywał się na znacznie wyższym poziomie – 15,6% (wykresy 3 i 4). Należy zwrócić również uwagę na fakt, iż

zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, większą część osób pozostających bez pracy na obszarze rewitalizacji w 2014 roku stanowiły osoby długotrwale bezrobotne – 58,8%. Odsetek ten kształtował się na zbliżonym poziomie na tle średniej dla gminy, która wynosiła aż 60,3% (wykres 5). Powyższe problemy zostały spowodowane poprzez zmiany strukturalne na rynku pracy, wynikające z faktu istnienia na tym terenie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, czego następstwem jest niedostosowanie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy oraz ich „wyuczona bezradność”.

Wykres 3 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2010–2014

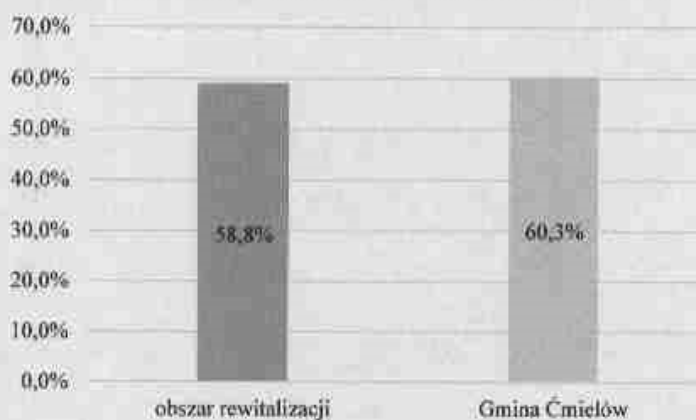
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim

Wykres 4 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim

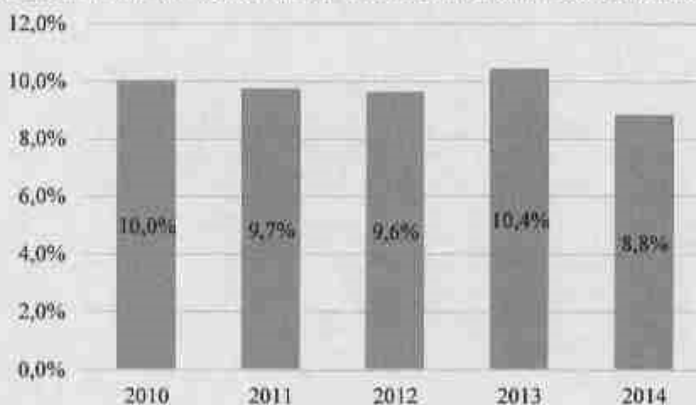
Wykres 5 Udział osób długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem w 2014 r.
– porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim

Kryterium poziomu ubóstwa i skali problemów społecznych na obszarze rewitalizacji zostało zmierzone przy pomocy wskaźnika „udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem”. Zgodnie z danymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie w latach 2010–2013 wskaźnik ten dla obszaru rewitalizacji wahał się, utrzymując się na poziomie ok. 10%, natomiast w 2014 roku zanotowano spadek do poziomu 8,8% (wykres 6). Wartość ta była niższa od średniej dla gminy, która wynosiła w badanym okresie 11,8% (wykres 7).

Wykres 6 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2010–2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie

Wykres 7 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie

Kumulacja osób wykluczonych społecznie w jednym miejscu powoduje tworzenie się tzw. „enklaw biedy” w postaci zabudowy socjalnej, która zlokalizowana jest na obszarze rewitalizacji. Negatywne zjawiska społeczne występują wewnątrz obszaru z różną intensywnością i nieco inne są także ich przyczyny. Nie zmienia to faktu, że rozproszenie koncentracji problemów społecznych wpływa na jakość życia całej społeczności zamieszkującej na tym obszarze i osób korzystających z różnych usług czy aktywności na jego terenie. Z zestawienia danych w tabeli 2 wynika, że największymi problemami społecznymi, biorąc pod uwagę pomoc udzieloną przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie na przestrzeni lat 2010–2014 – było ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Bezrobocie jako zjawisko społeczne ma znaczący wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka, zwłaszcza w przypadku długookresowości. Pierwsze odczuwalne skutki wiążą się z naturą ekonomiczną – utratą źródła utrzymania, idącym za tym ubożeniem, a w dalszej kolejności problemami społecznymi czy nawet z przestępczością. Może też prowadzić do rozpadu rodziny czy przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji do dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Ubóstwo rozumiane jest jako uzyskiwanie dochodów poniżej ustawowego kryterium dochodowego, które oscyluje na granicy minimum egzystencji określonego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych – w 2014 roku ustalone zostało na poziomie 544 zł dla osoby

samotnie gospodarującej oraz 457 zł dla osoby w rodzinie¹⁹. Ubóstwo jest wynikiem głównie bezrobocia, niepełnosprawności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, a także uzależnień.

Problemy w realizowaniu funkcji rodzicielskich dotyczą trzech podstawowych aspektów: opieki i wychowania dziecka, prowadzenia gospodarstwa domowego oraz kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych. W większości rodzin problemy dotyczą więcej niż jednego obszaru i są połączone z problemem bezrobocia, ubóstwa czy uzależnień.

Tabela 2 Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń na obszarze rewitalizacji w latach 2010–2014 (liczba osób, którym przyznano świadczenie z danego powodu na 1 000 mieszkańców)

Lp.	Nazwa wskaźnika	Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń w poszczególnych latach					Średnia dla gminy
		2010	2011	2012	2013	2014	
1.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 000 mieszkańców	88	89	77	85	84	51
2.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 000 mieszkańców	88	74	73	80	78	45
3.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców	30	26	19	25	27	17
4.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców	28	34	33	41	38	22
5.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 000 mieszkańców	20	17	17	16	16	13
6.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 000 mieszkańców	0	0	0	1	1	1
7.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 000 mieszkańców	8	6	5	7	8	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie

¹⁹ Strona internetowa Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-egzystencji-2, inf. z dnia 05.12.2016.

W związku z powyższym należy podjąć kompleksowe działania społeczne na obszarze rewitalizacji służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych oraz integracji oraz aktywizacji mieszkańców. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Gminnym Programem Rewitalizacji.

Kolejnym istotnym czynnikiem oceny skali rozwiązywania różnych problemów społecznych w rewitalizacji jest stan bezpieczeństwa publicznego. Z uwagi na brak agregacji danych statystycznych do poziomu ulic Ćmielowa przez Komisariat Policji w Ćmielowie, a tym samym możliwości pozyskania danych wyłącznie dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji, do oceny bezpieczeństwa publicznego posłużono się dostępnymi danymi dla całej gminy. Głównymi problemami zidentyfikowanymi na terenie Gminy Ćmielów (w tym obszarze rewitalizacji) są kradzieże z włamaniem oraz nietrzeźwi kierujący (tabela 3). Wysoki poziom wykroczeń w tym zakresie może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność lokalną, dlatego tak istotne jest prowadzenie adekwatnych działań prewencyjnych i operacyjnych we współpracy z Komisariatem Policji w Ćmielowie, zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego mieszkańców (w szczególności na obszarach problemowych).

Tabela 3 Liczba postępowań przygotowawczych przeprowadzonych przez Komisariat Policji w Ćmielowie w 2014 r. z rozbiciem na poszczególne kategorie dotyczące przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Ćmielów

Lp.	Kategoria przestępstwa	Podstawa prawna	Liczba przestępstw
1.	oszustwo internetowe	art. 286 § 1 Kodeksu Karnego	5
2.	wyrąb drzewa	art. 290 § 1 Kodeksu Karnego	1
3.	spowodowanie obrażeń ciała	art. 157 § 1 Kodeksu Karnego	3
4.	kradzież linii energetycznej	art. 254 Kodeksu Karnego	5
5.	czyn samobójczy	art. 151 Kodeksu Karnego	4
6.	nietrzeźwy kierujący	art. 178 § 1 Kodeksu Karnego	16
7.	niestosowanie się do wyroku	art. 244 Kodeksu Karnego	2
8.	kradzież z włamaniem	art. 279 Kodeksu Karnego	17
9.	posiadanie wyrobów bez akcyzy	art. 65 § 1 Kodeksu Skarbowego	1

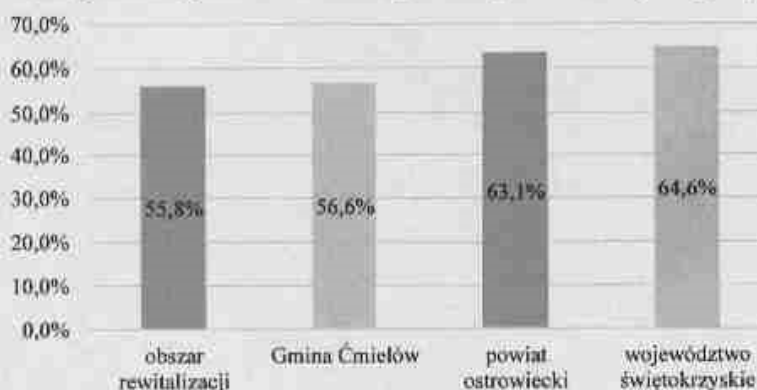
10.	posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych	art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	3
11.	znieważenie funkcjonariusza publicznego	art. 226 § 1 Kodeksu Karnego	2
12.	zgwałcenie	art. 197 § 3 Kodeksu Karnego	1
13.	groźby karalne	art. 190a, 190 § 1 Kodeksu Karnego	6
14.	zawiadomienie o niedopełnionym przestępstwie	art. 238 Kodeksu Karnego	1
15.	samowola budowlana	art. 90 Prawo Budowlane	2
16.	znęcanie fizyczne i psychiczne	art. 270 Kodeksu Karnego	4
17.	kradzież	art. 278 Kodeksu Karnego	9
18.	sprzedaż alkoholu w niedozwolonych miejscach lub bez zezwolenia, picie alkoholu w niedozwolonym miejscu lub kupno alkoholu w miejscach nielegalnej sprzedaży	art. 43 ustawy o wychowaniu w trzeźwości	1
19.	przywłaszczenie mienia zagubionego	art. 284 Kodeksu Karnego	2
20.	poniżanie w opinii publicznej	art. 212 Kodeksu Karnego	1
21.	krótkotrwały zabór pojazdu	art. 289 Kodeksu Karnego	1
22.	zmuszanie do określonego zachowania	art. 191 Kodeksu Karnego	1
23.	nie alimentacja	art. 209 Kodeksu Karnego	1
24.	paserstwo	art. 291 § 1 Kodeksu Karnego	1
25.	uprawa maku, z wyjątkiem maku niskomorfinoowego, konopi, z wyjątkiem konopi włóknistych, lub krzewu koki	art. 63 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	1
26.	udzielanie, ułatwianie użycia lub nakłanianie – w celu osiągnięcia korzyści majątkowych	art. 59 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	1
27.	uszkodzenie mienia	art. 288 Kodeksu Karnego	1
28.	ukrycie dokumentów	art. 276 Kodeksu Karnego	1
SUMA			94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Ćmielowie

Zasadniczą rolę w podniesieniu jakości zasobów ludzkich, a tym samym rozwiązywaniu problemów występujących na obszarze rewitalizacji pełni jakość i poziom edukacji, rozumianej jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności. W związku z tym istotne jest, aby lokalna społeczność miała równy dostęp do wiedzy przez całe życie i usługa ta świadczona była na wysokim poziomie.

Jednym ze wskaźników przedstawiających jakość i efekty kształcenia na wyznaczonym obszarze rewitalizacji są wyniki uzyskane ze sprawdzianu szóstoklasistów oraz wybranych części egzaminu gimnazjalnego, sprawdzające wiedzę i umiejętności uczniów kończących dany poziom nauczania. Na tym terenie funkcjonują: Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego w Ćmielowie (przy ul. Długiej 164) oraz Gimnazjum w Ćmielowie (przy ul. Ostrowieckiej 25). W związku z tym dokonano porównania wyników w badanym okresie, tj. w 2014 roku dla niniejszych szkół ze średnią wartością dla Gminy Ćmielów, powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego (wykres 8 i tabela 4). Średnie % wyniki obu rodzajów egzaminów wypadają niewiele gorzej od średnich wyników dla Gminy Ćmielów. W porównaniu do średnich dla powiatu i województwa wyniki ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej kształtowały się niekorzystnie, co świadczy o niewystarczającej jakości kształcenia ludzi młodych na tym obszarze. W przypadku średnich wyników z egzaminu gimnazjalnego na obszarze rewitalizacji to były one w 2014 roku niższe od średnich wartości dla innych jednostek terytorialnych. Jest to sytuacja stanowiąca jeden z problemów, który należy rozwiązać poprzez planowane działania rewitalizacyjne.

Wykres 8 Średnie % wyniki ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji (Szkoła Podstawowa nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego), Gminy Ćmielów, powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, oke.łódz.pl

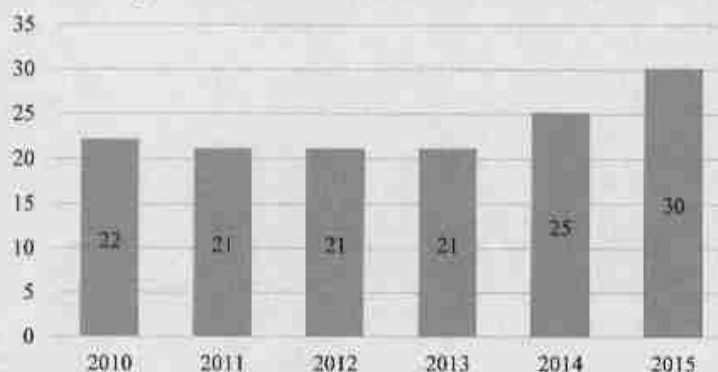
Tabela 4 Średnie % wyniki z wybranych części egzaminu gimnazjalnego w 2014 r.
– porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji (Gimnazjum w Ćmielowie), Gminy Ćmielów,
powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego

Nazwa przedmiotu	Średnie % wyniki			
	obszar rewitalizacji	Gmina Ćmielów	powiat ostrowiecki	województwo świętokrzyskie
Język polski	63	63	67	67
Historia i wiedza o społeczeństwie	56	58	57	58
Matematyka	36	38	42	46
Przedmioty przyrodnicze	52	54	52	53
Język angielski (poziom podstawowy)	58	63	65	64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, oke.lodz.pl

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego oraz jedną z form aktywności lokalnej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w umacnianiu więzi społecznych i organizacyjnym wzmacnianiu władz lokalnych, lecz również zwiększają możliwości rozwoju społecznego. Aktywność mieszkańców i ich zaangażowanie w sprawy lokalne obrazuje wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w latach 2010–2015. Od 2010 roku stale wzrasta liczba organizacji społecznych działających na terenie gminy (wykres 9). Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zarejestrowanych jest 6 organizacji pozarządowych (według stanu na koniec 2016 roku). Pomimo tego, że część organizacji funkcjonujących na terenie Ćmielowa nie posiada siedziby w granicach obszaru rewitalizacji, to poprzez zasięg swojej działalności i aktywności oddziałuje na jego mieszkańców. Rozmieszczenie organizacji pozarządowych w granicach obszaru rewitalizacji i na terenie Miasta Ćmielowa przedstawia mapa 3.

Wykres 9 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców w Gminie Ćmielów w latach 2010–2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 3 Rozmieszczenie organizacji pozarządowych w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji i na terenie Miasta Ćmielów w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie, Krajowego Rejestru Sądowego (ems.ms.gov.pl), Bazy organizacji pozarządowych, urzędów i instytucji (bazy.ngo.pl)

Pomimo tego, że zwiększa się działalność organizacji na obszarze rewitalizacji, to nadal występuje niewystarczająca aktywność społeczna i integracja mieszkańców.

Obszar rewitalizacji, obok dużego nasilenia różnych problemów społecznych związanych z aktywnością społeczną i obywatelską, odznacza się także niedostatecznym udziałem w życiu publicznym. Średnia frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku na obszarze rewitalizacji kształtowała się na poziomie 58,0% i była tylko nieznacznie niższa w porównaniu do średniej dla Gminy Ćmielów, która wynosiła 58,2% (wykres 10).

Wykres 10 Średnia % frekwencja w wyborach władz samorządowych 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

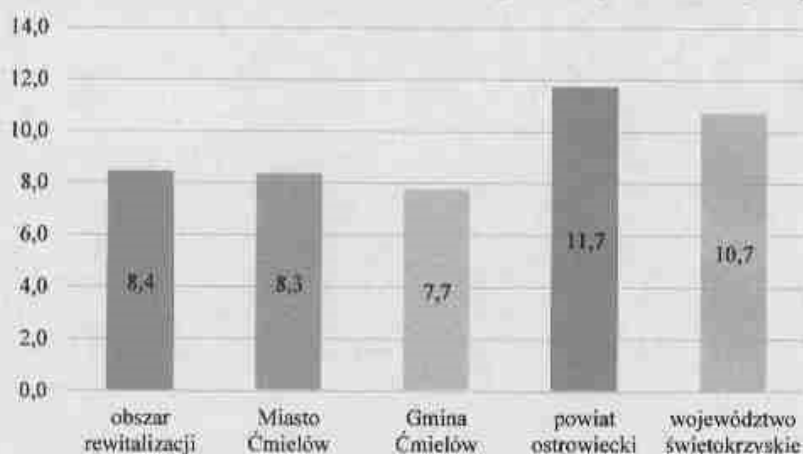
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej. pkw.gov.pl

Wyznaczony do rewitalizacji obszar obejmuje swoim zasięgiem przede wszystkim Rynek w Ćmielowie, skupiający życie społeczno-gospodarcze całej gminy, wraz z terenem przyległym, na którym zlokalizowany jest Plac Targowy. Na obszarze rewitalizacji koncentrują się m.in. obiekty usługowe, handlowe i produkcyjne.

W związku z powyższym identyfikuje się dużą liczbę zarejestrowanych działalności gospodarczych w porównaniu do średniej dla Miasta Ćmielów i całej gminy, co świadczy o przedsiębiorczości mieszkańców na obszarze rewitalizacji. Potwierdza to wskaźnik „liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym” (wykres 11), wynoszący w 2014 roku na obszarze rewitalizacji 8,4 działalności, natomiast średnia dla gminy to 7,7 działalności. Należy również zauważyć, że rozwój gospodarczy na terenie miasta i całej gminy jest niedostateczny, na co

wskazują znacznie niższe wartości ww. wskaźnika dla obszaru rewitalizacji w odniesieniu do średniej dla powiatu ostrowieckiego (11,7) i województwa świętokrzyskiego (10,7).

Wykres 11 Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Miasta Ćmielów, Gminy Ćmielów, powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Kielcach

Dominującą w gminie gałęzią przemysłu jest branża ceramiczna, mająca długoletnie tradycje. Na jej terenie, w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji (przy ul. Ostrowieckiej 45), mają siedzibę Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A., które należą do najstarszej w Polsce grupy fabryk wyrobów ceramicznych. Ich początki sięgają 1790 roku, kiedy miejscowy garncarz Wojtas założył w Ćmielowie manufakturę produkującą garnki gliniane i fajans. W 1838 roku w fabryce rozpoczęła się produkcja porcelany. Obecnie jest to bardzo nowoczesny zakład, który kontynuuje bogate tradycje, specjalizując się w produkcji porcelany stołowej cieszącej się powszechnym uznaniem w kraju i za granicą.

Z długoletnimi tradycjami ceramicznymi gminy związana jest również Fabryka Porcelany AS Ćmielów, która jest potencjałem gminy mającym bezpośredni wpływ społeczno-gospodarczy na wyznaczony na terenie Ćmielowa obszar rewitalizacji. Jest to manufaktura kultywująca przedwojenne tradycje wytwórni Świt w Ćmielowie. Fabryka produkuje głównie miniaturowe rzeźby porcelanowe, zaprojektowane w latach 50-tych i 60-tych XX w. przez artystów z Instytutu Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie. Od 2005 roku na terenie Fabryki działa Żywe Muzeum Porcelany, w którym

można m.in. zapoznać się z całym procesem produkcji porcelany, natomiast w 2010 roku uruchomione zostały Warsztaty Ceramiczne, w ramach których uczestnicy mogą samodzielnie wykonać porcelanowy wyrób podczas warsztatów. Obecnie przy fabryce funkcjonuje również sklep firmowy i kawiarnia „Leżąca Kotka”²⁰.

Inne uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Ćmielowa jako obszaru przemysłowego, wynikające z dziedzictwa kulturowego związanego z obszarem Staropolskiego Okręgu Przemysłowego z XVII–XIX wieku, obejmują północną część województwa świętokrzyskiego oraz sięgają od północy w rejon Ilży i Przysuchy w województwie mazowieckim, jak też Drzewicy i Opoczna w województwie łódzkim, a od zachodu po linię Pilicy w tymże województwie (mapa 4). Podobne uwarunkowania wynikają z lokalizacji obszaru Centralnego Okręgu Przemysłowego ze schyłku lat 30-tych XX wieku, obejmującego poza województwem świętokrzyskim znaczne obszary województwa podkarpackiego oraz południową część województwa mazowieckiego i zachodnią części województwa lubelskiego²¹.

W Gminie Ćmielów (w tym na obszarze rewitalizacji) przemysł już od dawna odgrywał ważną rolę, dlatego w krajobrazie widoczne są liczne obiekty o charakterze przemysłowym. Stopniowo jednak funkcja przemysłowa ustępuje miejsca innym funkcjom (szczególnie usługowym, handlowym i produkcyjnym), ponieważ jest to proces typowy dla wielu polskich miast i gmin.

²⁰ Strona internetowa Fabryki Porcelany AS Ćmielów, as.ćmielow.com.pl, inf. z dnia 08.01.2017.

²¹ *III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ćmielów*, s. 49.

Mapa 4 Staropolskie Zagłębie Przemysłowe w latach 1815–1845 według A. Borkiewicza

Źródło: Staropolskie zagłębie przemysłowe, J. Zieliński, Wrocław-Warszawa, 1965, s. 81

Układ urbanistyczny centrum Ćmielowa (w tym obszaru rewitalizacji), obejmujący ulice: Ostrowiecką, Rynek, Długą, Sandomierską, H. Sienkiewicza wpisany jest jako „układ urbanistyczny miasta lokacyjnego Ćmielowa” do *Gminnej Ewidencji Zabytków* sporządzonej 05.08.2009 roku (karta nr 119/2092), a lokowany jest na 1505 rok.

Najważniejszym elementem zagospodarowania przestrzennego, stanowiącym ogólnodostępną przestrzeń publiczną o znaczeniu społecznym i gospodarczym w Ćmielowie jest teren Rynku wraz z Parkiem Miejskim (fotografie 1–3), na których koncentruje się aktywność społeczności lokalnej. Jest to teren, na którym elementy dawnego układu przestrzennego, tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w pierwotnym kształcie. Część budynków mieszkalnych pochodzi z przełomu XVIII i XIX wieku. Całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej. Znajdująca się na terenie parku zieleni jest nieurządzona i zaniedbana, dlatego ważnym

elementem powinno być uporządkowanie i wzbogacenie układu roślinnego połączone z wykonaniem spójnego systemu małej architektury oraz uzupełnieniem urządzeń rekreacyjno-sportowych dla mieszkańców, które poprawią atrakcyjność przestrzeni publicznej. Na terenie Rynku usytuowana jest figura św. Floriana – datowana na 1704 rok i odnowiona w 1906 roku, która jest wpisana do *Gminnej Ewidencji Zabytków*, karta nr 4/2092 (fotografia 4).

Fotografia 1 Park Miejski usytuowany na terenie Rynku w Ćmielowie – I

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 2 Park Miejski usytuowany na terenie Rynku w Ćmielowie – II

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 3 Parking przy Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie na terenie Rynku

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

**Fotografia 4 Parking przy Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie na terenie Rynku
(widok na figurę św. Floriana)**

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Na niewielkiej części Rynku zlokalizowany jest Plac Targowy, którego przestrzeń jest niewystarczająca do prowadzenia sprzedaży przez mieszkańców (fotografia 5).

Dookoła przestrzeni Rynku zlokalizowana jest historyczna zabudowa mieszkaniowa i handlowo-usługowa (fotografia 6). Zauważa się jednak niewielkie zróżnicowanie działalności gospodarczych prowadzonych na tym terenie, spowodowane „zatraconymi” pierwotnie pełnionymi funkcjami przez centralną część miasta, a także brakiem odpowiedniej infrastruktury usług komunalnych.

Fotografia 5 Plac Targowy zlokalizowany na terenie Rynku z Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 6 Zabudowa mieszkaniowa i handlowo-usługowa wokół Rynku w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Zabudowa na obszarze rewitalizacji jest w znacznym stopniu nieuporządkowana i chaotyczna, a przestrzeń ogólnodostępna – niefunkcjonalna, co znacznie obniża estetykę obszaru, powodując brak atrakcyjnych przestrzeni publicznych dla mieszkańców, sprzyjających integracji i nawiązywaniu kontaktów społecznych. W zakresie infrastruktury technicznej istnieją takie problemy jak: brak podłączenia do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wszystkich użytkowników, a także bardzo niska estetyka oraz standard techniczny nawierzchni części ulic, w tym m.in. Rynek, Jasnej, Przesmyk i Szydłowieckiej (fotografie 7–9).

W celu zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców zasadne jest zamontowanie kompleksowego systemu monitoringu, natomiast dla oszczędności energii – wymiana oświetlenia na energooszczędne.

Fotografia 7 Część ulicy Rynek w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 8 Ulica Szydłowiecka w Ćmielowie

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie

Fotografia 9 Ulice Rynek i Przesmyk w Ćmielowie

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie

Na bezpieczeństwo użytkowników obszaru wpływa także niefunkcjonalny i niebezpieczny układ komunikacyjny, związany z przebiegającą przez środek obszaru rewitalizacji drogą wojewódzką nr 755 (fotografia 10).

Fotografia 10 Droga wojewódzka nr 755 przebiegająca przy Rynku w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Znaczne braki w zakresie wyposażenia obszaru rewitalizacji w infrastrukturę komunalną, potwierdzają wskaźniki dotyczące „udziału budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych” w 2014 roku w porównaniu do średniej dla gminy (wykresy 12 i 13).

Wykres 12 Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Wykres 13 Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Z danych na wykresie 12 wynika, że w 2014 roku ok. 60% budynków mieszkalnych zlokalizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji posiadało dostęp do sieci wodociągowej. Jest to wartość znacznie niższa w porównaniu do średniej dla Gminy Ćmielów, która w badanym okresie wynosiła ponad 90%. Biorąc pod uwagę wartości dotyczące sieci kanalizacyjnej w 2014 roku (wykres 13) należy zauważyć, że udział % dla obszaru rewitalizacji wynoszący 53,6% jest wyższy niż średnia dla gminy (19,5%). Pomimo tego jest to sytuacja niekorzystna, ponieważ tylko niewiele ponad połowa budynków mieszkalnych jest podłączona do sieci kanalizacyjnej. Jest to szczególnie istotne, ponieważ

infrastruktura techniczna oraz zasoby i warunki mieszkaniowe determinują w znacznym stopniu jakość życia mieszkającej na tym terenie ludności. Stan wyposażenia w infrastrukturę techniczną przesądza o kosztach inwestycyjnych rewitalizacji danego obszaru. Im wyższy jest stopień rozwoju infrastruktury technicznej, tym lepsze są warunki do przeprowadzenia zaplanowanych w jej zakresie zadań.

Stan techniczny zabudowy skupionej w centralnej części miasta (szczególnie przy Rynku i ulicach przyległych), ze względu na często nieuregulowany stan prawny, pogłębiającą się degradację techniczną, tj. liczne uszkodzenia spowodowane zużyciem substancji budowlanej, a także ogrzewanie węglem powoduje, że niektóre budynki wymagają odbudowy lub przeprowadzenia kompleksowych remontów, termomodernizacji i/lub wymiany źródeł ciepła na ekologiczne (fotografie 11–13). W związku z tym zgodnie z zapisami III Zmiany Studium, należy dążyć do zachowania i eksponowania zasadniczych elementów historycznego układu przestrzennego, elewacji budynków, a także restaurowania i modernizowania obiektów do współczesnych funkcji²². Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt, iż znaczna część zabudowy mieszkalnej zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji wpisana jest do *Gminnej Ewidencji Zabytków* i stanowi dziedzictwo kulturowe Ćmielowa, świadczące o tożsamości lokalnej (tabela 5).

Fotografia 11 Zabudowa mieszkaniowa przy ul. Długiej w Ćmielowie

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie

²² III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ćmielów, s. 137

Fotografia 12 Budynki przy ul. Jasnej w Ćmielowie

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie

Fotografia 13 Budynki przy ul. Długiej w Ćmielowie – widok w kierunku ul. Opatowskiej

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie

Tabela 5 Istniejące obiekty mieszkalne zlokalizowane na wyznaczonym obszarze rewitalizacji wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków w 2009 roku

Lp.	Nazwa	Datowanie	Adres katalogowy	Lokalizacja	Stan zachowania	Data wpisu
1.	Dom mieszkalny nr 24	I połowa XIX wieku	74/2092	ul. Ostrowiecka 24	dobry	05.08.2009 r.
2.	Dom mieszkalny nr 26	I połowa XIX wieku	75/2092	ul. Ostrowiecka 26	dobry	05.08.2009 r.
3.	Dom mieszkalny nr 27	1800 rok	76/2092	ul. Ostrowiecka 27	dobry	05.08.2009 r.
4.	Dom mieszkalny nr 28	I połowa XIX wieku	77/2092	ul. Ostrowiecka 28	dobry	05.08.2009 r.
5.	Dom mieszkalny nr 30	I połowa XIX wieku	78/2092	ul. Ostrowiecka 30	bardzo dobry	05.08.2009 r.
6.	Dom mieszkalny nr 39	II połowa XIX wieku	79/2092	ul. Ostrowiecka 39	dobry	05.08.2009 r.
7.	Dom mieszkalny nr 13	połowa XIX wieku	80/2092	ul. Ostrowiecka 13	dobry	05.08.2009 r.
8.	Dom mieszkalny nr 20/22	II połowa XIX wieku	91/2092	ul. Długa 20/22	dobry	05.08.2009 r.
9.	Dom mieszkalny nr 32	II połowa XIX wieku	93/2092	ul. Długa 32	dobry	05.08.2009 r.
10.	Dom mieszkalny nr 48	II połowa XIX wieku	94/2092	ul. Długa 48	dobry	05.08.2009 r.
11.	Dom mieszkalny nr 62	II połowa XIX wieku	96/2092	ul. Długa 62	dobry	05.08.2009 r.
12.	Dom mieszkalny nr 80	II połowa XIX wieku	97/2092	ul. Długa 80	zły	05.08.2009 r.
13.	Dom mieszkalny nr 102	przełom XIX i XX wieku	98/2092	ul. Długa 102	bardzo zły	05.08.2009 r.
14.	Dom mieszkalny nr 114	przełom XIX i XX wieku	99/2092	ul. Długa 114	bardzo zły	05.08.2009 r.
15.	Dom mieszkalny nr 120	przełom XIX i XX wieku	101/2092	ul. Długa 120	zaniedbany	05.08.2009 r.
16.	Dom mieszkalny nr 5	I połowa XIX wieku	102/2092	ul. Rynek 5	dobry	05.08.2009 r.
17.	Dom mieszkalny nr 15	I połowa XIX wieku	103/2092	ul. Rynek 15	zły	05.08.2009 r.
18.	Dom mieszkalny nr 23	1892 rok	104/2092	ul. Rynek 23	dobry	05.08.2009 r.
19.	Dom mieszkalny nr 24	1893 rok	105/2092	ul. Rynek 24	dobry	05.08.2009 r.
20.	Dom mieszkalny nr 25	1896 rok	106/2092	ul. Rynek 25	dobry	05.08.2009 r.
21.	Dom mieszkalny nr 42	II połowa XIX wieku	109/2092	ul. Rynek 42	dobry	05.08.2009 r.
22.	Dom mieszkalny nr 49	II połowa XIX wieku	110/2092	ul. Rynek 49	dobry	05.08.2009 r.
23.	Dom mieszkalny nr 20/22	II połowa XIX wieku	111/2092	ul. Sandomierska 20/22	dobry	05.08.2009 r.
24.	Dom mieszkalny nr 66	połowa XIX wieku	112/2092	ul. Sandomierska 66	zły	05.08.2009 r.
25.	Dom mieszkalny nr 67	połowa XIX wieku	113/2092	ul. Sandomierska 67	dobry	05.08.2009 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zlokalizowane są również obiekty dziedzictwa kulturowego (zabytki wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Świętokrzyskiego) – zespół kościoła parafialnego, nr rej.: A.598/1-4 z 18.03.1957, z 28.10.1971 i z 20.05.2977: kościół pw. Wniebowzięcia NMP z 1509 roku, XVII–XIX w. (fotografia 14), dzwonnica (fotografia 15), kostnica, ogrodzenie z bramą (fotografia 16)²³ oraz cmentarz parafialny, nr rej.: A.599 z 14.06.1988.

Fotografia 14 Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 15 Dzwonnica w Zespole Kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

²³ Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, nid.pl, inf. z dnia 20.01.2017.

Fotografia 16 Ogrodzenie Kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Kościół jest murowany z kamienia, tynkowany, jednonawowy z węższym prostokątnym prezbiterium, za którym od strony wschodniej znajduje się zakrystia z przedsionkiem. Wnętrze prezbiterium nakryte jest stropem kasetowym, polichromowanym, natomiast w nawie strop jest z desek z fasadą pochodzącą z ok. połowy XVIII w. Z uwagi na postępującą degradację techniczną zabytkowego wnętrza – ściany oraz drewniany strop wymagają przeprowadzenia gruntownych prac konserwatorskich w celu zwiększenia dostępności mieszkańców do zasobów kultury oraz rozszerzenia działalności społecznej i kulturalnej.

Poza zabytkowymi murami zespołu kościoła parafialnego zlokalizowane jest zagospodarowany teren mający znaczenie dla lokalnej społeczności (fotografia 17), a także fragment niezagospodarowanego terenu (fotografia 18).

W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła parafialnego przy ul. Ostrowieckiej usytuowane są również: Plebania pochodząca z I połowy XIX wieku (karta nr 121/2092) oraz cmentarz z XVI wieku (karta nr 121/2092) wpisane do *Gminnej Ewidencji Zabytków*.

Fotografia 17 Zagospodarowany teren przy Kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 18 Niezagospodarowany teren przy Kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Ponadto na wyznaczonym do rewitalizacji terenie funkcjonują różne obiekty użyteczności publicznej, m.in. Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie (przy ul. Ostrowieckiej 40), Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie i Biblioteka Publiczna w Ćmielowie (przy ul. Rynek 50), Samorządowe Przedszkole w Ćmielowie (przy ul. Długiej 164a), Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Krzysztofa Szyszkowskiego w Ćmielowie (przy ul. Długiej 164) oraz Gimnazjum w Ćmielowie (przy ul. Ostrowieckiej 25), Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Pacjent” w Ćmielowie (przy ul. Ostrowieckiej 28).

W obrębie Rynku zlokalizowany jest zdegradowany budynek, będący siedzibą Domu Kultury i Biblioteki Publicznej (fotografia 19) wraz z przyległym do niego parkingiem (fotografia 20). W budynku znajdują się m.in. pomieszczenia biblioteki i czytelní, służące świetlicom środowiskowym oraz sala projektowa (kinowa) i sala choreograficzna. Obecnie obiekt jest z złym stanem technicznym i nie spełnia obowiązujących przepisów przeciwpożarowych, sanitarnych oraz odpowiednich warunków technicznych. Długi okres użytkowania spowodował znaczne zużycie wszystkich jego elementów zewnętrznych i postępującą degradację techniczną jego wnętrza. Przywrócenie budynku do użytkowania oraz adaptacja do pełnienia nowych funkcji na rzecz mieszkańców wymaga przeprowadzenia kompleksowego zakresu działań obejmujących: rozbudowę, przebudowę i remont kapitalny wnętrza, modernizację energetyczną, podłączenie do sieci kanalizacyjnej, dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także doposażenie w sprzęt niezbędny do prowadzenia działalności kulturalnej.

W Domu Kultury w Ćmielowie działają koła zainteresowań: muzyczne, plastyczne, taneczne, teatralne, akustyczne skupiające młodzieżowe zespoły wokально-instrumentalne oraz Biblioteka Publiczna z dwoma oddziałami: dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych. Dodatkowo biblioteka posiada czytelnię internetową, w której czytelnicy nieodpłatnie korzystają z dostępu do sieci Internet. Nieodpowiednie warunki techniczne uniemożliwiają rozszerzenie zakresu oferty prowadzonych działań społecznych. Ponadto wszelkie formy zajęć czy aktywizacji odbywają się w pomieszczeniach, które wymagają doposażenia w nowy sprzęt niezbędny do prowadzenia działalności kulturalnej. Brak atrakcyjnego wyposażenia uniemożliwia wykorzystanie ciekawych form aktywizacji i prezentacji czy poszerzenia oferty edukacyjnej przez osoby prowadzące zajęcia. Doposażenie Domu Kultury pozwoliłoby na podniesienie jakości i rozszerzenie zakresu prowadzonych zajęć oraz zachęcenie nowych uczestników do udziału w świadczonej ofercie zajęć przez instytucję. Zakup odpowiedniego sprzętu oświetleniowego i nagłośnieniowego w sali widowiskowej spowodowałoby poprawę jakości akustycznej i wizualnej organizowanych wydarzeń: koncertów, spektakli, uroczystości czy prezentacji członków kół zainteresowań. Poza tym doposażenie oddziałów bibliotecznych w sprzęt komputerowy potrzebny do czytelni internetowej, z której korzysta duża ilość mieszkańców, dałoby możliwość korzystania z dostępu do Internetu większej liczbie osób (w tym m.in. wykluczonych społecznie). Zakup nowych regałów na książki przyczyniłby się do zwiększenia przestrzeni do gromadzenia i udostępniania posiadanego księgozbioru.

Jest to szczególnie istotne z uwagi na aktywną działalność Domu Kultury na rzecz rozwoju mieszkańców (szczególnie dzieci i młodzieży) oraz znaczącą rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych i profilaktyce społecznej. Ponadto stanowi potencjał obszaru, który należy wykorzystać podczas procesu rewitalizacji.

Fotografia 19 Budynek, w którym mieści się Dom Kultury im. W. Gombrowicza oraz Biblioteka Publiczna w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 20 Parking usytuowany przy Domu Kultury im. W. Gombrowicza oraz Biblioteki Publicznej w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Szkoła Podstawowa im. Krzysztofa Sztydlowieckiego w Ćmielowie zlokalizowana jest w obiekcie, który powstał na przełomie lat 50-tych i 60-tych XX w. Przy szkole funkcjonuje również jedyne w gminie publiczne Samorządowe Przedszkole.

Budynek szkoły został częściowo zmodernizowany. Nadal jednak charakteryzuje się niską efektywnością energetyczną, ponieważ ściany i stropy nie spełniają obowiązujących norm cieplnych. Taki sam problem dotyczy budynku przedszkola. W związku z tym w obiektach konieczne jest wykonanie termomodernizacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie stropów i stropodachu. Ponadto lampy oświetleniowe są bardzo wyeksploatowane, dlatego potrzebna jest wymiana oświetlenia na energooszczędne.

Boisko zlokalizowane przy szkole nie spełnia obowiązujących norm i zagraża bezpieczeństwu użytkowników. Konieczna jest jego przebudowa na nowoczesne wielofunkcyjne boisko o nawierzchni sztucznej wraz z oświetleniem umożliwiającym korzystanie z obiektu poza godzinami pracy szkoły przez różne grupy interesariuszy rewitalizacji, a w szczególności dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji.

Uczniowie uczęszczający do tej placówki są głównie mieszkańcami centralnej części miasta (obszaru rewitalizacji), skupiającej często ubogie i zagrożone patologiami środowiska rodzinne. Nie mają oni warunków i dodatkowych możliwości rozwoju swoich pasji i talentów oraz zagospodarowania czasu wolnego. W związku z tym niezbędne jest przeprowadzenie modernizacji budynku (w tym termomodernizacji i instalacji OZE) wraz ze stworzeniem infrastruktury sportowej w celu poprawy warunków i jakości kształcenia, jak również rozszerzenia oferty działań rekreacyjno-sportowych na rzecz mieszkańców.

Kolejnymi instytucjami funkcjonującymi na obszarze rewitalizacji, które wymagają przeprowadzenia kompleksowych działań termomodernizacyjnych, są również obiekty Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie (fotografia 21) oraz Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Pacjent”. Budynki te wymagają wykonania docieplenia ścian, stropów, stropodachów wraz z przebudową konstrukcji dachu. Konieczna jest również wymiana instalacji centralnego ogrzewania, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz oświetlenia na energooszczędne. Przy ww. instytucjach zlokalizowane są zdegradowane budynki (fotografia 22).

Fotografia 21 Budynek Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 22 Budynki zdegradowane zlokalizowane przy Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie oraz Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Pacjent”

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie

Na estetykę i funkcjonalność przestrzeni publicznych, a także poprawę warunków zamieszkania mają zasadniczy wpływ obszary zieleni (przede wszystkim parki, skwery, zieleńce, ogrody działkowe, tereny zieleni nieurządzonej, a nawet drobne elementy zieleni: szpalery, drzewa, trawniki). Na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest niewiele terenów zieleni urządzonej. Chociaż występują tu zespoły zieleni, to wymagają uporządkowania w zagospodarowaniu (m.in. Park Miejski w obrębie Rynku). Tereny zieleni odpowiednio zagospodarowane i pielęgnowane podnoszą atrakcyjność krajobrazu, tworzą klimat zwłaszcza obszarów miejskich oraz pełnią funkcje wypoczynkowe i ochronne. Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt niewielkiej powierzchni terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną, która wynosi 0,016 km², co stanowi 3,8% powierzchni wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Z uwagi na brak szczegółowych danych, pogłębiona diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie raportu *Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014*²⁴ sporządzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach. Klasyfikacji podlegały dwie strefy – Miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska. Gmina Ćmielów (w tym obszar rewitalizacji) leży w obszarze rozległej powierzchniowo strefy świętokrzyskiej (PL2602) o powierzchni 11 601 km², do której należą wszystkie powiaty województwa świętokrzyskiego z wyłączeniem Miasta Kielce. Analizując wyniki oceny rocznej na terenie strefy świętokrzyskiej należy zauważyć, że nie dotrzymano:

- poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu PM₁₀;
- poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} dla fazy II;
- poziomu docelowego B(a)P;
- poziomu celu długoterminowego dla ozonu.

Na obszarze województwa świętokrzyskiego wyznaczono obszary potencjalnych przekroczeń wartości dopuszczalnych ww. zanieczyszczeń. Na mapie 5 przedstawiony został potencjalny obszar przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, który obejmował całe województwo świętokrzyskie²⁵.

²⁴ Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, kielce.pios.gov.pl/raporty,raporty.htm, inf. z dnia 17.01.2017.

²⁵ Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, kielce.pios.gov.pl, inf. z dnia 17.01.2017.

Mapa 5 Obszar przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu ($1\text{ ng}/\text{m}^3$) w województwie świętokrzyskim w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Kielce 2015, s. 31.

Zdiagnozowanym problemem w sferze środowiskowej, wpływającym na stan jakości powietrza atmosferycznego na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest opalanie kotłowni domowych paliwem niskiej jakości oraz o niskich parametrach grzewczych, a także odpadami komunalnymi. Efekt ten potęguje użytkowanie przestarzałych i niesprawnych urządzeń grzewczych. Wynika to z braku świadomości społeczeństwa o wpływie spalnego paliwa do ogrzewania domów oraz stanie stosowanych w tym celu pieców na jakość wdychanego przez nich powietrza. W efekcie nieefektywnego spalania paliw stosowanych w kotłowniach domowych do atmosfery uwalnianych jest wiele szkodliwych substancji, w tym głównie: pyły zawieszone, dwutlenek siarki, tlenki azotu, metale ciężkie, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, dioksyny. Ponadto piece w kotłowniach domowych nie są przystosowane do spalania odpadów, gdyż nie posiadają odpowiednich filtrów. W wyniku ich spalania emitowane są trujące i niebezpieczne substancje dla zdrowia i życia człowieka. Należy do nich m.in.: benzo(a)piren, tlenek węgla, dwutlenek siarki, metale ciężkie, kadm, cyjanowodor. Spalanie odpadów, oprócz emisji niebezpiecznych substancji, wiąże się także z ryzykiem zacczadzenia spowodowanego zapchaniem się przewodów kominowych.

Ponadto głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie Gminy Ćmielów (w tym wyznaczonego obszaru rewitalizacji) są: Fabryka Porcelany AS Ćmielów, Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A., Wytwórnia Pasz w Stokach Dużych, droga wojewódzka nr 755, drogi powiatowe i gminne oraz składowiska materiałów opałowych czy budowlanych²⁶.

W zakresie gospodarowania odpadami obsługą mieszkańców i instytucji na obszarze gminy (w tym obszaru rewitalizacji) zajmuje się Samorządowy Zakład Wodociągów i Gospodarki Komunalnej, który odbiera na zlecenie odpady i wywozi na składowiska odpadów. Ponadto selektywną zbiórką odpadów zajmuje się REMONDIS Sp. z o.o. z Ostrowca Świętokrzyskiego. Na obszarze gminy nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych ani przemysłowych. W związku z tym nie ma bezpośredniego zagrożenia dla obszaru rewitalizacji z tytułu składowania odpadów niebezpiecznych. Na terenie gminy największymi producentami odpadów przemysłowych są: Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A., Fabryka Porcelany AS w Ćmielowie, jednak odbiorem odpadów od poszczególnych wytwórców zajmują się wyspecjalizowane firmy.

W odniesieniu do zagrożenia powodziowego, wyznaczony obszar rewitalizacji usytuowany jest niekorzystnie. Zagrożenie powodziowe pochodzi ze strony rzeki Kamiennej. Zagrożenie to występuje głównie w okresach letnich wezbrań spowodowanych deszczami frontalnymi lub deszczami nawałnymi. Najczęstszą porą występowania tego rodzaju wezbrań są miesiące czerwiec–wrzesień. Obszar zagrożenia powodziowego przedstawiono na mapie 6.

Mapa 6 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Ćmielów

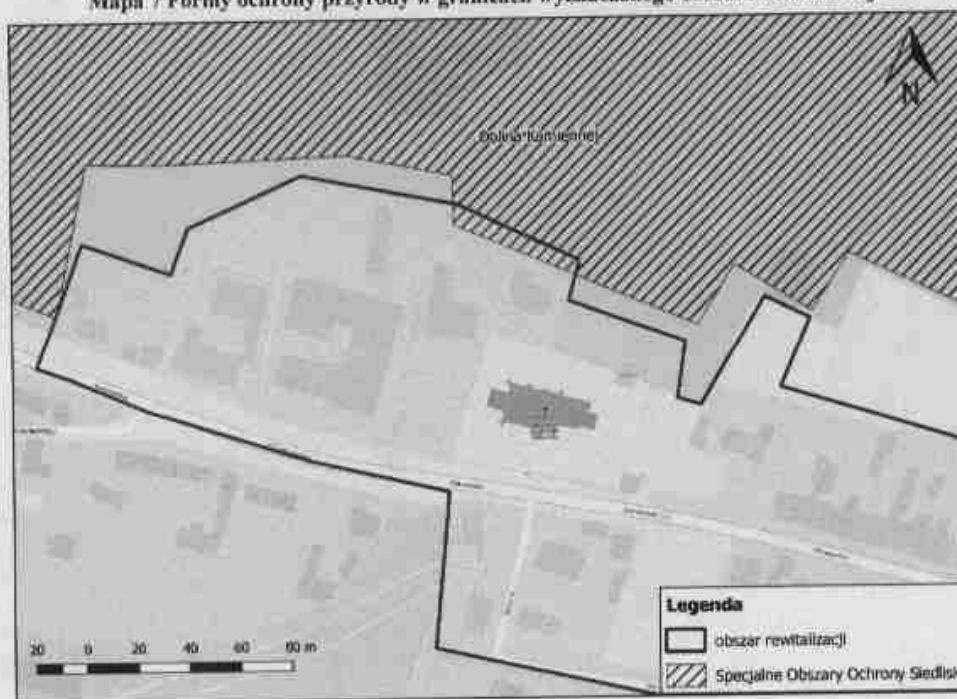
Źródło: Hydroportal Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, kggw.gov.pl

²⁶ III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ćmielów, s. 34.

Biorąc pod uwagę budowę geologiczną południowej części Gminy Ćmielów, w tym wyznaczonego obszaru rewitalizacji (pokrywa lessowa), może ona sprzyjać powstawaniu na tych terenach ruchów masowych ziemi, jak osuwiska czy spływy błotne. Zjawiska takie mogą zostać zainicjowane na skutek obciążenia stoku przez zabudowę, wibracje związane z wykonywanymi robotami czy ruchem samochodowym lub też przez niewłaściwe odprowadzenie wód opadowych. Dlatego przez podjęciem jakichkolwiek działań należy szczegółowo przeanalizować możliwość lokalizacji infrastruktury na tym obszarze. W ciągu ul. Opatowskiej w Ćmielowie rozpoznane zostało wąskie osuwisko o stromej zachodniej skarpie wąwozu lessowego. Zostało ono zabezpieczone wraz z pasem gruntu przylegającego do skarpy poprzez ograniczenie wsiąkania wód opadowych.

W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Ćmielów znajduje się jedynie niewielki fragment specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 Dolina Kamiennej (mapa 7).

Mapa 7 Formy ochrony przyrody w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów oraz w oparciu o różne formy partycypacji społecznej (spotkania, warsztaty dla różnych grup interesariuszy), zidentyfikowano **problemy** (konieczne do rozwiązania poprzez działania rewitalizacyjne) i **potencjały** (których uruchomienie jest istotne do powodzenia procesu rewitalizacji) w podziale na sfery tematyczne (tabela 6) oraz wynikające z nich **potrzeby** o różnym charakterze i skali oddziaływania.

Tabela 6 Zidentyfikowane kluczowe problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów

Problemy	Potencjały
SFERA SPOŁECZNA	
1. Tendencja wzrostowa osób, które przekroczą potencjalny wiek zdolności do pracy.	1. Duży i rosnący kapitał społeczny ludzi młodych zamieszkujących na obszarze rewitalizacji.
2. Niekorzystna struktura demograficzna z rosnącym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (postępujący proces starzenia się społeczeństwa).	2. Rosnąca liczba organizacji pozarządowych.
3. Wysoki poziom bezrobocia (w tym znaczący udział osób długotrwale bezrobotnych).	3. Aktywna działalność Domu Kultury, Biblioteki Publicznej i świetlicy środowiskowej.
4. Niedostosowane kompetencje i kwalifikacje mieszkańców do potrzeb rynku pracy, wynikające z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi.	4. Aktywna działalność sportowa Miejskiego Klubu Sportowego „Świt”.
5. Wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (najczęstsze powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej to: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność).	5. Aktywna działalność społeczna Żywego Muzeum Porcelany, w ramach działalności Fabryki Porcelany AS Ćmielów.
6. Kumulacja osób wykluczonych społecznie w tzw. „enklawach biedy” w postaci zabudowy socjalnej w centrum Ćmielowa.	6. Działalność organizacji pozarządowych związanych z tradycjami ceramicznymi.
7. Częste kradzieże oraz niewystarczający poziom bezpieczeństwa publicznego.	7. Cykliczne imprezy integrujące mieszkańców i przyciągające turystów, m.in.: Dzień Ceramika, Noc Świętojańska, Dni Ćmielowa, Dożynki Gminne, Ogólnopolski Konkurs Wokalny „Ocalić od Zapomnienia”.
8. Niewystarczająca jakość kształcenia oraz poziom nauczania dzieci i młodzieży na wyznaczonym obszarze.	
9. Niedostateczna aktywność mieszkańców w organizacjach pozarządowych.	
10. Niewystarczająca aktywność obywatelska mieszkańców i zaangażowanie w sprawy lokalne.	
11. Niewystarczająca jakość i dostępność usług publicznych.	

SFERA GOSPODARCZA	
1. Niedostateczna przedsiębiorczość mieszkańców na obszarze rewitalizacji. 2. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług przy Rynku. 3. Niewystarczający rozwój sfery usług związanych z obsługą ruchu turystycznego. 4. Rozdrobniony handel nieprzystosowany do zmieniających się uwarunkowań rynkowych. 5. Niewystarczająca przestrzeń oraz warunki techniczne Placu Targowego zlokalizowanego przy Rynku do prowadzenia działalności handlowej.	1. Specjalizacja przemysłowa w zakresie ceramiki i związane z nią długoletnie tradycje. 2. Koncentracja na obszarze rewitalizacji obiektów usługowych, handlowych, produkcyjnych. 3. Lokalizacja najstarszej w Polsce grupy fabryk wyrobów ceramicznych – Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A. 4. Działalność Fabryki Porcelany AS Ćmielów.
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
1. Niefunkcjonalny i niebezpieczny układ komunikacyjny spowodowany dużym natężeniem ruchu kołowego na drodze wojewódzkiej nr 755. 2. Bariery architektoniczne dla osób starszych oraz niepełnosprawnych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej. 3. Brak spójnego systemu monitoringu. 4. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa, rekreacyjna, turystyczna i okolicy turystyczna. 5. Brak estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego zagospodarowania przestrzeni publicznej Rynku. 6. Niedostateczne wyposażenie przestrzeni publicznych w elementy małej architektury oraz infrastrukturę społeczną. 7. Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych. 8. Niewielka powierzchnia zagospodarowana pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną. 9. Brak odpowiedniego systemu oznakowania i informacji niezbędnych do pełnienia funkcji turystycznych przez obiekty i tereny rekreacyjne. 10. Niedostateczny stan techniczny oraz niefunkcjonalny układ części infrastruktury drogowej. 11. Brak i/lub zły stan techniczny infrastruktury komunalnej. 12. Niewystarczający i częściowo będący w złym stanie technicznym system oświetlenia ulicznego.	1. Położenie przy ważnym szlaku komunikacyjnym: drodze wojewódzkiej nr 755. 2. Lokalizacja licznych obiektów ochrony zdrowia, oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych. 3. Zachowanie pierwotnego kształtu zabudowy, rozplanowania, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem stanowiący wartość kulturową w skali lokalnej wpisany jako „układ urbanistyczny miasta lokacyjnego Ćmielowa” do Gminnej Ewidencji Zabytków.
SFERA TECHNICZNA	
1. Nieuporządkowana i będąca w złym stanie technicznym zabudowa na obszarze rewitalizacji. 2. Lokalizacja budynków o nieuregulowanym stanie prawnym.	1. Lokalizacja zabytku wpisanego do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Świętokrzyskiego: - zespół kościoła parafialnego,

3. Brak rezerw oraz postępująca degradacja techniczna mieszkań komunalnych i socjalnych. 4. Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej. 5. Postępująca degradacja techniczna części budynków użyteczności publicznej oraz obiektów zabytkowych. 6. Niewystarczające możliwości lokalowe w stosunku do potrzeb Domu Kultury. 7. Nieodpowiednie warunki techniczne części bazy sportowej.	nr rej.: A.598/1-4 z 18.03.1957, z 28.10.1971 i z 20.05.2977: kościół pw. Wniebowzięcia NMP, 1509 r., XVII–XIX w., dzwonnica, kostnica, ogrodzenie z bramą.
SFERA ŚRODOWISKOWA	
1. Przekroczenie standardów jakości powietrza. 2. Położenie na terenach zagrożonych wystąpieniem powodzi. 3. Nieurządzone skwery, fragmenty zieleni na terenach publicznych. 4. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie ochrony środowiska.	1. Walory przyrodniczo-krajobrazowe (nieвелиki fragment specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 Dolina Kamiennej). 2. Lokalizacja Parku Miejskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Po dokonaniu całościowej analizy *problemów* oraz *potencjałów* zidentyfikowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, poniżej wskazano *skale i charakter zdiagnozowanych potrzeb*, które determinują zakres działań rewitalizacyjnych.

Zidentyfikowane potrzeby w zakresie przezwycięzania zjawisk kryzysowych w sferze społecznej to:

1. *Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem oraz pomoc osobom uzależnionym, zamieszkującym na obszarze rewitalizacji* (szczególnie wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych) – niezbędne jest przerwanie procesu dziedziczenia ubóstwa, bezrobocia i patologii społecznych poprzez różnorodne i zindywidualizowane formy pracy zarówno z dorosłymi, jak i dziećmi czy młodzieżą, m.in. poprzez indywidualne wsparcie, animację społeczną, profilaktykę społeczną czy środowiskowe formy wsparcia zapewniające organizację czasu wolnego.
2. *Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości zatrudnienia* – konieczne jest zmniejszenie wysokiego poziomu bezrobocia mieszkańców (szczególnie długotrwałego), spowodowanego zmianami strukturalnymi na rynku pracy, wynikającego z faktu istnienia na tym terenie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego

i Centralnego Okręgu Przemysłowego, który prowadzi do wzrostu liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Należy wdrożyć model współpracy angażujący w proces udzielania pomocy środowisko lokalne, gminną i powiatową pomoc instytucjonalną oraz system samopomocy obywatelskiej w oparciu o różne środki i narzędzia (np. programy aktywizacji zawodowej we współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej i Powiatowym Urzędem Pracy), a także tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy w wyniku inwestycji służących rozwojowi sektora okołoturystycznego związanego z tradycjami ceramicznymi gminy.

3. *Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji we współdziałaniu na rzecz obszaru rewitalizacji* – niezbędne jest budowanie wspólnoty aktywnych mieszkańców wokół dobra wspólnego, zachęcanie do działania w organizacjach pozarządowych, wzmacnianie tożsamości lokalnej poprzez różne formy aktywności społecznej (m.in. „oddolne” inicjatywy, wydarzenia, imprezy wzmacniające więzi społeczne) we współpracy z podmiotami czy instytucjami działającymi na obszarze rewitalizacji.
4. *Wyrównanie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi* – istnieje pilna potrzeba zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, a także możliwości w zakresie edukacji oraz samorozwoju w celu zwiększenia szans życiowych dzieci i młodzieży (m.in. wykształcenie postaw przedsiębiorczych, wprowadzanie i rozwijanie nowych kierunków i elementów kształcenia, organizacja różnorodnych zajęć pozalekcyjnych i różnych form spędzania czasu wolnego, rozwijających pasje i talenty).
5. *Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym* – niezbędne jest zwiększanie usług opiekuńczych oraz organizacja aktywnych form spędzania czasu wolnego (zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez organizowanie cyklicznych wydarzeń i spotkań integracyjnych, warsztatów międzypokoleniowych, wycieczek itp.).
6. *Zwiększenie dostępności oraz poprawa jakości usług publicznych* – zdiagnozowane potrzeby dotyczą przede wszystkim poprawy stanu technicznego budynków użyteczności publicznej oraz zwiększenia standardu świadczonych usług na rzecz mieszkańców (m.in. kulturalnych) i wprowadzenia nowych usług publicznych z zakresu e-administracji.

7. *Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji* – określono potrzeby w zakresie przeciwdziałania przestępczości i dewastacji mienia publicznego poprzez zamontowanie monitoringu, a także realizację profilaktycznych działań edukacyjnych we współpracy z Komisariatem Policji w Ćmielowie.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwycięzania zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej to:

1. *Pobudzanie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie handlu i usług* – istnieje pilna potrzeba w zakresie „przywrócenia” funkcji centrowych oraz „ożywienia” gospodarczego, szczególnie przy Rynku, przez podjęcie kompleksowych działań inwestycyjnych w przestrzeni, tworzących odpowiednią bazę techniczną oraz wdrożenie programów ułatwiających podjęcie działalności gospodarczych przez mieszkańców obszaru rewitalizacji.
2. *Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji* – zidentyfikowano potrzeby w zakresie uporządkowania oraz estetycznego i funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni publicznych do rozwoju i różnicowania prowadzonych działalności, a także kreowania przyjaznego klimatu do rozwoju przedsiębiorstw (m.in. ułatwienia formalno-prawne, zagospodarowanie przestrzeni i/lub obiektów pod działalność gospodarczą: biurową, usługową, handlową lub produkcyjną).
3. *Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest podjęcie działań związanych z powstaniem spójnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej oraz kulturalnej, służącej aktywnemu wypoczynkowi oraz spędzaniu czasu wolnego na terenie obszaru rewitalizacji, a także umożliwiającej mieszkańcom założenie działalności gospodarczej związanej z sektorem okołoturystycznym.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwycięzania zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej to:

1. *Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców* – zauważa się szereg potrzeb związanych z poprawą estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej (szczególnie Rynku i terenu wokół kościoła) dla wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej (m.in. poprzez tworzenie infrastruktury społecznej, elementów małej architektury).

a także likwidowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych).

2. *Zwiększenie funkcjonalności układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego* – konieczna jest przebudowa i/lub remont ulic przebiegających przez centrum miasta, budowa ścieżek rowerowych oraz wyprowadzenie dużego natężenia ruchu kołowego związanego z drogą wojewódzką nr 755, co stworzy atrakcyjne i bezpieczne warunki do rozwoju aktywności i integracji społecznej oraz wypoczynku i rekreacji mieszkańców.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze technicznej to:

1. *Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej i budynków prywatnych (w tym zabytkowych)* – zidentyfikowano na terenie obszaru rewitalizacji zdegradowane budynki będące w zasobach gminy, instytucji publicznych, innych podmiotów oraz własnością osób prywatnych (o charakterze mieszkaniowym i służących prowadzeniu działalności gospodarczych), które wymagają przeprowadzenia kompleksowych działań związanych m.in. z ich odbudową, przebudową, rozbudową i/lub remontem oraz uregulowaniem stanu prawnego w celu przywrócenia bądź nadania innych funkcji społecznych. Ponadto na obszarze rewitalizacji zlokalizowany jest obiekt zabytkowy o szczególnej wartości kulturowej (kościół pw. Wniebowzięcia NMP), który wymaga zabezpieczenia poprzez przeprowadzenie działań konserwatorskich oraz szerszego udostępnienia mieszkańcom na cele społeczne.
2. *Uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla użytkowników obszaru* – zdiagnozowano szeroki zakres potrzeb w zakresie uzupełnienia braków lub poprawy stanu technicznego podstawowej infrastruktury komunalnej (zwłaszcza w zakresie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej), wpływającej na warunki i jakość zamieszkania czy prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przeciwdziałania zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej to:

1. *Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń* – zdiagnozowano konieczność podjęcia kompleksowych działań zmniejszających wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w zakresie różnych projektów pozwalających na zastąpienie starych, nisko sprawnych urządzeń grzewczych bardziej proekologicznymi rozwiązaniami dostarczającymi ciepło oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii.
2. *Zwiększenie terenów zieleni urządzonej służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców* – zauważa się potrzebę w zakresie odpowiedniego uporządkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznych w zieleni urządzonej (szczególnie Parku Miejskiego), które przyczynią się do ochrony i kształtowania klimatu oraz środowiska zamieszkania, a także będą pełnić funkcje społeczne na rzecz mieszkańców różnych grup wiekowych.
3. *Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców* – potrzebne są inicjatywy edukacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego.

III. Część programowa

1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji (tabela 6) pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz 2 cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

1.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji i misja procesu rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj. *wizję* – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości i *misję* – będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano wizję stanu wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji oraz misję procesu rewitalizacji.

WIZJA 2025

Obszar rewitalizacji na terenie Ćmielowa – funkcjonalną i bezpieczną przestrzenią publiczną, na której aktywni społecznie oraz przedsiębiorczy mieszkańcy efektywnie wykorzystują zasoby lokalne i tradycje ceramiczne do zwiększenia jakości życia.

MISJA REWITALIZACJI

Tworzenie warunków oraz możliwości do rozwoju międzysektorowej współpracy mieszkańców bazującej na zasobach dziedzictwa kulturowego i tożsamości lokalnej.

Wizja obszaru rewitalizacji zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W wymiarze *społecznym* na rewitalizowanym obszarze nastąpi poprawa jakości życia mieszkańców poprzez włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją, a także aktywizację społeczną i integrację społeczności lokalnej, bazujących na tradycjach ceramicznych i tożsamości lokalnej – dzięki programom wsparcia oraz „oddolnym” inicjatywom lokalnym.

W wymiarze *gospodarczym* proces rewitalizacji przyczyni się w sposób bezpośredni do pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców (szczególnie w zakresie rozwoju funkcji turystycznej opartej na lokalnych tradycjach), postaw przedsiębiorczych kapitału młodych ludzi, a w sposób pośredni – do „ożywienia” gospodarczego przestrzeni wokół Rynku.

W wymiarze *funkcjonalno-przestrzennym* po przeprowadzeniu kompleksowej rewitalizacji nastąpi ukształtowanie estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego systemu przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji, sprzyjających aktywności społecznej i przedsiębiorczości społeczności lokalnej oraz rozwojowi funkcji rekreacyjnych, wypoczynkowych czy turystycznych miasta.

W wymiarze *technicznym* dzięki realizacji kompleksowych działań zwiększy się dostępność mieszkańców do podstawowych usług komunalnych, a także poprawi się stan techniczny (w tym efektywność energetyczna) zdegradowanych budynków użyteczności publicznej, umożliwiając tym samym nadanie im nowej lub przywrócenie pierwotnej funkcji.

W wymiarze *środowiskowym* nastąpi poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a także zwiększenie powierzchni i uporządkowanie terenów zieleni (zwłaszcza Parku Miejskiego), które poprawią komfort życia mieszkańców.

W związku z powyższym wizja obszaru rewitalizacji odnosi się do zdiagnozowanych:

- 1) *potrzeb* – związanych z „ożywieniem” społeczno-gospodarczym obszaru rewitalizacji na terenie Ćmielowa przy jednoczesnej ochronie środowiska;
- 2) *uwarunkowań* – wynikających ze zmian strukturalnych na rynku pracy, spowodowanych lokalizacją na tym obszarze Staropolskiego Okręgu Przemysłowego w XVII–XIX wieku i Centralnego Okręgu Przemysłowego ze schyłku lat 30-tych XX wieku;
- 3) *potencjałów obszaru rewitalizacji* – długoletnich tradycji ceramicznych, dużego kapitału ludzi młodych i aktywnej działalności Domu Kultury, Biblioteki Publicznej i organizacji pozarządowych, których uruchomienie jest istotne do powodzenia procesu rewitalizacji.

1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

Wypełnienie przyjętej wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętemu celom (schematy 3 i 4).

Przedstawiona poniżej struktura założeń Gminnego Programu Rewitalizacji jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i potencjały, a także wynikające z nich potrzeby rewitalizacyjne. Cele rewitalizacji służą hierarchizacji działań w odniesieniu do wskazanych potrzeb, a także są powiązane z wizją stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.

Cel rewitalizacji 1. *Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców* wraz przyczyniającymi się do jego realizacji kierunkami działań, które dotyczą: pobudzania aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców, włączania społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem oraz wzmacniania kapitału społecznego dzieci i młodzieży – odpowiada na określone na podstawie diagnozy obszaru rewitalizacji potrzeby związane z:

- 1) zwiększeniem zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji;
- 2) zapewnianiem udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym;
- 3) pobudzaniem przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie handlu i usług;
- 4) wspieraniem rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji;
- 5) kompleksowym wsparciem osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem oraz pomoc osobom uzależnionym, zamieszkującym na obszarze rewitalizacji;
- 6) przeciwdziałaniem bezrobociu i zwiększaniem możliwości zatrudnienia;
- 7) wyrównywaniem szans edukacyjnych i kreowaniem możliwości do rozwoju młodych ludzi.

Osiągnięcie założeń celu 1. jest ściśle związane z planowanym efektem rewitalizacji określonym w wizji stanu obszaru w sferach społecznej i gospodarczej.

Cel rewitalizacji 2. *Poprawa warunków życia mieszkańców* wraz przyczyniającymi się do jego realizacji kierunkami działań, które dotyczą: kształtowania funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej, zapewniania dostępu do wysokiej jakości usług publicznych oraz ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania zasobów lokalnych – odpowiada na określone na podstawie diagnozy obszaru rewitalizacji potrzeby związane z:

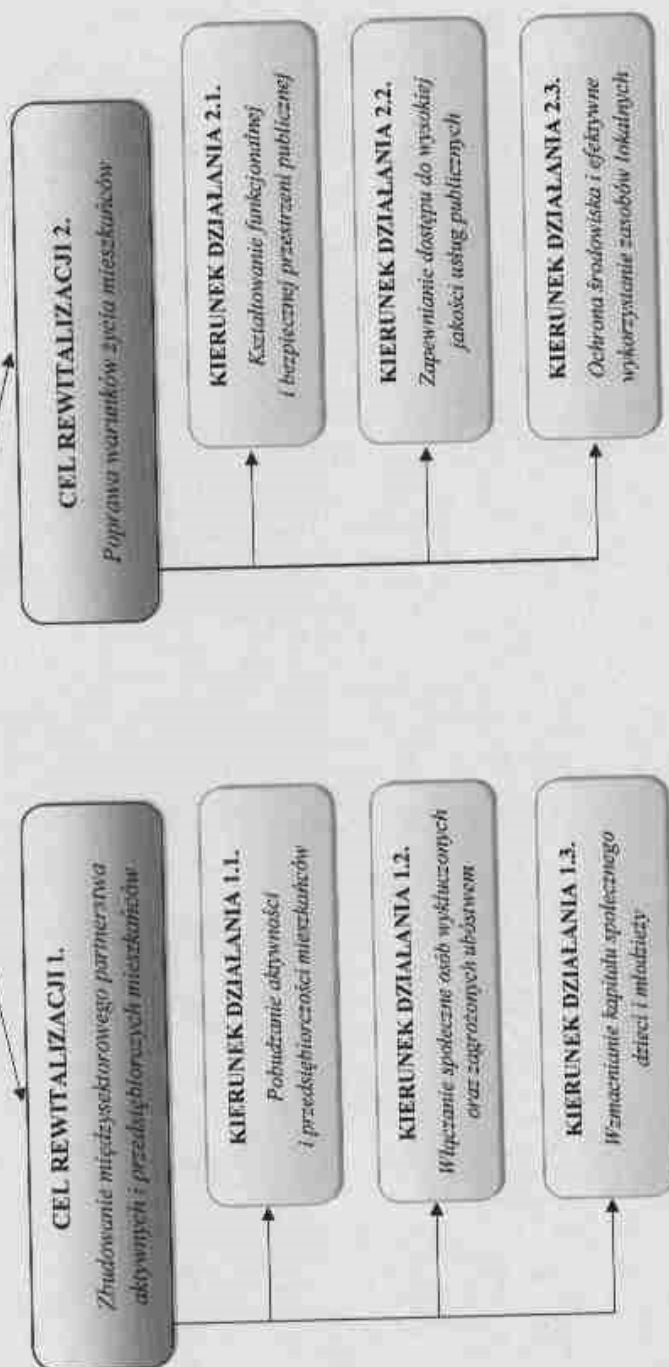
- 1) poprawą stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji;
- 2) uporządkowaniem oraz stworzeniem atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców;
- 3) zwiększeniem funkcjonalności układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego;
- 4) zatrzymaniem postępującej degradacji technicznej i/lub poprawą efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej i budynków prywatnych (w tym zabytkowych);
- 5) zwiększeniem dostępności oraz poprawą jakości usług;
- 6) uporządkowaniem i zwiększeniem dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla użytkowników obszaru;
- 7) tworzeniem warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okółoturystycznego na obszarze rewitalizacji;
- 8) zwiększeniem terenów zieleni urządzonej służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców;
- 9) podniesieniem świadomości ekologicznej mieszkańców.

Osiągnięcie założeń celu 2. jest ściśle związane z planowanym efektem rewitalizacji określonym w wizji stanu obszaru w sferach przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

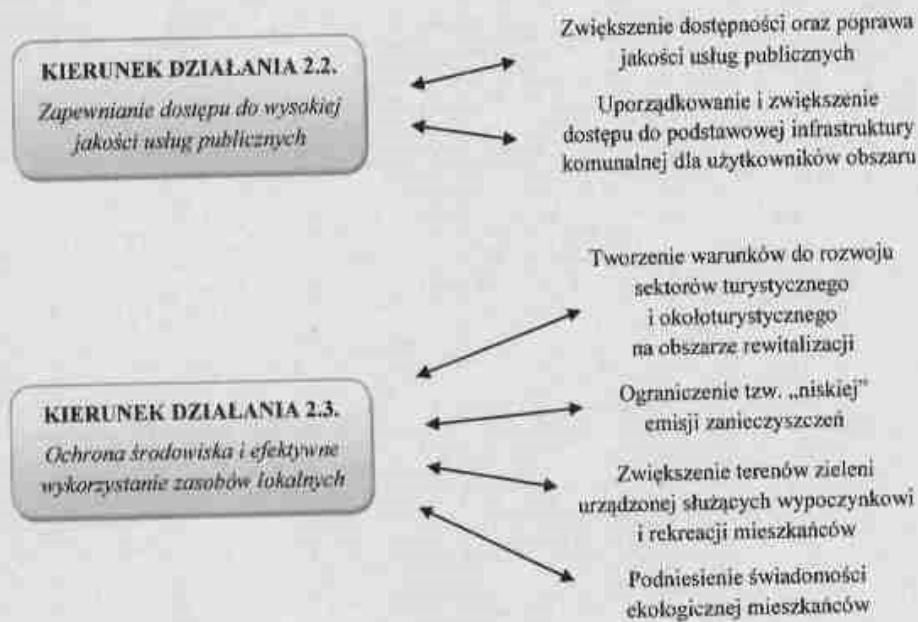
Schemat 3 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016-2025

WIZJA 2025

Obszar rewitalizacji na terenie Ćmielowa – funkcjonalną i bezpieczną przestrzeń publiczną, na której aktywni społecznie oraz przedsiębiorczy mieszkańcy efektywnie wykorzystują zasoby lokalne i tradycje ceramiczne do zwiększenia jakości życia.

Źródło: Opracowanie własne

Źródło: Opracowanie własne

2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2016–2025

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów złożony jest z listy planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz z charakterystyki pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne oddziaływanie na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały.

2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć

W wyniku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji oraz w oparciu o zasadę partnerstwa oraz partycypacji społecznej, zdefiniowano i scharakteryzowano 9 *projektów podstawowych*, czyli takich, bez których realizacja celów dokumentu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Ponadto są to projekty kluczowe do powodzenia procesu rewitalizacji, ponieważ oddziałują kompleksowo na zidentyfikowane problemy we wszystkich sferach, a przede wszystkim w sferze społecznej. Główne założenia projektów przedstawiają tabele 7–15.

Tabela 7 Projekt podstawowy nr 1

Nazwa projektu	<i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i>		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji (ul. Rynek, ul. Szydłowiecka, ul. Przesmyk, ul. Ostrowiecka)	Okres realizacji	2017–2020
Szacowana wartość	5,0 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR), budżet gminy, środki prywatne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy projektu obejmuje estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie zabytkowej przestrzeni publicznej poprzemysłowego centrum Ćmielowa (w tym: przestrzeni Rynku wraz z Parkiem Miejskim), konserwację zabytkowego kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu do pełnienia funkcji społecznych, a także rozbudowę, przebudowę i adaptację zdegradowanego Domu Kultury w Ćmielowie do pełnienia nowych funkcji społecznych i kulturalnych na rzecz mieszkańców w ramach Centrum Aktywności Lokalnej. Przedmiotowy zakres prac do wykonania w ramach ww. przestrzeni publicznej Rynku i Parku Miejskiego obejmuje: 1) przebudowę ul. Rynek – modernizację nawierzchni, przebudowę zjazdów, zatok autobusowych, miejsc parkingowych, odwodnienia, chodników, oświetlenia, postawienie wiat służących sprzedaży i promocji produktów lokalnych; 2) zagospodarowanie terenu parku – przebudowę alejek parkowych, doposażenie w urządzenia placu zabaw, siłowni zewnętrznych i montaż elementów małej architektury; 3) uzbrojenie terenu ul. Rynek w sieć kanalizacyjną i wodociągową (w tym zabezpieczenie przeciwpożarowe budynku Domu Kultury przez montaż hydrantów zewnętrznych); 4) rozbudowę istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej, umożliwiającej podłączenie budynku Domu Kultury; 5) wyznaczenie przestrzeni pod prowadzenie działalności gospodarczej mieszkańców; 6) rozbudowę i montaż monitoringu służącego poprawie bezpieczeństwa publicznego; 7) rozbudowa, przebudowa i adaptacja budynku do rozwoju działalności gospodarczej. Zakres prac planowany do wykonania przy zabytkowym kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP obejmuje: 1) wykonanie prac konserwatorskich polichromii na drewnianym stropie kościoła oraz na fasadzie; 2) wykonanie prac konserwatorskich polichromii na ścianach; 3) uporządkowanie i zagospodarowanie terenu wokół kościoła na cele społeczne. Zakres rzeczowy zadań dotyczących adaptacji zdegradowanego budynku Domu Kultury w Ćmielowie do pełnienia nowych funkcji społecznych i kulturalnych obejmuje: 1) remont kapitalny wewnątrz budynku; 2) termomodernizację budynku wraz z wykonaniem nowej elewacji budynku; 3) wymianę instalacji centralnego ogrzewania, 4) wymianę pieca c.o.; 5) montaż odnawialnych źródeł energii; 6) wykonanie hydrantów wewnętrznych w obiekcie oraz przyłącza kanalizacyjnego		

	do budynku; 7) przystosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych poprzez likwidację barier architektonicznych (m.in. montaż windy, platformy dla niepełnosprawnych, remont łazienek); 8) doposażenie budynku do rozszerzenia zakresu pełnionej działalności kulturalnej: - pracowni muzycznej w nowe instrumenty (m.in. gitary, keyboardy, zestawy perkusyjne, komputerowe z oprogramowaniem muzycznym); - sali choreograficznej/wystawowej (m.in. sztalugi, stoły, krzesła, zestawy komputerowe z oprogramowaniem plastycznym); - sali widowiskowej (m.in. zakup i montaż nowego oświetlenia scenicznego i nagłośnienia scenicznego wraz z konsolą); - doposażenie biblioteki (m.in. regały na książki, sprzęt komputerowy do czytelní internetowej). 9) wyznaczenie oraz przystosowanie przestrzeni do funkcjonowania Centrum Aktywności Lokalnej i Punktu Wspierania Rodziny.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Dom Kultury im. Witolda Gombrowicza w Ćmielowie, przedsiębiorcy z sektora MSP, organizacje pozarządowe
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 1, 3, 5, 6, 7, 9 i 10 – poprzez włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją, aktywizację mieszkańców do działania na rzecz obszaru rewitalizacji, rozszerzenie oferty świadczonych usług społecznych (m.in. kulturalnych, edukacyjnych) na rzecz różnych grup interesariuszy. 2) w sferze gospodarczej: 1, 2, 3, 4, 5 – poprzez stworzenie estetycznych oraz funkcjonalnych warunków technicznych do pobudzenia i rozwoju działalności gospodarczych mieszkańców na terenie i wokół Rynku (w szczególności w sektorze okołoturystycznym). 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12 – poprzez estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych (m.in. Rynku) i dostosowanie techniczne obiektu Domu Kultury do rozszerzenia pełnionych funkcji na rzecz różnych interesariuszy rewitalizacji (w tym likwidacja barier architektonicznych oraz zwiększenie efektywności energetycznej) oraz zwiększenie dostępu oraz poprawa stanu infrastruktury komunalnej i drogowej (ul. Rynek, ul. Szydłowieckiej, ul. Przesmyk w Ćmielowie). 4) w sferze technicznej: 4, 5, 6, 7 – zwłaszcza poprzez efektywne wykorzystanie do celów społecznych zdegradowanego technicznie budynku oraz zwiększenie jego efektywności energetycznej, a także ochrona, zachowanie i udostępnienie obiektu dziedzictwa kulturowego. 5) w sferze środowiskowej: 1, 3, 4 – zwłaszcza przez ograniczenie wysokiego poziomu tzw. „niskiej emisji” zanieczyszczeń oraz uporządkowanie zieleni w Parku Miejskim, zlokalizowanym w obrębie Rynku. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3, 6, 7 – aktywna działalność Domu Kultury, Biblioteki Publicznej, rosnąca liczba organizacji pozarządowych (w tym związanych z tradycjami społecznymi), cykliczne wydarzenia oraz kapitał społeczny ludzi młodych do zwiększenia zaangażowania społeczności w sprawy lokalne oraz włączenia społecznego osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem. 2) w sferze gospodarczej: 1, 2 – lokalizacja obiektów usługowych, handlowych,

	produkcyjnych oraz specjalizacji przemysłowej gminy w zakresie ceramiki do „ożywienia” gospodarczego Rynku (zwłaszcza w zakresie rozwoju funkcji turystycznej i okolicy turystycznej). 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 2, 3 – lokalizacja przy drodze wojewódzkiej oraz licznych obiektach świadczących usługi na rzecz społeczności lokalnej oraz pierwotnego rozplanowania zabudowy przy Rynku do rozwoju funkcji centrowych Ćmielowa. 4) w sferze środowiskowej: 2 – lokalizacja Parku Miejskiego na rzecz stworzenia miejsca wypoczynku i rekreacji mieszkańców, a także poprawy środowiska zamieszkania.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i> Kierunek działania 1.1. <i>Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców</i> Kierunek działania 1.2. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i> Kierunek działania 1.3. <i>Wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży</i> Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.1. <i>Kształtowanie funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i> Kierunek działania 2.3. <i>Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów lokalnych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty planowanych działań to: - rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury społecznej; - zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty usług w zakresie kultury, edukacji i spędzania czasu wolnego; - stworzenie bezpiecznej, estetycznej przestrzeni publicznej służącej mieszkańcom; - zwiększenie terenów zielonych do rekreacji i wypoczynku mieszkańców; - zwiększenie dostępności do infrastruktury komunalnej; - poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej; - efektywne wykorzystanie budynków będących w zasobach gminy; - aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców; - włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem; - zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne; - rozwój przedsiębiorczości mieszkańców; - ochrona, zabezpieczenie i udostępnienie obiektu dziedzictwa kulturowego; - wzrost tożsamości lokalnej. <i>Wskaźniki produktu i rezultatu:</i> 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3. Ludność mieszkająca na obszarach objętych rewitalizacją. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</i>
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa – poprzez rozwój aktywności społecznej, integracji międzypokoleniowej oraz wzmocnienie tożsamości lokalnej bazującej</i>

	na potencjałe endogenicznym obszarze rewitalizacji w przebudowanym i zaadaptowanym do rozszerzenia działalności kulturalnej budynku Domu Kultury. 2) <i>Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie</i> – poprzez fakt, że działalność niniejszego punktu na rzecz mieszkańców (szczególnie osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym) zlokalizowana zostanie w budynku obecnie mieszczącym aktywność społeczną (m.in. Dom Kultury, Bibliotekę Publiczną i świetlicę środowiskową), dzięki czemu nastąpi koncentracja oferty społecznej i kulturalnej dla różnych interesariuszy rewitalizacji. 3) <i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość</i> – poprzez włączenie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych marginalizacją oraz zwiększenie ich szans na zatrudnienie. 4) <i>Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe zwiększenie efektywności energetycznej budynków oświatowych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, a tym samym ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a także poprawy warunków technicznych kształcenia. 5) <i>Budowa boisk przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla wsparcia kapitału społecznego młodych ludzi oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych. 6) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów gimnazjów) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. 7) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów szkół podstawowych) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. 8) <i>Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz działań w zakresie efektywnego wykorzystania energii do zaspokajania potrzeb energetycznych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Ćmielów</i> – poprzez dążenie do ograniczania tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, ochronę środowiska naturalnego i podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 poprzez oddziaływanie na wszystkie sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową.
--	---

Tabela 8 Projekt podstawowy nr 2

Nazwa projektu	<i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa</i>		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2018–2025
Szacowana wartość	0,2 mln zł	Źródła finansowania	środki krajowe budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Przedmiot projektu obejmuje działania edukacyjno-animacyjne, stymulujące kreatywność i aktywizujące twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne, wykorzystując potencjał obszaru rewitalizacji – tradycje ceramiczne. Działania prowadzone będą w sposób umożliwiający uczestnikom rozwijanie zdolności, umiejętności i wiedzy. Forma realizacji zajęć, warsztatów, wydarzeń oparta będzie na interakcji, wykorzystując odpowiednie metody i narzędzia edukacyjne, np. eksperymenty artystyczne, nowe technologie i media. Jednym z głównych założeń projektu jest wspieranie zadań umożliwiających uczestnictwo oraz integrację przedstawicieli różnych grup społecznych i wiekowych, osób z niepełnosprawnościami, grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym celu nawiązana zostanie również współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz obszaru rewitalizacji.		
Podmioty realizujące projekt	Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie, organizacje pozarządowe		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 – poprzez aktywizację społeczną, integrację międzypokoleniową, wzmocnienie więzi społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji (w tym osób starszych i niepełnosprawnych), wykorzystując tradycje ceramiczne. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3, 5, 6, 7 – aktywna działalność Domu Kultury, Biblioteki Publicznej i organizacji pozarządowych związanych z tradycjami ceramicznymi oraz cykliczne imprezy przyczyniające się do zwiększenia aktywności społecznej i zapewnienia możliwości udziału w życiu społecznym osobom zagrożonym marginalizacją. 2) w sferze gospodarczej: 1, 3, 4 – specjalizacja przemysłowa w zakresie ceramiki, lokalizacja najstarszej w Polsce grupy fabryk wyrobów ceramicznych – Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A. wpływające na możliwość wykorzystania tradycji ceramicznych do zwiększenia aktywności społeczności lokalnej i rozwiązywania problemów społecznych w zakresie zatrudnienia.		
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców Kierunek działania 1.1. Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców Kierunek działania 1.2. Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem Kierunek działania 1.3. Wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży Cel rewitalizacji 2. Poprawa warunków życia mieszkańców Kierunek działania 2.2. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych Kierunek działania 2.3. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów lokalnych		

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty planowanych działań to: - rozwój aktywności społecznej mieszkańców i zaangażowania w sprawy lokalne; - włączenie społeczne osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych ubóstwem; - zwiększenie udziału w życiu społecznym osób starszych i niepełnosprawnych; - zapewnienie atrakcyjnych możliwości spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych mieszkańców; - wzrost tożsamości lokalnej; - efektywne wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji (tradycji ceramicznych) do integracji międzypokoleniowej mieszkańców. <i>Wskaźniki produktu i rezultatu:</i> 1. Liczba osób objętych wsparciem. 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</i>
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – niniejszy projekt pobudzi aktywność społeczną, wzmocni integrację międzypokoleniową oraz tożsamość lokalną bazującą na potencjale endogenicznym obszaru rewitalizacji w przebudowanym i zaadoptowanym do rozszerzenia działalności kulturalnej budynku Domu Kultury. 2) <i>Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie</i> – poprzez kompleksowe wsparcie mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych. 3) <i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość</i> – poprzez włączenie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych marginalizacją oraz zwiększenie ich szans na zatrudnienie. 4) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów gimnazjów) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. 5) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów szkół podstawowych) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1, 2, 9 poprzez oddziaływanie przede wszystkim na sferę społeczną.

Tabela 9 Projekt podstawowy nr 3

Nazwa projektu	Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji (ul. Rynek 50)	Okres realizacji	2017–2025
Szacowana wartość	0,3 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Przedmiot projektu obejmuje utworzenie i prowadzenie działalności Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie, którego celem będzie udzielanie szeroko rozumianej pomocy rodzinom przeżywającym trudności na różnych płaszczyznach ich funkcjonowania m.in. poprzez: - prowadzenie grupy wsparcia i samopomocy dla rodziców; - prowadzenie punktu poradnictwa psychologicznego, zawodowego, terapeutycznego, pedagogicznego dla osób borykających się z problemami wychowawczymi z dziećmi, problemami alkoholizmu i przemocy; - wdrażanie różnych form i metod aktywizujących (m.in. poprzez warsztaty, szkolenia, zajęcia dydaktyczne, spotkania, konsultacje itp.); - organizowanie wycieczek, obozów terapeutycznych i imprez okolicznościowych; - reintegrację i aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych, wykluczonych społecznie i zagrożonych marginalizacją; - realizację działań edukacyjnych i rozwojowych dla pracowników i instytucji wspierających rodziny (pracowników socjalnych, asystentów rodziny, opiekunów itp.); - współpracę z instytucjami oraz organizacjami działającymi w środowisku lokalnym.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie, organizacje pozarządowe		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11 – poprzez kompleksową pomoc rodzinie, a także włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją (w tym osobom starszym i niepełnosprawnym), aktywizację społeczną mieszkańców oraz pomoc osobom uzależnionym. 2) w sferze gospodarczej: 1 – poprzez prowadzenie wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej i kształtowania postaw przedsiębiorczych mieszkańców. 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – poprzez niwelację barier architektoniczno-urbanistycznych, powodującą zwiększenie dostępu do oferowanych usług społecznych (szczególnie dla osób starszych i niepełnosprawnych). 4) w sferze technicznej: 4, 5 – poprzez stworzenie estetycznych i funkcjonalnych warunków technicznych, umożliwiających powstanie stacjonarnej formy wsparcia rodzin (w tym osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem). 5) w sferze środowiskowej: 1, 2 – poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynku użyteczności publicznej, a tym samym ograniczenia tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń oraz poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3 – aktywna działalność Domu Kultury, Biblioteki Publicznej i świetlicy środowiskowej, która zlokalizowana będzie przy działalności punktu, zachęcająca mieszkańców do korzystania z nowej formy wsparcia		

	w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 2 – dobra dostępność komunikacyjna oraz lokalizacja w centrum gminy, gdzie usługi świadczą inne instytucje/podmioty, przyczyniająca się do zwiększonego korzystania z nowych usług społecznych przez mieszkańców.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i> Kierunek działania 1.1. <i>Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców</i> Kierunek działania 1.2. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i> Kierunek działania 1.3. <i>Wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży</i> Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.1. <i>Kształtowanie funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty planowanych działań to: - zmniejszenie liczby osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych ubóstwem; - poprawa jakości i rozszerzenie oferty usług publicznych o charakterze społecznym; - zmniejszenie liczby bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej; - podniesienie poziomu aktywności społecznej rodzin, dzieci i młodzieży; - wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych mieszkańców; - poprawa dostępności do poradnictwa specjalistycznego dla mieszkańców; - poprawa kompetencji społecznych mieszkańców umożliwiających poprawę relacji w rodzinie i środowisku; - wzrost kompetencji pracowników socjalnych. Wskaźniki produktu i rezultatu: 1. Liczba osób objętych wsparciem. 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2: <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</i>
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – poprzez fakt, że działalność niniejszego punktu na rzecz mieszkańców (szczególnie osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym) zlokalizowana zostanie w budynku, który zostanie przebudowany w ramach niniejszego projektu. Dzięki temu powstanie nowa przestrzeń umożliwiająca stworzenie nowej formy wsparcia rodzin, a tym samym koncentracja oferty społecznej i kulturalnej dla różnych interesariuszy rewitalizacji. 2) <i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa</i> – poprzez kompleksową aktywizację społeczną i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych. 3) <i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość</i> – poprzez wzmocnienie działań na rzecz włączenia społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych marginalizacją oraz zwiększenie ich szans.

	na zatrudnienie. 4) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów gimnazjów) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. 5) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów szkół podstawowych) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1, 2, 3, 4, 8 poprzez oddziaływanie przede wszystkim na sferę społeczną.
--	---

Tabela 10 Projekt podstawowy nr 4

Nazwa projektu	<i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość</i>		
Lokalizacja	Gmina Ćmielów (w tym obszar rewitalizacji)	Okres realizacji	2017–2022
Szacowana wartość	0,25 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt obejmuje kompleksową i zindywidualizowaną aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców, obejmującą następujące działania: 1) kursy, szkolenia i inne zajęcia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych (zgodnie z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy); 2) aktywizację zawodową osób bezrobotnych (w szczególności o obszarze rewitalizacji) poprzez staże, subsydiowane zatrudnienie, zatrudnienie wspomaganie dla osób z niepełnosprawnościami oraz działania wspierające, w tym poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trener pracy; 3) terapię oraz poradnictwo indywidualne i grupowe (w tym psychologiczne i psychospołeczne) wspierające umiejętności społeczne i zawodowe umożliwiające powrót do życia społecznego, w tym aktywizację zawodową i powrót na rynek pracy; 4) wsparcie środowiskowe na rzecz integracji zawodowej i społecznej (m.in. działania związane z animacją lokalną, streetworkingiem, coachingiem, treningiem pracy) z uwzględnieniem wolontariatu.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 3, 4, 5, 11 – poprzez włączenie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych marginalizacją oraz zwiększenie ich szans na zatrudnienie. 2) w sferze gospodarczej: 1 – poprzez prowadzenie wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej i kształtowania postaw przedsiębiorczych mieszkańców. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6):		

	1) w sferze społecznej: 1 – realizacja projektu wpłynie na zwiększenie możliwości zatrudnienia ludzi młodych zamieszkujących na obszarze rewitalizacji. 2) w sferze gospodarczej: 1, 2, 3, 4 – dostosowanie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców do potrzeb rynku pracy związanego z tradycjami ceramicznymi oraz lokalizacją najstarszej w Polsce grupy fabryk wyrobów ceramicznych – Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i> Kierunek działania 1.1. <i>Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców</i> Kierunek działania 1.2. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i> Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – włączenie społeczne osób wykluczonych; – aktywizacja społeczna i zawodowa osób pozostających bez pracy; – pobudzenie i zwiększenie aktywności społecznej; – poprawa jakości i rozszerzenie oferty usług publicznych o charakterze społecznym. <i>Wskaźniki produktu i rezultatu:</i> 1. Liczba osób objętych wsparciem. 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie. 3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu</i> IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – poprzez wzmocnienie działań na rzecz włączenia społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych marginalizacją poprzez zapewnienie udziału w życiu społecznym. 2) <i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa</i> – poprzez kompleksową aktywizację społeczną i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych. 3) <i>Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie</i> – poprzez wzmocnienie działań na rzecz włączenia społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych marginalizacją oraz zwiększenie ich szans na zatrudnienie. 4) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów gimnazjów) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. 5) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów szkół podstawowych) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy.

	Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1, 2, 3 poprzez oddziaływanie na sfery: społeczną i gospodarczą.
--	--

Tabela 11 Projekt podstawowy nr 5

Nazwa projektu	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji (ul. Długa 164 i 164a)	Okres realizacji	2017–2020
Szacowana wartość	2,6 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy obejmuje zwiększenie efektywności energetycznej poprzez kompleksową modernizację energetyczną budynków oświatowych: Samorządowego Przedszkola w Ćmielowie oraz Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego w Ćmielowie wraz z instalacją odnawialnych źródeł energii (OZE) i wymianą wyposażenia na energooszczędne. W Samorządowym Przedszkolu w Ćmielowie planowane jest wykonanie następujących prac modernizacyjnych: - kompleksowa termomodernizacja obiektu (docieplenie ścian, stropów, wymiana okien i drzwi); - montaż nawiewników i rekuperatorów; - wymiana opraw oświetleniowych; - montaż instalacji OZE. W Szkole Podstawowej nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego w Ćmielowie planowana jest kompleksowa termomodernizacja budynku wraz z wymianą stolarki i zastosowaniem systemów alternatywnych zaopatrzenia w energię. Zakres prac modernizacyjnych to: - kompleksowa termomodernizacja obiektu (docieplenie ścian, stropów, stropodachów) z wymianą instalacji centralnego ogrzewania; - modernizacja instalacji c.w.u.; - montaż nawiewników i rekuperatorów; - wymiana oświetlenia na energooszczędne; - montaż instalacji OZE.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Samorządowe Przedszkole w Ćmielowie, Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego w Ćmielowie		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 8, 11 – poprzez stworzenie odpowiednich warunków technicznych do zwiększenia jakości i dostępności usług publicznych (szczególnie o charakterze społecznym). 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – poprzez zwiększenie funkcjonalności i efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej. 3) w sferze technicznej: 5 – poprzez poprawę stanu technicznego budynków, wpływającą na zwiększenie ich efektywności energetycznej, a tym samym kosztów utrzymania. 4) w sferze środowiskowej: 1, 4 – poprzez kompleksowe zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych na obszarze		

	rewitalizacji, a tym samym ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń i podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze społecznej: 2, 3, 4, 6 – niniejszy projekt stworzy odpowiednie warunki techniczne do dalszej aktywnej działalności różnych instytucji i/lub podmiotów funkcjonujących w modernizowanych budynkach. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 2, 3 – realizacja przedsięwzięcia wpłynie na poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej jako centrum społeczno-gospodarczego gminy. 3) w sferze środowiskowej: 1 – zwiększenie efektywności energetycznej budynków przyczyni się do ograniczenia tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a tym samym ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz poprawy jakości środowiska zamieszkania.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.1. <i>Kształtowanie funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i> Kierunek działania 2.3. <i>Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów lokalnych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzania w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: - zwiększenie efektywności energetycznej; - ograniczenie negatywnego wpływu na obszary cenne przyrodniczo; - poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenia niskiej emisji zanieczyszczeń; - podniesienie świadomości ekologicznej. Wskaźniki produktu i rezultatu: 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – w wyniku realizacji niniejszego projektu nastąpi zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, a tym samym ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń i podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. 2) <i>Budowa boisk przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji mieszkańców oraz promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia. 3) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej oraz kształtowanie proekologicznych postaw i zachowań młodych ludzi. 4) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej oraz kształtowanie proekologicznych postaw i zachowań młodych ludzi. 5) <i>Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz działań w zakresie efektywnego</i>

	wykorzystania energii do zaspokajania potrzeb energetycznych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Ćmielów – poprzez dążenie do ograniczania tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, ochronę środowiska naturalnego i podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 4, 5, 6 poprzez oddziaływanie na wszystkie sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową.
--	--

Tabela 12 Projekt podstawowy nr 6

Nazwa projektu	Budowa boisk przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji (ul. Długa 164)	Okres realizacji	2017–2019
Szacowana wartość	0,83 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR), budżet państwa, budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Przedmiotowy projekt obejmuje zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej nr 1 poprzez budowę wielofunkcyjnego boiska o nawierzchni poliuretanowej do gry w piłkę ręczną, 2 boiska treningowe do koszykówki, 2 boiska do siatkówki oraz 1 boisko do tenisa ziemnego wraz z wyposażeniem oraz przyległymi chodnikami, schodami terenowymi i umocnieniem skarpy. Na obiekcie planuje się instalację trybun na 100 miejsc oraz montaż ławek. Boiska będą posiadać ogrodzenie, oświetlenie oraz odwodnienie drenażowe z zagospodarowaniem wód opadowych w formie zbiornika. Główne wymiary obiektu to 44x22 m. Dostęp do boisk będzie możliwy przez projektowane chodniki oraz ciąg pieszo-jezdny, łączący boisko ze szkolną komunikacją ogólną. W ramach instalacji uzbrojenia terenu planuje się: wykonanie przebudowy kolidującego odcinka kanalizacji sanitarnej oraz rozbudowę wewnętrznej instalacji elektrycznej szkoły w celu zapewnienia zasilania dla oświetlenia boiska i pompowni wód opadowych.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Szkoła Podstawowa nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 5, 6, 7, 8, 10 – poprzez tworzenie odpowiednich warunków technicznych do rozwoju sportu i rekreacji ludzi młodych, rozwijanie swoich pasji, talentów, atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, a także promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 4, 8 – poprzez tworzenie estetycznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, służących rozwojowi sportu i rekreacji mieszkańców (szczególnie dzieci i młodzieży). 3) w sferze technicznej: 8 – poprzez zapewnianie odpowiednich warunków technicznych i rozwój bazy rekreacyjno-sportowej, wpływającej na aktywność mieszkańców. 4) w sferze środowiskowej: 4 – poprzez promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia oraz ochrony środowiska. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6):		

	1) w sferze społecznej: 1, 2, 4 – rosnące zapotrzebowanie na bazę rekreacyjno-sportową, ze względu na duży kapitał młodych ludzi oraz aktywność różnych organizacji pozarządowych.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i> Kierunek działania 1.1. <i>Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców</i> Kierunek działania 1.3. <i>Wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży</i> Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.1. <i>Kształtowanie funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: - zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych; - podniesienie jakości funkcjonowania placówki szkolnej; - poprawa warunków kształcenia dzieci i młodzieży; - rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej; - zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty usług w zakresie aktywnego spędzania czasu wolnego; - wyrównanie szans dzieci i młodzieży wykluczonej społecznie; - pobudzenie aktywności społecznej, sportowej i rekreacji dzieci oraz młodzieży; - poprawa atrakcyjności i jakości przestrzeni publicznej. <i>Wskaźniki produktu i rezultatu:</i> 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</i>
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – w wyniku realizacji niniejszego projektu nastąpi zwiększenie oferty świadczonych usług społecznych (kulturalnych, edukacyjnych, artystycznych) na rzecz kapitału społecznego młodych ludzi. 2) <i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa</i> – poprzez kompleksową aktywizację społeczną i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych. 3) <i>Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie</i> – poprzez realizowanie wzmocnienie działań m.in. na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a tym samym wyrównywania szans dzieci i młodzieży. 4) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów gimnazjów) oraz wspieranie ich aktywności fizycznej i promowanie aktywnego trybu życia. 5) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego

	młodych ludzi (uczniów szkół podstawowych) oraz wspieranie ich aktywności fizycznej i promowanie aktywnego trybu życia. Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1, 2, 5, 8 poprzez oddziaływanie na sfery: społeczną, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową.
--	---

Tabela 13 Projekt podstawowy nr 7

Nazwa projektu	Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów		
Lokalizacja	Ćmielów (w tym obszar rewitalizacji), Brzostowa	Okres realizacji	2017-2018
Szacowana wartość	0,215 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EPS), budżet państwa, budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy zadań obejmuje: 1) realizację zajęć z uczniami z różnych dziedzin, 2) szkolenia nauczycieli, 3) wyposażenie pracowni matematycznej w Gimnazjum w Brzostowej i do przedmiotów przyrodniczych w Gimnazjum w Ćmielowie. Działania ukierunkowane będą na rozwój: doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji matematyczno-przyrodniczych, korzystania z narzędzi TIK, prowadzenia procesu indywidualizacji; kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych w zakresie przedmiotów przyrodniczych oraz cyfrowych; wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami; doposażenie pracowni szkolnych. Celem głównym projektu jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprzez objęcie wsparciem łącznie 133 uczniów oraz 10 nauczycieli.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Gimnazjum w Ćmielowie, Gimnazjum w Brzostowej		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 4, 5, 6, 8, 11 – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów, kompetencji kluczowych kapitału społecznego młodych ludzi oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych. 2) w sferze gospodarczej: 1 – poprzez kształtowanie postaw przedsiębiorczych i kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze społecznej: 1 – projekt stanowi odpowiedź na duży i rosnący kapitał społeczny młodych ludzi, który należy wzmacniać do przyszłej aktywności i przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji. 2) w sferze gospodarczej: 1, 2, 3, 4 – realizacja projektu przyczyni się do ukształtowania kompetencji kluczowych młodych ludzi, niezbędnych do pracy w zakresie ceramicznej specjalizacji gminy.		

Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i> Kierunek działania 1.1. <i>Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców</i> Kierunek działania 1.2. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i> Kierunek działania 1.3. <i>Wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży</i> Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: - wzmocnienie jakości oferty edukacyjnej; - podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy; - rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; - wzrost aktywności społecznej. <i>Wskaźniki produktu i rezultatu:</i> 1. Liczba osób objętych wsparciem. 2. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu. 3. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu</i> IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – w wyniku realizacji niniejszego projektu nastąpi zwiększenie oferty świadczonych usług społecznych (kulturalnych, edukacyjnych, artystycznych) na rzecz kapitału społecznego młodych ludzi. 2) <i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa</i> – poprzez kompleksową aktywizację społeczną i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych (w tym wzmacnianie kapitału społecznego młodych ludzi). 3) <i>Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie</i> – poprzez realizowanie wzmocnienie działań m.in. na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a tym samym wyrównywania szans dzieci i młodzieży. 4) <i>Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów</i> – poprzez tworzenie odpowiednich warunków technicznych do świadczenia wysokiej jakości usług publicznych (m.in. edukacyjnych na rzecz młodych mieszkańców obszaru rewitalizacji). 5) <i>Budowa boisk przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydłowieckiego w Ćmielowie</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji ludzi młodych oraz promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia. 6) <i>Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów szkół podstawowych) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy.

	Efekty przedmiotowego projektu wzmacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1, 2, 3 poprzez oddziaływanie na sfery: społeczną i gospodarczą.
--	--

Tabela 14 Projekt podstawowy nr 8

Nazwa projektu	Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów		
Lokalizacja	Gmina Ćmielów (w tym obszar rewitalizacji)	Okres realizacji	2017–2022
Szacowana wartość	0,3 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy realizowanych zadań w ramach projektu obejmował będzie: 1) Budowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy (matematyczno-przyrodniczych, ICT, językowych) oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej) poprzez: - realizację dla uczniów dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, doradztwa edukacyjno-zawodowego, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego; - doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej); - doposażenie bazy dydaktycznej niezbędnej do realizacji programów nauczania w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych 2) Tworzenie warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych, poprzez: - kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych lub matematyki; - doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu; - wyposażenie szkolnych pracowni w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych lub matematyki 3) Indywidualizacja pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy, w tym wsparcie ucznia młodszego, poprzez: - wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty; - przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego; - doposażenie w niezbędne pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych oraz wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów.		

Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego w Ćmielowie, Publiczna Szkoła Podstawowa im. prof. Mariana Raciborskiego w Brzostowej
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze społecznej: 5, 6, 8, 10, 11 – poprzez kompleksowe kreowanie możliwości do rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów, kompetencji kluczowych kapitału społecznego młodych ludzi, a także wyrównywanie ich szans edukacyjnych. 2) w sferze gospodarczej: 1 – poprzez kształtowanie postaw przedsiębiorczych młodych ludzi. 3) w sferze środowiskowej: 4 – poprzez podniesienie świadomości ekologicznej oraz kształtowanie postaw proekologicznych ludzi młodych Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze społecznej: 1 – wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy młodych ludzi oraz zwiększanie ich szans życiowych. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – zwiększenie jakości i dostępności do wysokiej jakości edukacji w placówkach oświatowych.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i> Kierunek działania 1.1. <i>Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców</i> Kierunek działania 1.2. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i> Kierunek działania 1.3. <i>Wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży</i> Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: - wzmocnienie jakości oferty edukacyjnej; - podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy; - rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; - wzrost aktywności społecznej. <i>Wskaźniki produktu i rezultatu:</i> 1. Liczba osób objętych wsparciem. 2. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu. 3. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu</i> IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – w wyniku realizacji niniejszego projektu nastąpi zwiększenie oferty świadczonych usług społecznych (kulturalnych, edukacyjnych, artystycznych) na rzecz kapitału społecznego młodych ludzi. 2) <i>Tradycje ceramiczne naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja</i>

	mieszkańców Ćmielowa – poprzez kompleksową aktywizację społeczną i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych (w tym wzmacnianie kapitału społecznego młodych ludzi). 3) <i>Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie</i> – poprzez realizowanie i wzmocnienie działań m.in. na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a tym samym wyrównywania szans dzieci i młodzieży. 4) <i>Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów</i> – poprzez tworzenie odpowiednich warunków technicznych do świadczenia wysokiej jakości usług publicznych (m.in. edukacyjnych na rzecz młodych mieszkańców obszaru rewitalizacji). 5) <i>Budowa boisk przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji ludzi młodych oraz promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia. 6) <i>Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów</i> – poprzez kompleksowe tworzenie warunków dla rozwoju swoich pasji, zainteresowań, talentów kapitału społecznego młodych ludzi (uczniów gimnazjów) oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych i wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy. Efekty przedmiotowego projektu wzmocnią również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 1 i 2 poprzez oddziaływanie na sferę społeczną.
--	--

Tabela 15 Projekt podstawowy nr 9

Nazwa projektu	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz działań w zakresie efektywnego wykorzystania energii do zaspokajania potrzeb energetycznych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Ćmielów		
Lokalizacja	Gmina Ćmielów (w tym obszar rewitalizacji)	Okres realizacji	2017–2020
Szacowana wartość	1,5 mln zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR), budżet gminy, środki prywatne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy projektu obejmuje m.in. modernizację źródeł ciepła i/lub budowę, przebudowę, modernizację infrastruktury służącej do produkcji energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkaniowych. Zakres rzeczowy obejmuje m.in.: - instalację systemów do podgrzewania ciepłej wody użytkowej, wytwarzania energii elektrycznej, - wymianę kotłów na biomasę, - montaż pomp ciepła, paneli fotowoltaicznych, itp. Działanie to będzie realizowane w formie tzw. „projektu parasolowego”, w którym wnioskodawcą zostanie gmina. Do zadań gminy należało będzie m.in. wyłonienie ostatecznych odbiorców wsparcia, przygotowanie, zlecenie i koordynacja wykonania mikroinstalacji OZE oraz zachowanie trwałości projektu. W ramach projektu przewiduje się również promowanie odnawialnych źródeł energii, edukację i podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Ćmielów, podmioty prywatne		

Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane <u>problemy</u> (w tabeli 6): 1) w sferze technicznej: 1 – poprzez zwłaszcza poprzez zwiększenie ich efektywności energetycznej. 2) w sferze środowiskowej: 1, 4 – poprzez podniesienie świadomości ekologicznej oraz kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące <u>potencjały</u> (tabela 6): 1) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2, 3 – poprawa stanu technicznego zabudowy mieszkaniowej (w tym zabytkowej) oraz lokalizacja licznych obiektów świadczących usługi na rzecz mieszkańców. 2) w sferze środowiskowej: 1 – ochrona istniejących walorów przyrodniczo-krajobrazowych.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i> Kierunek działania 2.1. <i>Kształtowanie funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej.</i> Kierunek działania 2.2. <i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.</i> Kierunek działania 2.3. <i>Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów lokalnych.</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: - poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, - ograniczenie negatywnego wpływu na obszary cenne przyrodniczo, - podniesienie świadomości ekologicznej, - poprawa warunków życia mieszkańców. Wskaźniki produktu i rezultatu: 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3. Liczba osób objętych wsparciem. 4. Liczba osób mieszkających na obszarach objętych rewitalizacją. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</i>
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1) <i>Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców</i> – poprzez realizację kompleksowych działań dotyczących zwiększenia efektywności energetycznej budynków i ograniczenia tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a także ograniczenie negatywnego oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo. 2) <i>Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów</i> – poprzez realizację kompleksowych działań dotyczących zwiększenia efektywności energetycznej budynków i ograniczenia tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń. Efekty przedmiotowego projektu wznacnia również realizacja zaplanowanych projektów uzupełniających: 4, 5, 6, 9 poprzez oddziaływanie przede wszystkim na sferę środowiskową.

Wszystkie powyżej wskazane i opisane projekty podstawowe ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemy i potencjały (tabela 6) oraz określone na ich podstawie potrzeby są *kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji* oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu). Tylko kompleksowe działania odnoszące się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową dotyczącą degradacji technicznej przestrzeni oraz kumulacji wykluczenia społecznego w centrum Ćmielowa, która wynika ze zmieniających się uwarunkowań na rynku pracy spowodowanych lokalizacją na tym terenie w przeszłości Staropolskiego Okręgu Przemysłowego i Centralnego Okręgu Przemysłowego. Projekty podstawowe o charakterze inwestycyjnym zrealizowane zostaną na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Jedynie projekty „miękkie” ściśle powiązane z planowanymi inwestycjami będą adresowane zarówno do mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak również całej gminy. Ze względu na to, że wyznaczony obszar rewitalizacji posiada potencjał w postaci tradycji ceramicznych – ich wykorzystanie w działaniach rewitalizacyjnych przyczyni się do wzrostu dochodów mieszkańców całej gminy, a nie tylko obszaru rewitalizacji. Dzięki takiemu podejściu rewitalizacja stanie się niezbędnym elementem rozwoju gminy. Przedsięwzięcie związane z utworzeniem punktu wsparcia rodziny przyczyni się do włączenia społecznego mieszkańców i umożliwienia im korzystania z pozytywnych efektów prowadzonych działań poprzez zapewnienie im lepszych warunków życia oraz możliwości związanych ze znalezieniem zatrudnienia. Szeroki zakres projektów polegających na aktywizacji i integracji różnych interesariuszy rewitalizacji (w szczególności wzmacniania kapitału młodych ludzi) spowoduje zwiększenie ich zaangażowania w sprawy lokalne oraz wzmocnienie więzi społecznych. Zarówno działania inwestycyjne, jak i społeczne realizowane przez podmioty z sektorów: społecznego, gospodarczego oraz publicznego, współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych, przyczynią się do osiągnięcia wizji obszaru: *Obszar rewitalizacji na terenie Ćmielowa – funkcjonalną i bezpieczną przestrzenią publiczną, na której aktywni społecznie oraz przedsiębiorczy mieszkańcy efektywnie wykorzystują zasoby lokalne i tradycje ceramiczne do zwiększenia jakości życia.*

2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć

Uzupełnieniem listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych jest charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tabela 16), realizujących określone kierunki działań, które mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Należy również zaznaczyć, że wzmacniają one zaplanowane efekty procesu rewitalizacji w odniesieniu do rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy.

Tabela 16 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Charakterystyka tematyczna przedsięwzięcia	Powiązanie z celami rewitalizacji i kierunkami działań
1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń (lub rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej) na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji wraz ze wspieraniem „mikro” inicjatyw lokalnych (szczególnie w partnerstwach)	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje organizację i rozszerzenie oferty działań kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych (szczególnie w obiektach/przestrzeniach rewitalizowanych) na rzecz społeczności lokalnej (m.in. zakup książek do bibliotek szkolnych w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelni). Ponadto przewiduje się stworzenie kompleksowego systemu wsparcia i współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji, przyczyniającego się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych.	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.2.
2.	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową (w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych), wsparcie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych oraz zagrożonych ubóstwem	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców poprzez ścisłą współpracę z różnymi instytucjami działającymi w sferze społecznej, szczególnie Ośrodkiem Pomocy Społecznej (OPS) i Powiatowym Urzędem Pracy (PUP), które będą wdrażały różnorodne programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych ubóstwem za pomocą instrumentów aktywności społecznej, zawodowej, edukacyjnej, ukierunkowanych na: 1) przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych, w tym m.in. poprzez pracę socjalną; 2) podniesienie kwalifikacji zawodowych, poszerzenie wiedzy i umiejętności w celu uzyskania lub utrzymania zatrudnienia; 3) poszerzenie wiedzy i umiejętności podnoszących kompetencje ogólne;	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.2.

	4) aktywizacja osób bezrobotnych, szczególnie osób młodych (m.in. projekty realizowane przez PUP „Aktywizacja zawodowa osób powyżej 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie ostrowieckim (III)”, „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie ostrowieckim (III)”); 5) wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych, przez m.in.: - stworzenie stałego miejsca ich regularnych spotkań w budynku Domu Kultury; - organizowanie cyklicznych warsztatów, podczas których seniorzy mogliby uzyskać nowe umiejętności i rozwijać swoje zainteresowania (np. obsługa komputera, warsztaty kulinarne, lekcje rysunku/malarstwa/fotografii, lekcje tańca, klub dyskusyjny przy Bibliotece Publicznej); - stworzenie w ramach Punktu Wsparcia Rodziny możliwości uzyskania przez seniorów pomocy i porad na temat codziennych problemów (prawne, konsumenckie, itp.). Jednym z elementów będzie również wsparcie dla nowo powstałych i już działających organizacji pozarządowych, propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych. Ponadto przewiduje się współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w ramach swojej działalności przyczyniają się do integracji różnych grup interesariuszy.	
3.	Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorców i mieszkańców na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działań 1.1. Kierunek działań 1.2.
4.	Poprawa stanu technicznego i adaptacja do pełnienia pierwotnych bądź nowych funkcji budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych, usługowo-handlowych i produkcyjnych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działań 1.1. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.

5.	<i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury drogowej i komunalnej oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji</i>	Zakres tematyczny przedsięwzięcia przewiduje budowę, rozbudowę, modernizację sieci infrastruktury komunalnej (przede wszystkim sieci wodociągowej i kanalizacyjnej) na obszarze rewitalizacji oraz modernizację ujęcia wody w Ćmielowie poprzez wymianę agregatów pompowych. Jednym z elementów jest również tworzenie obszarów zieleni urządzonej oraz miejsc wypoczynku, sportu, rekreacji.	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.3. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.
6.	<i>Ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń poprzez wymianę źródeł ciepła na ekologiczne i/lub instalację OZE na obszarze rewitalizacji zarówno przez osoby prywatne, jak i przedsiębiorstwa, instytucje oraz organizacje</i>	Zakres tematyczny przedsięwzięcia obejmuje redukcję zanieczyszczenia powietrza poprzez modernizację źródeł ciepła i/lub budowę, przebudowę lub modernizację infrastruktury służącej do produkcji energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych w budynkach użyteczności publicznej, mieszkaniowych, produkcyjnych, usługowych, handlowych i innych.	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.
7.	<i>Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej i ochrony zdrowia</i>	Przedsięwzięcie dotyczy rozwoju e-administracji, e-zdrowia oraz informacji sektora publicznego, zasobów nauki i kultury w zakresie m.in.: 1) budowy systemów teleinformatycznych wraz z niezbędną infrastrukturą dla potrzeb elektronicznego obiegu dokumentów; 2) budowy szeroko dostępnych dla obywateli regionalnych platform umożliwiających dostęp przez Internet do usług publicznych; 3) budowy teleinformatycznych systemów komunikacji (podpis elektroniczny, elektroniczna pieczęćka oraz inne sposoby uwierzytelniania form elektronicznych); 4) tworzenia, rozwijania rejestrów publicznych, w tym systemów informacji przestrzennej; 5) budowy, przebudowy lub zakupu systemów zapewniających bezpieczeństwo przechowywania danych cyfrowych; 6) budowy, przebudowy lub zakupu systemów teleinformatycznych służących digitalizacji zasobów, w tym kulturowych lub naukowych, będących w posiadaniu instytucji publicznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej; 7) budowy, przebudowy lub zakupu systemów teleinformatycznych służących rozwojowi usług medycznych.	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.2.

8. <i>Rozwój i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców</i>	Przedsięwzięcie polega na budowie oraz modernizacji, przebudowie i/lub remoncie wraz z doposażeniem istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji (w tym dostosowanie do potrzeb sportu osób niepełnosprawnych). Zakres dotyczy: budowy ścieżek rowerowych, a także sal sportowych (sal gimnastycznych, siłowni, sal do sportów walki, hal sportowych), boisk sportowych oraz terenowych urządzeń sportowych, kompleksów lub urządzeń lekkoatletycznych, siłowni plenerowych, kortów tenisowych, placów zabaw itp. oraz zaplecza szatniowo-sanitarnego dla ww. obiektów (m.in. budowa botiska wielofunkcyjnego przy ul. S. Staszica w Ćmielowie).	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.
9. <i>Tworzenie produktów turystycznych bazujących na tradycjach ceramicznych oraz dziedzictwie kulturowym i naturalnym Ćmielowa</i>	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia dotyczy kreowania „turystycznego” wizerunku Ćmielowa poprzez tworzenie kompleksowych produktów turystycznych bazujących na dziedzictwie kulturowym (o charakterze materialnym i niematerialnym) i naturalnym oraz tradycji ceramicznych. Przykładowe zadania mogą dotyczyć: 1) rozwoju działalności Fabryki Porcelany AS Ćmielów poprzez wyposażenie w sprzęt, zgromadzenie eksponatów oraz organizację wystaw i imprez kulturalnych na rzecz mieszkańców i turystów; zagospodarowanie terenu zbiornika wodnego „TOPIOLKI” położonego pomiędzy rzeką Kamienią a kompleksem leśnym w Ćmielowie; 2) tworzenia edukacyjnych szlaków tematycznych (np. trasy rowerowej przebiegającej przez Ćmielów ze wskazaniem najważniejszych obiektów i miejsc turystycznych: Kościół pw. Wniebowzięcia NMP, fabryka porcelany, obszar Natura 2000, ruiny Zamku Szydłowieckich); 3) organizacji różnego rodzaju imprez, wydarzeń promujących kulturę i tradycje lokalne (m.in. Dzień Ceramika); 4) wykreowania kompleksowej oferty kulturalno-artystycznej i turystycznej o skali ponadregionalnej, spójnej z wizerunkiem Ćmielowa; 5) wykorzystania potencjału obszaru Natura 2000 w celu przyciągnięcia ruchu turystycznego na teren gminy (w tym obszaru rewitalizacji) poprzez stworzenie warunków dla turystów – miłośników przyrody, fotografów, uczniów szkół, itp. do korzystania z walorów obszaru; w tym zapewnienie możliwości obserwacji gatunków flory i fauny charakterystycznych dla tego obszaru poprzez stworzenie infrastruktury turystycznej, np. ścieżki dydaktycznej do pleszej wędrowki, stanowisk obserwacyjnych (pomostów i wieży obserwacyjnych), tablic informacyjnych, kładek.	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

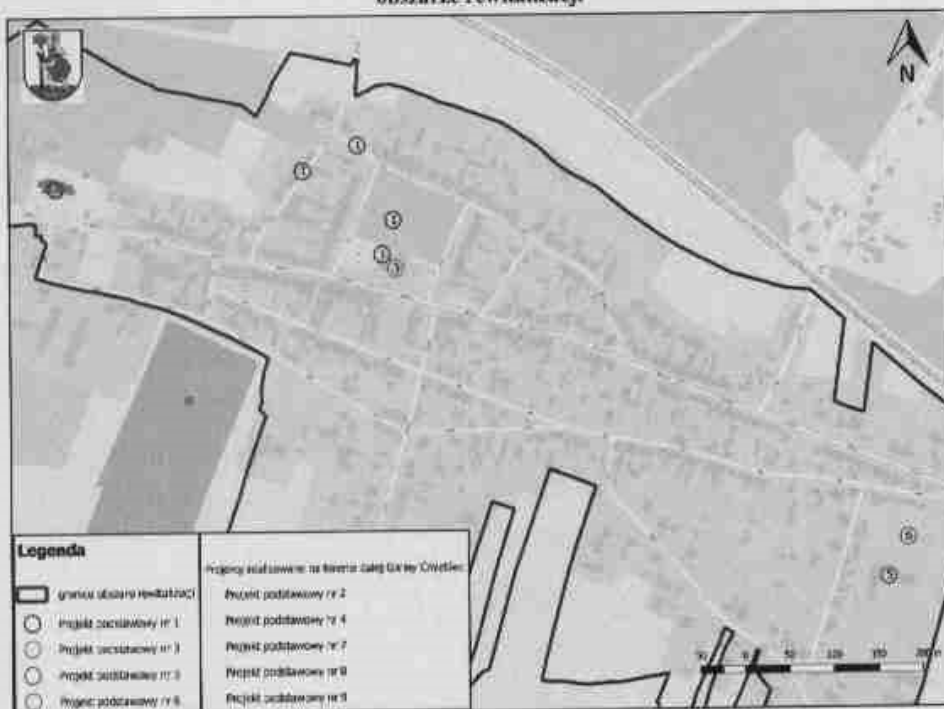
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Ćmielów na lata 2016–2025 ma charakter kompleksowy, dlatego że podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji. Zgodnie z *Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii efektów w oddziaływaniu na obszar rewitalizacji zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Wszystkie projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie większy i obejmie teren całej gminy, ponieważ z efektów zaplanowanych działań korzystać będą wszyscy interesariusze rewitalizacji. Zaplanowane „miękkie” przedsięwzięcia rewitalizacyjne ze względu na społeczny charakter działań dedykowane będą mieszkańcom całej gminy, ponieważ tylko poprzez większą skalę oddziaływania na wzmocnienie kapitału społecznego ludzi młodych oraz wykluczenie społeczne i/lub zagrożenie ubóstwem można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązania zidentyfikowanych problemów (wskazanych w tabeli 6). Wzajemne dopełnianie się projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających oraz zaangażowanie lokalnej społeczności pozwoli na osiągnięcie efektu rewitalizacji widocznego na całym jego obszarze i uniknięcie wybiórczości inwestycji. Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na wyznaczonym niewielkim obszarze rewitalizacji wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji nie będą widoczne punktowo w pojedynczych miejscach, a na całym obszarze objętym kryzysem (mapa 8). Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu zawarto zarówno przedsięwzięcia

inwestycyjne, jak i społeczne, które zapobiegą prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Jest to istotne z powodu dużego rozwarstwienia społeczności lokalnej zamieszkującej obszar rewitalizacji oraz tworzenia się tzw. „enklaw biedy”.

Mapa 8 Rozmieszczenie przestrzenne inwestycyjnych projektów podstawowych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie openstreetmap.org

Dostępność do powstałej infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników zamieszkujących dany teren spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji (ze względu na oddziaływanie Ćmielowa jako głównego ośrodka gminy) korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną. Taka sytuacja przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej na obszarze rewitalizacji. Z drugiej strony komplementarność w wymiarze przestrzennym skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia. Ma to szczególne znaczenie w przypadku obszaru rewitalizacji zlokalizowanego w zabytkowym centrum Ćmielowa, który jest terenem najbardziej zdegradowanym przestrzennie i społecznie z uwagi na utracenie części pierwotnie pełnionych funkcji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego obszaru rewitalizacji w zakresie dziedzictwa kulturowego oraz aktywności różnych instytucji i podmiotów na rzecz mieszkańców. Wykazane to zostało w powiązaniu każdego projektu podstawowego ze zdiagnozowanymi problemami i potencjałami. Dzięki temu wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia uzupełniające są komplementarne w oddziaływaniu całościowym na obszar rewitalizacji w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym. Takie podejście ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań, koncentrując się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru, które w tym przypadku spowodowane są zmianami strukturalnymi na rynku pracy, wynikającymi z lokalizacji na tym terenie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego i Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz są związane z kumulacją wykluczenia społecznego, a także utratą pierwotnie pełnionych funkcji. W związku z tym wykonana została pogłębiona analiza i diagnoza obszaru rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym, która zawarta jest w II części niniejszego dokumentu. Konieczne jest również określenie pożądanego stanu do jakiego mają doprowadzić dany obszar projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dlatego została określona wizja (planowany efekt rewitalizacji) uwzględniająca uwarunkowania wynikające z poprzemysłowego charakteru terenu i tożsamości lokalnej związanej z tradycjami ceramicznymi. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór poświadanych wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu.

Komplementarność problemowa wykazana została w tabeli 17, gdzie przedstawione zostały określone na podstawie pogłębionej diagnozy obszaru – potrzeby rewitalizacyjne, odpowiadające im cele rewitalizacji i kierunki działań oraz projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające, które oddziałują kompleksowo na wszystkie sfery. Dzięki temu wskazane zostało powiązanie celów rewitalizacji z diagnozą obszaru rewitalizacji. Wszystkie kierunki działań oraz zaplanowane projekty rewitalizacyjne są zintegrowane i powiązane problemowo oraz odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby (zawarte w tabeli 6).

Tabela 17 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

SFERA	POTRZEBA REWITALIZACYJNA	CEL REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁANIA	PROJEKTY PODSTAWOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE
SPOŁECZNA	Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem oraz pomoc osobom uzależnionym, zamieszkującym na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.3.	3, 4 1, 2, 6, 7, 8	2 1, 3, 4, 5, 7, 8
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.2.		
		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3.	3, 4 1	2 1, 3, 4, 6, 7, 9
	Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości zatrudnienia	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.2.		
		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3.	1, 2 3, 6, 7, 8	1 2, 3, 4, 5, 8, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.		
	Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji we współdziałaniu na rzecz obszaru rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.3. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	7, 8 1, 2, 3, 5, 6	1 2, 4, 5, 8, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.2.		
		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 2 3	2 1, 4, 5, 8
	Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		
		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3.	1, 3 2, 4, 5, 6, 7, 8	1, 5, 7 2, 3, 4, 8
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.2.		
	Zwiększenie dostępności oraz poprawa jakości usług publicznych	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1 5	5 4, 8
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1.		
		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.		

GOSPODARCZA	Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie handlu i usług	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.3.	1, 4 2, 3	3 1, 2, 4, 5, 6, 9
	Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.	1	3, 4, 5 6, 7, 9
	Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okolicznych na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.3. Kierunek działania 2.3. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.	1 2, 9	9 1, 3, 4, 5, 6
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 1.3. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.3.	1 6, 9	5 1, 2, 4, 6, 8, 9
	Zwiększenie funkcjonalności układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego.	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.3.	1	5
	Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej i budynków prywatnych (w tym zabytkowych)	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.3.	1	4, 6 1, 5, 9
TECHNICZNA	Uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla użytkowników obszaru	Cel rewitalizacji 1. Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.2. Kierunek działania 2.2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.3.	1	5 4, 6

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025

ŚRODOWISKOWA	Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1.	1, 9 5	6 4, 5
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.3. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		
Zwiększenie terenów zieleni urządzonej służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1.	1	5 1, 8, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.3. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		
Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.3.	1, 9 2, 5, 7, 8	1 5, 6, 8, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.3. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		

Źródło: Opracowanie własne

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach, będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno-techniczną działań administracji samorządowej. Ponadto ważne jest, że proces rewitalizacji realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych zarówno na szczeblu lokalnym, jak i powiatowym, regionalnym, krajowym czy europejskim, co zostało wykazane w rozdziale 2 w części I dokumentu.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Burmistrz Ćmielowa przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji, powołanego w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie (UMiG w Ćmielowie), który posiada wiedzę i doświadczenie w zakresie zarządzania projektami. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UMiG w Ćmielowie, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy.

W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Burmistrz może powołać Zespół Zadaniowy, w którego skład wejdą przedstawiciele referatów/samodzielnych stanowisk pracy UMiG w Ćmielowie i/lub jednostek organizacyjnych gminy, odpowiedzialnych za realizację konkretnych projektów. Powołanie Zespołu Zadaniowego przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”).

Jako organ opiniotawczo-doradczy Burmistrza Ćmielowa powołany został Komitet Rewitalizacji. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji Zarządzeniem Burmistrza Ćmielowa nr 82/2016 z dnia 17 października 2016 r. (po przeprowadzeniu właściwej procedury wynikającej z ustawy o rewitalizacji).

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Gminnym Programie Rewitalizacji zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2007–2013, a także komplementarnymi projektami społecznymi wdrażanymi w ramach polityki spójności 2014–2020. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w oddziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

W okresie programowania UE na lata 2007–2013 zapoczątkowano proces rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji m.in. poprzez realizację projektów infrastrukturalnych, tworzących estetyczne i funkcjonalne warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego. Najważniejszym projektem w tym zakresie jest: *Rewitalizacja Miasta Ćmielów* (całkowita wartość projektu: 1 860 797,29 zł) w ramach działania 6.2. *Rewitalizacja małych miast* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, w wyniku którego w latach 2009–2011 zostały częściowo „stworzone na obszarze rewitalizowanym warunki konieczne dla lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez budowę infrastruktury rekreacyjno-sportowej, modernizację infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej, poprawę zdrowia i warunków życia mieszkańców Miasta Ćmielowa i całej gminy, wzrost atrakcyjności turystycznej i osadniczej znacznej części miasta”²⁷. Obecnie potencjał tego terenu jest niedostatecznie wykorzystany przez mieszkańców z uwagi na brak kompleksowego rozwiązania zdiagnozowanych problemów we wszystkich sferach. W związku z tym może stanowić podstawę do jego kontynuacji lub/i rozwinięcia w ramach obecnej perspektywy finansowej na lata 2014–2020 w zakresie rozwiązywania kluczowych problemów społecznych.

Inne zrealizowane projekty przez Gminę Ćmielów, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie i Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie obejmujące swym zasięgiem wyznaczony obszar rewitalizacji i/lub mające na niego wpływ społeczno-gospodarczy (współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych) przedstawiają tabele 18, 19 i 20.

²⁷ Portal informacyjny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, 2007-2013.rpo-swietokrzyskie.pl/74,projekt.html, z dnia 19.01.2017.

Tabela 18 Wykaz projektów zrealizowanych przez Gminę Ćmielów na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość całkowita projektu w złotych	Źródło finansowania
PROJEKTY ZREALIZOWANE NA WYZNACZONYM OBSZARZE REWITALIZACJI				
1.	Budowa hali gimnastycznej z zapleczem i łącznikiem na terenie Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Ćmielowie	2008-2010	3 590 958,41	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (839 424,08 zł) Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej (300 000,00 zł)
2.	Zagospodarowanie terenu Rynku w miejscowości Ćmielów	2009	438 582,09	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (236 615,00 zł)
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gminie Ćmielów w miejscowościach: Ćmielów, Brzostowa i Grójec (realizacja przez Samorządowy Zakład Wodociągów i Gospodarki Komunalnej w Ćmielowie)	2009-2011	3 794 118,68	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (2 264 234,23 zł)
4.	Rozbudowa drogi gminnej nr 318011T relacji Jaszków - Kolonia Krzaczonowice	2008-2011	790 520,52	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (440 210,99 zł)
5.	Indywidualizacja Nauczania w Gminie Ćmielów szansą na równy start w przyszłości	2013-2014	89 015,92	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, budżet państwa
6.	F-świętokrzyskie Rozbudowa Infrastruktury Informatycznej JST – projekt partnerski	2010-2014	292 447,90 – koszty dla gminy	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (środki dla gminy – 215 622,89 zł)
7.	E-świętokrzyskie Budowa Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego – projekt partnerski	2010-2014	84 967,67 – koszty dla gminy	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (środki dla gminy – 65 084,97 zł)
8.	Utworzenie terenu przy budynku urzędu i ośrodka zdrowia w Ćmielowie	2014	65 471,67	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (38 399,00 zł)
9.	Budowa placu zabaw przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Ćmielowie	2011	200 970,61	Program „Radosna szkoła”, środki Ministerstwa Edukacji Narodowej

PROJEKTY MAJĄCE WPŁYW NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY OBSZARU REWITALIZACJI				
10.	Rozbudowa drogi gminnej nr 31801111 relacji Janków - Kolonia Krzczonowice	2008-2011	790 520,52	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (440 210,99 zł)
11.	Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Ćmielów w miejscowościach: Brzostowa, Grójec i Piaski Brzostowskie	2011-2014	1 399 673,89	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (813 555,00 zł)
12.	Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Ćmielów w miejscowości Grójec	2014	81 941,52	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (49 441,00 zł)
13.	Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Brzostowej	2014	577 458,10	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (118 000,00 zł) Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej (178 800,00 zł)
14.	Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Ćmielów w miejscowości Piaski Brzostowskie wraz z modernizacją ulicy wód i pompowni ścieków oraz dostawą samochodu awaryjnego	2014-2015	954 679,74	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (560 306,91 zł)
15.	Remont świetlicy wiejskiej w miejscowości Grójec	2010	17 432,85	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (9 842,41 zł)
16.	Remont świetlicy wiejskiej w miejscowości Wiktorzyn	2010	14 672,57	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (8 418,69 zł)
17.	Utworzenie terenu przy zbiorniku wodnym „Topolki” na działce ewid. 97 w Ćmielowie	2011	27 145,68	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (15 448,76 zł)
18.	Wykonanie placu zabaw na działce nr ewid. 555/2 w Ćmielowie	2012	27 231,36	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (12 463,64 zł)
19.	Remont świetlicy wiejskiej w m. Stoki Małe	2012	29 298,53	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (16 673,96 zł)
20.	Wykonanie placu zabaw dla dzieci na działce nr ewid. 867 w Ćmielowie	2013	28 407,17	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (16 806,44 zł)
21.	Remont zabawkowej kapliczki przy ul. Zamkowej w Ćmielowie	2013	14 399,79	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (9 365,72 zł)
22.	Modernizacja oddziału Przedszkolnego Publicznej Szkoły Podstawowej w Brzostowej	2015	87 270,00	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Tabela 19 Wykaz projektów zrealizowanych przez Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość całkowita projektu w złotych	Źródło finansowania
1.	Wianki – zrywając i obrzędzając nocy Świętojańskiej kulturowane w gminie Ćmielów	16.12.2009–31.07.2010	13 732,34	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
2.	Tradycje garncarskie i ceramiczne dziedzictwem historyczno-kulturowym mieszkańców gminy Ćmielów	16.12.2009–31.08.2010	15 920,59	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
3.	Tradycje gminy Ćmielów dziedzictwem kulturowym jej mieszkańców	15.11.2010–21.09.2011	44 218,23	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
4.	Wsparcie zespołów ludowych działających na terenie gminy Ćmielów	29.07.2011–30.06.2012	28 214,98	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
5.	Garncarstwo i nie tylko – festiwal gminnych zawodów	29.07.2011–14.08.2012	12 952,26	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
6.	Dzień Ceramika – promocja tradycji garncarskich i ceramicznych	11.07.2012–28.08.2013	24 994,98	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
7.	Komputeryzacja Biblioteki Publicznej w Ćmielowie	02.11.2012–15.12.2012	15 789,00	Instytut Książki – Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa w roku 2012
8.	Ćmielowskie Regionalna organizacja imprezy plenerowej prezentującej dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe gminy	12.02.2013–27.06.2013	14 702,48	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
9.	Biesiada Ludowa – organizacja imprezy promującej sztukę ludową i dziedzictwo przyrodnicze	19.11.2013–30.06.2014	21 517,03	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
10.	Dzień Ceramika – organizacja imprezy promującej dziedzictwo kulturowe Ćmielowa	19.11.2013–20.08.2014	23 596,82	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
11.	Remont sali widowiskowej w Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie	23.06.2014–30.06.2015	307 249,73	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
12.	Ćmielowskie laboratorium tradycji	01.05.2016 – 30.09.2016	17 905,00	SWISS CONTRIBUTION – projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach Szwajcarskiego Programu Współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Tabela 20 Wykaz projektów zrealizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy

Lp.	Nazwa realizowanego projektu	Okres realizacji
1.	<i>Powrót do aktywności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych</i>	01.09.2008–31.12.2008
2.	<i>Powrót do aktywności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych</i>	01.04.2009–31.07.2009
3.	<i>Wspólna Sprawa</i>	01.01.2010–31.12.2010
4.	<i>Wspólna Sprawa</i>	01.01.2011–31.12.2011
5.	<i>Wspólna Sprawa</i>	01.01.2012–31.12.2012
6.	<i>Wspólna Sprawa</i>	01.01.2013–31.12.2013
7.	<i>Wspólna Sprawa</i>	01.03.2014–31.12.2014
8.	<i>Wspólna Sprawa</i>	01.02.2015–31.08.2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie

Komplementarność z projektami społecznymi wdrażanymi/planowanymi w ramach polityki spójności 2014–2020 wskazują tabele 9, 10, 13 i 14 (projekt nr 3 – *Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie*, projekt nr 4 – *Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość*, projekt nr 7 – *Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów*, projekt nr 8 – *Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów*). Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na wyznaczonym obszarze pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

W związku z tym, że komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania. Podczas programowania działań

wykorzystano zgłoszone propozycje projektów planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji przez podmioty prywatne, które angażować będą środki własne. Tym samym proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądaných zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i przestrzennych.

Komplementarność źródeł finansowania określona została w części III, rozdziale 3 dotyczącym szacunkowych ram finansowych programu, gdzie na poziomie poszczególnych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) następuje integracja finansowa zaplanowanych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających.

KOMPLEMENTARNOŚĆ I INTEGROWANIE NA POZIOMIE KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Kierunki działań określone w Gminnym Programie Rewitalizacji dzięki temu, że dotyczą: pobudzania aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, włączania społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem, wzmacniania kapitału społecznego dzieci i młodzieży, kształtowania funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej, zapewniania dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, ochrony środowiska i efektywnego wykorzystywania zasobów lokalnych – integrują działania rewitalizacyjne we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, oddziałując kompleksowo na sytuację kryzysową.

Projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze społecznym i inwestycyjnym wzajemnie się uzupełniają oraz rozwiązują zdiagnozowane problemy oraz wykorzystują lokalne potencjały odpowiadając na określone potrzeby, co zostało przedstawione w tabeli 17, a także w zakresie rzeczowym poszczególnych projektów podstawowych jako „Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi”.

3. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* obejmują projekty podstawowe, które wynikają z planów projektowych Gminy Ćmielów, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływających na jego rozwój społeczno-gospodarczy. Ponadto plany projektowe odpowiadają na możliwości ich sfinansowania z uwzględnieniem sytuacji budżetowej gminy, ponieważ „wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2017 r.” wynosi 992,32 zł (przy wskaźniku dla Polski – 1 596,67 zł)²⁸, co oznacza niedostateczną samodzielność finansową jednostki i w istotny sposób determinuje zdolność realizacji długookresowych zadań rewitalizacyjnych.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014–2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej).

Ze względu na charakterystykę tematyczną projektów uzupełniających realizowanych w systemie ciągłym, a tym samym brak możliwości dokładnego oszacowania ich całkowitych wartości, ramy finansowe z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania podane zostały szacunkowo. Ramy finansowe dokumentu przedstawia tabela 21.

²⁸ Strona internetowa Ministerstwa Finansów, mf.gov.pl, inf. z dnia 22.02.2017.

Tabela 21 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Całkowita wartość projektu w złotych	Środki publiczne			Środki prywatne
			Środki budżetu gminy	Środki UE (EFRR, EFS, FS)	Środki krajowe	
1.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców	5 000 000,00	1 355 000,00	3 120 000,00	–	525 000,00
2.	Tradycyjne ceramiczne naczynia i tkaniny – między pokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa	200 000,00	100 000,00	–	100 000,00	–
3.	Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie	300 000,00	45 000,00	255 000,00	–	–
4.	Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość	250 000,00	37 500,00	212 500,00	–	–
5.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów	2 600 000,00	130 000,00	2 470 000,00	–	–
6.	Budowa basen przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie	830 000,00	415 000,00	–	415 000,00	–
7.	Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów	215 000,00	21 500,00	182 750,00	10 750,00	–
8.	Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów	300 000,00	30 000,00	270 000,00	–	–
9.	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz działań w zakresie efektywnego wykorzystania energii do zaspokajania potrzeb energetycznych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Ćmielów	1 500 000,00	80 000,00	900 000,00	–	520 000,00
PROJEKTY PODSTAWOWE		11 195 000,00	2 214 000,00	7 410 250,00	525 750,00	1 045 000,00
PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE		15 000 000,00	5 000 000,00	8 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00
SUMA		26 195 000,00	7 214 000,00	15 410 250,00	1 525 750,00	2 045 000,00

Źródło: Opracowanie własne

IV. Część wdrożeniowa

1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilkanaście lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności i efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

1.1. Struktura zarządzania dokumentem wraz z jego kosztami

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Burmistrz Ćmielowa przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji, powołanego w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie (UMiG w Ćmielowie), który posiada wiedzę i doświadczenie w zakresie zarządzania projektami. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UMiG w Ćmielowie, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy.

Koordynator będzie współpracował z innymi pracownikami UMiG w Ćmielowie, a także jednostek organizacyjnych gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach. Dodatkowo odpowiedzialny będzie za przepływ informacji między interesariuszami rewitalizacji (w tym partnerami projektów rewitalizacyjnych) a Burmistrzem, który będzie podejmował kluczowe decyzje dotyczące procesu rewitalizacji.

W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Burmistrz może powołać Zespół Zadaniowy, w którego skład wejdą przedstawiciele referatów/samodzielnych stanowisk pracy UMiG w Ćmielowie i/lub jednostek organizacyjnych gminy odpowiedzialnych za realizację konkretnych projektów. Powołanie Zespołu Zadaniowego przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”).

Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia w skład Zespołu Zadaniowego mogą wejść również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, biorących udział we wdrażaniu GPR.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy. W ramach swoich kompetencji każda z komórek urzędu i/lub jednostek organizacyjnych gminy będzie wdrażała te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje zasoby osobowe do określonych aktualnie potrzeb. Koszty związane z zarządzaniem rewitalizacją sfinansowane zostaną z budżetu gminy, a dotyczyły będą: wynagrodzenia Koordynatora ds. rewitalizacji (część etatu pracownika poświęcona na zarządzanie rewitalizacją), obsługi technicznej i administracyjnej Komitetu Rewitalizacji, zapotrzebowania na materiały biurowe i promocyjne, a także rezerwy na ewentualne nieprzewidziane wydatki. Przedstawione zostały w tabeli 22.

Łączne koszty zarządzania rewitalizacją w latach 2016–2025 oszacowane zostały na poziomie kwoty 35 800,00 zł.

Tabela 22 Szacunkowe koszty zarządzania rewitalizacją w Gminie Ćmielów

Lp.	Kategoria kosztów	Okres ponoszenia wydatku	Roczny szacunkowy koszt	Łączne szacunkowe koszty
1.	Wynagrodzenie Koordynatora ds. rewitalizacji	2016–2025	2 000,00 zł	20 000,00 zł
2.	Obsługa techniczna i administracyjna Komitetu Rewitalizacji	2017–2025	200,00 zł	1 800,00 zł
3.	Zapotrzebowanie na materiały biurowe i promocyjne	2017–2025	1 000,00 zł	9 000,00 zł
4.	Rezerwa na nieprzewidziane wydatki	2016–2025	500,00 zł	5 000,00 zł
SUMA			3 700,00 zł	35 800,00 zł

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące zadania własne gminy będą wdrożone zgodnie z uchwaloną przez Radę Miejską w Ćmielowie Wieloletnią Prognozą Finansową oraz budżetami rocznymi, zapewniając efektywną realizację zaplanowanych działań. W zakresie zarządzania środkami finansowymi niezbędnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych włączony zostanie Skarbnik Miasta oraz Referat Księgowości Budżetowej UMig w Ćmielowie.

Koordynator w ramach wykonywanych zadań będzie ściśle współpracował z Komitetem Rewitalizacji, powołanym jako organ opiniodawczo-doradczy Burmistrza Ćmielowa w zakresie rewitalizacji i partnerami projektów rewitalizacyjnych. Będzie również odpowiadał za obsługę techniczną i organizacyjną Komitetu Rewitalizacji we współpracy z UMiG w Ćmielowie. Głównym zadaniem Komitetu będzie nadzór nad efektywnością i jakością oraz postępem w realizacji określonych projektów, a tym samym celów GPR poprzez opiniowanie dokumentów i inicjatyw związanych z rewitalizacją.

W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej to interesariusze rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych z RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Komitetu Rewitalizacji i/lub Zespołu Zadaniowego.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.
3. FINANSOWYM – opierającym się na współudziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

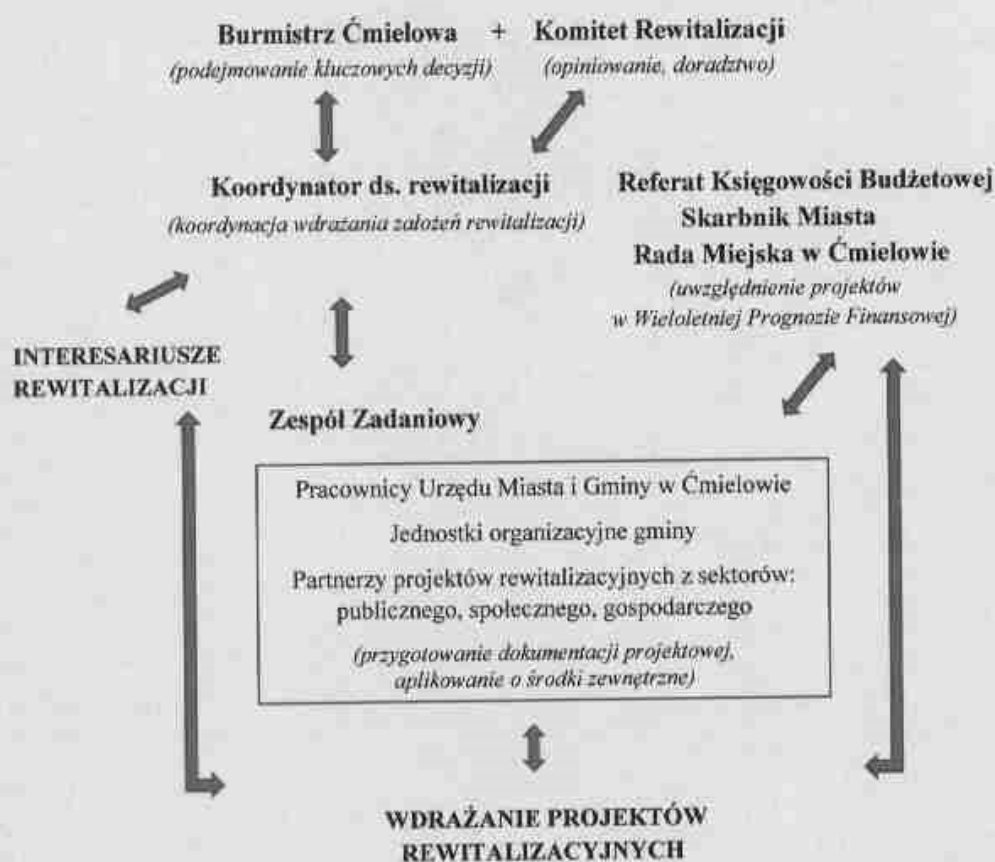
Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

- 1) respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
- 2) przejrzystość podejmowanych działań,
- 3) otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach kilku wspólnych i spójnych projektów akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów.

Schemat 5 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Ćmielów

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Harmonogram realizacji programu

Założono, że Gminny Program Rewitalizacji będzie dokumentem długookresowym, obejmującym okres wdrażania zaplanowanych działań, dzięki czemu wskazane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są możliwe do zrealizowania w horyzoncie czasowym dokumentu. Przyjęcie takiego podejścia jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz wytycznych wynikających z perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020. Przyjęto, że będzie to dokument strategiczny skoncentrowany terytorialnie i komplementarny problemowo, tj. mający przeciwdziałać fragmentaryzacji działań w celu wyprowadzenia obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej. Harmonogram wdrażania dokumentu przedstawia tabela 23.

Tabela 23 Harmonogram wdrażania dokumentu

Tabela 23 Harmonogram wdrażania dokumentu

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji (w latach)									
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
PROJEKTY PODSTAWOWE											
1.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej centrum Ćmielowa na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców										
2.	Tradycje ceramiczne nasza tożsamość lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Ćmielowa										
3.	Utworzenie i prowadzenie Punktu Wsparcia Rodziny w Ćmielowie										
4.	Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców – szansą na lepszą przyszłość										
5.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Ćmielów										
6.	Budowa boisk przy Szkole Podstawowej nr 1 im. K. Szydlowieckiego w Ćmielowie										
7.	Budowanie i rozwijanie kompetencji uczniów z Gminy Ćmielów										
8.	Wzmacnianie kompetencji kluczowych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Ćmielów										
9.	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz działań w zakresie efektywnego wykorzystania energii do zaspokajania potrzeb energetycznych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Ćmielów										

PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE												
1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń i/lub rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji wraz ze wspieraniem „mikro” inicjatyw lokalnych (szczególnie w partnerstwach)											
2.	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową (w tym podniesienie kwalifikacji zawodowych), wsparcie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych oraz zagrożonych ubóstwem											
3.	Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców na obszarze rewitalizacji											
4.	Poprawa stanu technicznego i adaptacja do pełnienia pierwotnych bądź nowych funkcji budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych, usługowo-handlowych i produkcyjnych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji											
5.	Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury drogowej i komunalnej oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji											
6.	Ograniczanie niskiej emisji zanieczyszczeń poprzez wymianę źródeł ciepła na ekologiczne i/lub instalację OZE na obszarze rewitalizacji zarówno przez osoby prywatne, jak i przedsiębiorstwa, instytucje oraz organizacje											
7.	Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej i ochrony zdrowia											

1.3. Public relations dokumentu

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie ich tworzenia i realizacji, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji.

Podmiotami odpowiedzialnymi za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych – jest Koordynator ds. rewitalizacji we współpracy z UMIG w Ćmielowie. Jednostki te mają za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. Do zakresu ich działań należy wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – utworzenie i aktualizacja zakładki „Gminny Program Rewitalizacji” w dziale „Ogłoszenia” na stronie internetowej gminy (cmielow.pl) oraz zakładki „Rewitalizacja” w dziale „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa” w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.cmielow.pl), poczta elektroniczna koordynatora odpowiedzialnego za kontakt z interesariuszami w sprawie rewitalizacji;
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.,
- lokalne media – artykuły informacyjno-promocyjne w prasie lokalnej, obejmującej swoim zasięgiem m.in. obszar rewitalizacji.

Działania promujące będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą do interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców jak:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe;
- 2) mieszkańcy gminy;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;

- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki organizacyjne gminy;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerszej grupy interesariuszy – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych.

Ponadto odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych instytucji w tym zakresie.

Gmina Ćmielów na etapie sporządzenia dokumentu stosowała zasady promocji wynikające z umowy dotacji na realizację projektu „Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025”, który jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Monitorowaniem, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami, zajmować się będzie Koordynator ds. rewitalizacji powołany w UMiG w Ćmielowie we współpracy z innymi jego pracownikami. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez pracowników UMiG w Ćmielowie, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Koordynator jako osoba odpowiedzialna za zarządzanie procesem rewitalizacji w gminie, będzie miał również następujące zadania:

- 1) gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
- 2) sporządzanie co 3 lata raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przedstawianie go do zaopiniowania przez Komitet Rewitalizacji, a następnie po pozytywnym zaopiniowaniu do zatwierdzenia przez Radę Miejską w Ćmielowie;
- 3) udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy (cmielow.pl, zakładka „Gminny Program Rewitalizacji/Ogłoszenia”), w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.cmielow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa/Rewitalizacja”) oraz przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Miejska w Ćmielowie analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez:

- 1) akceptację raportu/sprawozdania z postępu we wdrożeniu zapisów,
- 2) uwzględnienie i wprowadzanie zmian w zaplanowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych zawartych w programie, a służących realizacji zadań własnych do załącznika do uchwały w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej gminy (zgodnie z art. 21 ustawy o rewitalizacji).

Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji GPR oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą corocznych zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy (tabela 24). Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie corocznie. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania dokumentu, czyli według stanu na koniec 2014 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca stycznia kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, pracownicy UMiG w Ćmielowie, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład GPR zobowiązane są do składania informacji okresowej do UMiG w Ćmielowie. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania GPR.

Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów, szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych przedsięwzięć współfinansowanych środkami finansowymi z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania IZ RPO sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Tabela 24 Wskaźniki monitoringu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016-2025

Założenia CPR	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa dla obszaru rewitalizacji (stan na 31.12.2014 r.)	Średnia wartość dla gminy (stan na 31.12.2014 r.)	Wartość docelowa dla obszaru rewitalizacji (stan na 31.12.2025 r.)
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA						
Cel rewitalizacji 1. <i>Zbudowanie międzysektorowego partnerstwa aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców</i>	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do ludności ogółem	%	Miasta i Gminy w Ćmielowie	18,2	16,4	Utrzymanie poziomu powyżej średniej dla gminy
	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na każde 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie	59	62	Utrzymanie poziomu poniżej średniej dla gminy
	Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	%	Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowcu Św.	15,6	12,2	Poniżej średniej dla gminy
	Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie	8,4	7,7	Utrzymanie poziomu powyżej średniej dla gminy
Cel rewitalizacji 2. <i>Poprawa warunków życia mieszkańców</i>	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie	57,3	90,2	Powyżej średniej dla gminy
	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie	53,6	19,5	Powyżej średniej dla gminy
	Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturalną i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców	km ²	Urząd Miasta i Gminy w Ćmielowie	0,12	0,18	Powyżej średniej dla gminy
WSKAŹNIKI PRODUKTU I REZULTATU						
Projekty/Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	Beneficjenci projektów	0	-	brak danych*

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025

	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba osób objętych wsparciem	osoby	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Ludność mieszkająca na obszarach objętych rewitalizacją	osoba	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoba	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoba	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	osoba	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	osoba	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*

Źródło: Opracowanie własne

* Z powodu braku możliwości szczegółowego określenia wartości tych wskaźników na etapie sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, wartości docelowe na koniec 2025 roku zostaną określone na etapie projektowania i realizacji projektów, a będą podawane zgodnie z przyjętym sposobem monitorowania i sprawozdawczości.

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Przyjęto, że *Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Przedsięwzięcia odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz gminy, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców wyznaczonego obszaru, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu gminy oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Zgodnie z art. 22 ustawy o rewitalizacji dokument będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Burmistrza Ćmielowa (przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji oraz sporządzonego przez niego raportu/sprawozdania z postępu w realizacji założeń dokumentu) raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w programie. Ocena sporządzona przez Burmistrza Ćmielowa będzie podlegać zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz opublikowana zostanie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. Zgodnie z wdrażaną zasadą partnerstwa dopuszcza się również możliwość wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o zmianę treści dokumentu do Burmistrza Ćmielowa w ramach inicjatywy co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. W przypadku stwierdzenia, że *Gminny Program Rewitalizacji* wymaga zmiany, Burmistrz Ćmielowa wystąpi do Rady Miejskiej w Ćmielowie z wnioskiem o jego zmianę. Dołączona zostanie do niego ww. opinia. Rada Miejska jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W tej sytuacji zmiana będzie dokonywana w trybie w jakim program był uchwalony. W przypadku, gdy nie będzie ona dotyczyła listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz nie będzie wymagać zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji – nie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne, jak również postępowanie w sprawie uzyskanie opinii (o których mowa w art. 17 ust 2 pkt 4 ww. ustawy).

W sytuacji stwierdzenia osiągnięcia celów dokumentu (w wyniku przeprowadzonej oceny), Rada Miejska uchyli uchwałę w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Burmistrza Ćmielowa.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ocena wszystkich zrealizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współudziale wszystkich interesariuszy rewitalizacji oraz w oparciu o 5 zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych:

1. **SKUTECZNOŚĆ** (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić w jakim stopniu osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.
2. **EFEKTYWNOŚĆ** (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
3. **UŻYTECZNOŚĆ** (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej.
4. **TRAFNOŚĆ** (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele programu odpowiadają charakterowi i skali potrzeb wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.
5. **TRWAŁOŚĆ** (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- 1) *ex-ante* (przed realizacją GPR) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem dokumentu);
- 2) *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. rewitalizacji, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji GPR co najmniej raz na 3 lata (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);

- 3) *mid-term* (śródkresowa) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego możliwa jest aktualizacja dokumentu;
- 4) *ex-post* (na zakończenie wdrażania GPR) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach GPR z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w GPR, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym programem rewitalizacji. Ponadto realizuje zasadę *partnerstwa* wynikającą z art. 5 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć. Opiera się ona na założeniu, że opinia środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konkretnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji negatywnych zjawisk oraz wykorzystania lokalnych potencjałów, a tym samym poprawiających warunki i jakość życia mieszkańców. *Kluczowymi interesariuszami rewitalizacji* na terenie Gminy Ćmielów są:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w szczególności osoby młode, wykluczone społecznie i/lub zagrożone marginalizacją),
- 2) mieszkańcy gminy,

- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) instytucje publiczne.

Narzędzia i formy partycypacji społecznej zastosowane na każdym etapie sporządzenia i wdrażania GPR ukierunkowane zostały na możliwie dojrzałe formy, obejmujące nie tylko informowanie, ale również opracowywanie, konsultowanie, współdecydowanie, kontrolę obywatelską, badania ilościowe (m.in. ankieta on-line), inicjatywę lokalną (m.in. nabór pomysłów na projekty poprzez fiskę projektową) czy współrealizację (m.in. konkursy na partnerów). Szczegółowy schemat mechanizmów i efektów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawia tabela 25.

Tabela 25 Zastosowane oraz zaplanowane narzędzia partycypacji społecznej i partnerstwa oraz opis sposobu i efekty zaangażowania interesariuszy na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane narzędzia partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
Diagnoza gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne (sołectwa i obszary Miasta Ćmielowa) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji: - analiza wskaźnikowa ilościowa i jakościowa koncentracji problemów na podstawie ustalonych wskaźników dla poszczególnych jednostek we wszystkich ww. sferach; - analiza jakościowa potencjałów, - delimitacja przestrzenna obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.	DIAGNOZOWANIE 1. Przeprowadzenie badania ankietowego on-line mieszkańców w terminie od 15.06.2016 r. do 15.07.2016 r., które miało na celu poznanie opinii na temat aktualnych problemów, zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań (<i>informowanie, konsultowanie</i>). Formularz ankiety zawierał pytania dotyczące oceny sytuacji w gminie w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej, a także najważniejszych efektów, które powinny zostać osiągnięte w wyniku przeprowadzonego procesu rewitalizacji. Pytania miały charakter zamknięty z możliwością wyboru jednej lub kilku podanych odpowiedzi. Dodatkowo zamieszczone zostało jedno pytanie otwarte dotyczące innych sugestii i uwag interesariuszy związanych z planowaną rewitalizacją. Wyniki przeprowadzonej ankiety pozwoliły na zdiagnozowanie: sytuacji na rynku pracy; dochodów uzyskiwanych przez mieszkańców; aktywności i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne; dostępności opieki przedszkolnej i opieki żłobkowej; poziomu edukacji i oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach podstawowych oraz gimnazjach; dostępności i różnicowania oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego; bezpieczeństwa publicznego; funkcjonowania systemu pomocy społecznej w gminie; przedsiębiorczości mieszkańców; dostępności do handlu i usług; systemu wsparcia mikro i małej przedsiębiorczości na terenie gminy; dostępności i stanu infrastruktury technicznej: drogowej, wodociągowej, kanalizacyjnej itd.; zagospodarowania i estetyki przestrzeni publicznej; bazy sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej; zagospodarowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego; stanu środowiska naturalnego i zanieczyszczenia powietrza. Efektem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie przez interesariuszy rewitalizacji kluczowych problemów gminy koniecznych do rozwiązania w procesie rewitalizacji, a także lokalnych potencjałów. Wśród najczęściej zgłaszanych przez mieszkańców propozycji czy sugestii były m.in.: poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych; poprawa stanu infrastruktury technicznej i drogowej; pozyskanie inwestorów zewnętrznych; poprawa bezpieczeństwa publicznego; poprawa jakości i zwiększenie dostępności usług publicznych; rozwój mikro i małej przedsiębiorczości; stworzenie i/lub rozszerzenie bazy turystycznej i rekreacyjnej; ograniczenie tzw. niskiej emisji i poprawa jakości środowiska naturalnego oraz odnowa, ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Wyniki zostały uwzględnione w <i>Diagnozie na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów</i>, stanowiącej podstawę wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

	2. Spacer studyjny połączony z wizją lokalną pracownika Urzędu Miejskiego w Ćmielowie w dniu 04.07.2016 r. w celu określenia potrzeb rewitalizacyjnych interesariuszy rewitalizacji w sferze funkcjonalno-przestrzennej i technicznej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Efektem przeprowadzonego spaceru jest również wykonana dokumentacja fotograficzna zawarta w diagnozie wyznaczonego obszaru rewitalizacji (<i>konstultowanie</i>). 3. Konsultacje społeczne projektów uchwał: w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z diagnozą gminy i mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji wraz z załącznikiem: projektem Regulaminu Komitetu Rewitalizacji (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>) – w terminie od 12.07.2016 r. do 10.08.2016 r. oraz powiadomienie 7 dni wcześniej, tj. 05.07.2016 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie; - bezpośrednio do Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie; 2) otwarte spotkanie informacyjno-konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji w celu omówienia ww. projektów uchwał, propozycji wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz Regulaminu Komitetu Rewitalizacji, które odbyło się w dniu 03.08.2016 r. w Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie. Uczestniczyło w nim 20 osób. Podczas spotkania uczestnicy mieli możliwość przedstawienia uwag, opinii i propozycji, a następnie dyskutowali m.in. nad przedstawionymi propozycjami dotyczącymi obszarów i Komitetu Rewitalizacji. 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie. 4. Spotkanie z Radą Miejską w Ćmielowie w dniu 22.06.2016 r. w ramach konsultacji zasięgów przestrzennych obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz zapisów diagnozy gminy na potrzeby ich wyznaczenia (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>). Dokumenty dostępne były w wersji papierowej w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie i w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Ćmielów (cmielow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Gminny Program Rewitalizacji”) oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.cmietow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa/Rewitalizacja”). W trakcie konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z diagnozą gminy i mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w wyznaczonym terminie w formach przewidzianych w pkt 1-3 łącznie wpłynęły 3 uwagi i/lub wnioski zgłoszone
--	--

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025

Sporządzenie <i>Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025</i>: - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu; - identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji; - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji; - przeprowadzenie odpowiednich uzgodnień i zaopiniowanie dokumentu.	przez 2 osoby. Wszystkie uwagi i/lub wnioski podpisane były czytelnie imieniem i nazwiskiem oraz złożone zostały na formularzu konsultacyjnym, dlatego zostały rozpatrzone przez właściwy organ, którym był Burmistrz Ćmielowa. Po rozpatrzeniu ww. uwag i/lub wniosków – 1 uwagę uwzględniono i 2 uwagi częściowo uwzględniono. Ze zgłoszonych uwag sporządzony został rejestr zgłoszonych uwag i/lub wniosków wraz z rekomendacją do ich całościowego bądź częściowego wprowadzenia z uzasadnieniem. W związku ze specyfiką zgłoszonych uwag dotyczących diagnozy gminy w sferze środowiskowej, uzupełniono dokument: <i>Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów</i>, dzięki czemu interesariusze rewitalizacji (w tym mieszkańcy wyznaczonego obszaru rewitalizacji) wzięli aktywny udział w tworzeniu dokumentu i mieli realny wpływ na ostateczny jego zakres i kształt, a także możliwość o „współdecydowaniu” o obszarze rewitalizacji. W trakcie konsultacji społecznych <i>projektu uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji</i> wraz z załącznikami: projektem Regulaminu Komitetu Rewitalizacji w wyznaczonym terminie w formach przewidzianych w pkt 1–3 nie wpłynęły żadne uwagi i/lub wnioski. Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 19.08.2016 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do uwag z uzasadnieniem.
	PROGRAMOWANIE 1. Artykuły w prasie: obwieszczenie o podjęciu przez Radę Miejską w Ćmielowie uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji – „Gazeta Ostrowiecka” nr 44 (3211) ROK LXXVI z dnia 31 października 2016 r. oraz „Wiadomości Świętokrzyskie” nr 44 (1154) z dnia 31 października 2016 r. (<i>informowanie</i>). 2. Przeprowadzenie w terminie od 15.09.2016 r. do 14.10.2016 r. otwartego naboru na członków Komitetu Rewitalizacji zgodnie z procedurą zawartą w Regulaminie, przyjętym <i>Uchwałą Nr XXVII/162/2016 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 14 września 2016 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji (informowanie, konsultowanie, opiniowanie)</i>. Zgłoszenia kandydatów na członka Komitetu Rewitalizacji można było dokonać poprzez czytelne wypełnienie Formularza zgłoszeniowego na członka Komitetu Rewitalizacji oraz dostarczenie go w następujący sposób: - drogą elektroniczną w formie skanu na podany adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie; - bezpośrednio w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie. W wyniku przeprowadzonego naboru w wyznaczonym terminie zgłoszonych zostało łącznie 10 kandydatur

	na członków Komitetu Rewitalizacji. W związku z określonymi w regulaminie limitami dotyczącymi poszczególnych grup interesariuszy, Burmistrz Ćmielowa powołał Zarządzeniem nr 82/2016 z dnia 17.10.2016 r. na członków Komitetu Rewitalizacji 10 zgłoszonych osób jako przedstawicieli: mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości znajdujących się na tym obszarze (2 osoby); mieszkańców Gminy Ćmielów (1 osoba); podmiotów prowadzących lub zamierzających prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą (1 osoba); podmiotów prowadzących lub zamierzających prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych (3 osoby); organów władzy publicznej oraz innych podmiotów realizujących na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa (3 osoby). 3. Przeprowadzenie otwartego naboru projektów realizowanych na obszarze rewitalizacji (<i>informowanie, konsultowanie, współrealizacja</i>) w terminie od 07.10.2016 r. do 31.10.2016 r. poprzez fiskę projektową, którą można było złożyć: - droga elektroniczną na podany adres e-mail; - droga korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie; - bezpośrednio do Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie. W trakcie wyznaczonego terminu łącznie wpłynęło 16 fiszek projektowych od różnych interesariuszy z sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego. Organem właściwym do rozpatrzenia propozycji projektów był Burmistrz Ćmielowa. Po zaakceptowaniu złożonej propozycji oraz przeprowadzeniu konsultacji z autorami wybranych projektów, zostały one zamieszczone w dokumencie jako projekty podstawowe lub przedsięwzięcia uzupełniające, w celu umożliwienia ich autorom pozyskania dofinansowania na ich realizację ze środków zewnętrznych (w tym w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020). 4. Spotkania informacyjno-warsztatowe dotyczące wypracowania założeń dokumentu w dniu 24.10.2016 r. w Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie: z mieszkańcami obszaru rewitalizacji (w tym młodzieżą) oraz z partnerami projektów rewitalizacyjnych, tj. osobami planującymi realizację projektów na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Ćmielowa. Uczestnicy spotkań zostali zapoznani z podstawowymi zagadnieniami dotyczącymi rewitalizacji, poznali metodologię przeprowadzenia diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także wypowiedzieli się odnośnie najbardziej nurtujących gminę problemów i tego jakie działania powinny być w ramach rewitalizacji podjęte w celu ich zniwelowania. Efektem spotkań było również wypracowanie głównych założeń dokumentu, tj. wizji, misji, celów i kierunków działań oraz zadań do realizacji, a także omówienie zgłoszonych fiszek projektowych. W pierwszym spotkaniu o godz. 14:00 dla partnerów rewitalizacji uczestniczyło 10 osób, natomiast w drugim dla mieszkańców obszaru rewitalizacji (w tym młodzieży) o godz. 15:00 – udział wzięło łącznie 13 osób (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>).
--	---

	5. Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji (<i>opiniowanie, konsultowanie i kontrola obywatelska</i>): - I posiedzenie odbyło się w dniu 24.10.2016 r. i dotyczyło kwestii organizacyjno-technicznych, a także zapoznania jego członków z zakresem „nowego podejścia” do rewitalizacji, co umożliwiło teoretyczne przygotowanie do prac oraz wypracowane zostały główne problemy i potencjały obszaru rewitalizacji. - II posiedzenie odbyło się w dniu 01.02.2017 r. i dotyczyło konsultacji społecznych projektu 1.0 dokumentu oraz założeń projektów rewitalizacyjnych. 6. Konsultacje społeczne projektu dokumentu (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>) w terminie od 24.01.2017 r. do 23.02.2017 r. oraz powiadomienie 7 dni wcześniej, tj. 17.01.2017 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie; - bezpośrednio do Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie; 2) otwarte spotkanie informacyjno-konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji, które odbyło się w dniu 01.02.2017 r. w Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie. Uczestniczyło w nim 10 osób. Podczas spotkania przedstawiono główne założenia dokumentu tj. wizję obszaru rewitalizacji (planowany efekt zaplanowanych działań rewitalizacyjnych), misję, cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań, a także zakres rzeczowy podstawowych oraz uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zgłoszone zostały przez różnych interesariuszy podczas otwartego naboru projektów. Następnie dyskutowano nad możliwościami pozyskania wsparcia finansowego i aplikowania o środki zewnętrzne z działania 6.5. <i>Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich</i> w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie. Dokumenty dostępne były w wersji papierowej w Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie i w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Ćmielów (cmielow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Gminny Program Rewitalizacji”) oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.cmielow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa/Gminny Program Rewitalizacji”). W trakcie konsultacji społecznych projektu dokumentu w wyznaczonym terminie w formach przewidzianych w pkt 1-3 łącznie wpłynęły 2 uwagi i/lub wnioski zgłoszone przez 2 osoby. Wszystkie uwagi i/lub wnioski podpisane były czytelnie imieniem i nazwiskiem oraz złożone zostały na formularzu konsultacyjnym, dlatego zostały rozpatrzone przez właściwy organ, którym był Burmistrz Ćmielowa. Po rozpatrzeniu ww. uwag i/lub wniosków – 2 uwagi uwzględniono. Ze zgłoszonych uwag sporządzony został rejestr zgłoszonych uwag i/lub wniosków wraz
--	---

	z rekomendacją do ich całościowego wprowadzenia z uzasadnieniem. W związku ze specyfiką zgłoszonych uwag uzupełniono i poprawiono projekt dokumentu: <i>Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025</i>, dzięki czemu interesariusze rewitalizacji (w tym mieszkańcy wyznaczonego obszaru rewitalizacji) wzięli aktywny udział w tworzeniu głównych założeń dokumentu i mieli realny wpływ na ostateczny jego zakres i kształt, a także zaplanowane projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające. Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 24.02.2017 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do uwag z uzasadnieniem.
Wdrażanie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025: - realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych (w tym w ramach partnerstw międzysektorowych); - prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji.	WDRAŻANIE (FINANSOWANIE) 1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu (<i>współrealizacja</i>) zgodnie z <i>Ustawą z dnia 11 lipca 2014 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020</i> (Dz.U. z 2016 r. poz. 217 z późn. zm.). 2. Konkurs ofert dla organizacji pozarządowych (<i>inicjatywa lokalna, współrealizacja</i>). 3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji (<i>współdecydowanie</i>). 4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni (<i>współdecydowanie</i>). 5. Warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet (<i>współdecydowanie</i>). 6. Spacerzy badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych (<i>współdecydowanie</i>). 7. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów, w tym w partnerstwach międzysektorowych (<i>współrealizacja</i>). 8. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań w trakcie cyklicznych spotkań Komitetu Rewitalizacji (<i>konsultowanie, kontrola obywatelska</i>). 9. Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>). 10. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją (<i>współrealizacja, inicjatywa lokalna</i>).

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025

MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
Ocena realizacji założeń <i>Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025</i>: - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu.	1. Opiniowanie cyklicznych raportów/sprawozdań z postępu w realizacji dokumentu przez Komitet Rewitalizacji oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (<i>informowanie</i>). 2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych (<i>informowanie, konsultowanie, kontrola obywatelska</i>). 3. Opracowanie ewaluacji <i>mid-term i ex-post</i> z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych (<i>informowanie, konsultowanie, kontrola obywatelska</i>). 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez inicjatywę co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji (<i>współdecydowanie</i>). 5. Opiniowanie zgłoszonych wniosków o aktualizację dokumentu przez Komitet Rewitalizacji (<i>konsultowanie, kontrola obywatelska</i>).

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowy opis dotyczący przebiegu konsultacji społecznych i efektów poszczególnych metod partycypacji społecznej oraz mechanizmów włączenia społeczności lokalnej na etapie diagnozowania i programowania, zamieszczony jest również chronologicznie na stronie internetowej gminy (cmielow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Gminny Program Rewitalizacji”) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.cmielow.pl, zakładka „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa/Gminny Program Rewitalizacji”), dzięki czemu udokumentowany został udział w nim różnych interesariuszy. Zastosowane mechanizmy włączenia dostosowane były do wszystkich potencjalnych interesariuszy rewitalizacji z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych narzędzi partycypacji społecznej oraz aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania” partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o rewitalizacji „partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji”.

W związku z powyższym na etapie sporządzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025*, zgodnie z procedurą określoną przepisami ww. ustawy powołany został Komitet Rewitalizacji, w skład którego wchodzi interesariusze rewitalizacji, tj. przedstawiciele mieszkańców gminy (w tym obszaru rewitalizacji), organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedsiębiorców, jednostek organizacyjnych gminy oraz innych grup społecznych. Pierwszym etapem procedury było uchwalenie przez Radę Miejską w Ćmielowie *Uchwały nr XXVI/162/2016 z dnia 14 września 2016 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji wraz z załącznikiem, stanowiącym Regulamin Komitetu Rewitalizacji*.

Podjęcie uchwały poprzedzone było konsultacjami społecznymi przeprowadzonymi od dnia 12.07.2016 r. do dnia 10.08.2016 r. w następujących formach: zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego (dostarczanego drogą elektroniczną na podany adres e-mail, drogą korespondencyjną na adres UMiG w Ćmielowie, bezpośrednio do UMiG w Ćmielowie), otwartego spotkania konsultacyjnego z interesariuszami rewitalizacji z zapewnieniem możliwości przedstawienia uwag, opinii i propozycji (w dniu 03.08.2016 r.) oraz zbierania uwag ustnych do protokołu w UMiG w Ćmielowie. Wszystkie dokumenty dostępne były w wersji papierowej w UMiG w Ćmielowie oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Ćmielów (cmielow.pl) oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.cmielow.pl). Powiadomienie o planowanych konsultacjach zamieszczone zostało 7 dni wcześniej, tj. dnia 05.07.2016 r. Niezwłocznie po podjęciu ww. uchwały przez Radę Miejską na zasadach określonych w przyjętym *Regulaminie Komitetu Rewitalizacji* ogłoszony został na stronie internetowej gminy, w BIP oraz na tablicy ogłoszeń UMiG w Ćmielowie otwarty nabór na członków Komitetu Rewitalizacji, który trwał do 14.10.2016 r. włącznie. Zgłoszeń kandydatów można było dokonywać poprzez wypełnienie *Formularza zgłoszeniowego na członka Komitetu Rewitalizacji* oraz dostarczenie go w taki sam sposób, jak w przypadku ww. formularza konsultacyjnego. Organem właściwym do rozpatrzenia zgłoszonych kandydatur był Burmistrz Ćmielowa. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji Zarządzeniem Burmistrza Ćmielowa nr 82/2016 z dnia 17 października 2016 r. (zgodnie z limitami osobowymi określonymi w Regulaminie).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą Burmistrza Ćmielowa w zakresie rewitalizacji.

Zasady jego działania określa *Regulamin Komitetu Rewitalizacji*, stanowiący załącznik 1. do uchwały Rady Miejskiej w Ćmielowie Nr XXVI/162/2016 z dnia 14 września 2016 r. Według zapisów niniejszego regulaminu Komitet uprawniony jest do opiniowania GPR na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją w Gminie Ćmielów. Ponadto uczestniczy w sporządzaniu i opiniowaniu projektów uchwał Rady Miejskiej w Ćmielowie oraz zarządzeń Burmistrza Ćmielowa związanych z rewitalizacją. W związku z tym nie istnieje konieczność wprowadzania zmian w ww. uchwale.

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje

Na podstawie art. 47 i 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) przeprowadzona została procedura uzgodnienia z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach, co do konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu.

Przepisy ww. ustawy określają, dla jakiej kategorii dokumentów planistycznych, ze względu na ich indywidualną zawartość oraz zewnętrzne uwarunkowania, istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przesłanką obowiązkowo kwalifikującą do przedmiotowej oceny, zgodnie z art. 46 pkt 3 i art. 47 ww. ustawy jest stwierdzenie, iż w efekcie realizacji przedsięwzięć, wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje organ opracowujący projekt dokumentu sam, bądź zgodnie z art. 47 ww. ustawy, w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, którym w tym przypadku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach w nadesłanym piśmie z dnia 08.03.2017 r. znak WPN-II.410.17.2017.ML wyjaśnił, że realizacja ustaleń *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 oraz nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z tym uzgodniony został brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedłożonego dokumentu.

Przygotowanie i prowadzenie zaplanowanych prac dotyczących budynków powinno uwzględniać w szczególności ochronę ptaków i nietoperzy gniazdujących w ścianach budynków. Uwzględnienie miejsca bytowania ptaków i nietoperzy podczas wszelkich modernizacji budynków jest konieczne ze względu na przepisy prawa polskiego i wspólnotowego. W związku z powyższym, na zarządcach budynków spoczywa odpowiedzialność za prowadzenie prac remontowo-budowlanych we właściwym terminie – dostosowanym do okresów lęgowych dla danych gatunków, bezpiecznym dla gniazdujących w budynkach. Po zakończeniu prac, w budynkach, w których gniazdowały

ptaki lub nietoperze, wykonawca zobowiązany jest do stworzenia zastępczych schronień dla ptaków i nietoperzy, tak aby liczba siedlisk nie została uszczuplona. W przypadku konieczności ingerencji w środowisko flory i fauny objętej ochroną zostanie złożony wniosek o uzyskanie stosownego pozwolenie w trybie art. 56 *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134).

Przedsięwzięcia nie będą lokalizowane na przedmiotach ochrony obszarów Natura 2000, ponieważ jedynie niewielki fragment obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej (kod PLH260019) znajduje się przy północno-zachodniej granicy obszaru rewitalizacji. Zadania realizowane w ramach wdrażania GPR nie będą w sposób istotny oddziaływać na przekroczenie standardów jakości środowiska oraz nie kolidują z warunkami ochrony występujących na terenie gminy form ochrony przyrody – rezerwat przyrody, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, obszar Natura 2000 oraz pomnik przyrody.

Zgodnie z art. 48 ww. ustawy, organ opracowujący *Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* po uzgodnieniu z właściwymi organami może odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. W związku z tym Burmistrz Ćmielowa zwrócił się do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach, będącego organem właściwym, z prośbą o wyrażenie zgody na odstąpienie od konieczności przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dla *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025*. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach w piśmie z dnia 14.03.2017 r. znak NZ.9022.5.27.2017 stwierdził, że w przypadku *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* można odstąpić od przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, ze względu na fakt, że realizacja przewidzianych przedsięwzięć nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko w zakresie zdrowia i życia ludzi.

Podsumowując należy podkreślić, że ze względu na specyfikę zadań wskazanych w *Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* i z uwagi na ich parametry, nie będą one znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko. W związku z powyższym dla ww. dokumentu nie było konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Niemniej jednak, każdorazowo przy opracowywaniu projektów konkretnych inwestycji, w przypadku, gdy zaistniałaby konieczność

przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko lub na obszar Natura 2000, organ odpowiedzialny za realizację zadania podejmie odpowiednie kroki administracyjne.

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.) Burmistrz Ćmielowa po zakończeniu procesu konsultacji społecznych, tj. dnia 24.02.2017 r. wystąpił również o zaopiniowanie projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* przez instytucje zewnętrzne wymienione we wskazanym artykule ww. ustawy. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, Burmistrz wyznaczył 14-dniowy termin przedstawienia opinii, licząc od dnia doręczenia projektu dokumentu. Rejestr zbiorczego zestawienia opinii wraz ze zgłoszonymi w ich ramach uwagami i/lub propozycjami, a także rekomendacją do ich całościowego bądź częściowego wprowadzenia lub uzasadnieniem do ich nie wprowadzania, opublikowany został na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.ćmielow.pl, w zakładce „Rewitalizacja” w dziale „Ogłoszenia/Burmistrza Ćmielowa”).

Ze względu na uzupełnienie i uszczegółowienie zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z oceną dokonaną przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w dniu 22.06.2017 r. ponownie wystąpiono z wnioskami: do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach z prośbą o wyrażenie zgody na odstąpienie od konieczności przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach w nadesłanym piśmie z dnia 11.07.2017 r. (znak: WPN-II.410.117.2017.MK) wyjaśnił, iż mając na uwadze rodzaj, charakter oraz skalę oddziaływań planowanych do realizacji zadań i przy uwzględnieniu zasad ochrony środowiska nie przewiduje się znacząco negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na przyrodę. W związku z tym uzgodnił brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOS) dla projektu przedłożonego dokumentu. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w nadesłanym piśmie z dnia 13.07.2017 r. (znak: NZ.9022.5.94.2017) uznał, że wprowadzone zmiany zapisów dokumentu nie wpływają na zmianę wcześniejszego stanowiska dotyczącego możliwości odstąpienia od postępowania w sprawie SOOS dla projektu dokumentu.

5. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR), o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji. Jednak możliwość ustanowienia SSR na okres nie dłuższy niż 10 lat pozostaje jednocześnie jako opcja, która może zostać zrealizowana w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, o ile wystąpią czynniki potwierdzające zasadność tej decyzji w kontekście optymalnego wykorzystania jej narzędzi. W takiej sytuacji zgodnie z dyspozycją ww. ustawy ustanowienie SSR wraz ze szczegółowym zakresem jej regulacji będzie przedmiotem odrębnej uchwały Rady Miejskiej w Ćmielowie, która zostanie podjęta na wniosek Burmistrza Ćmielowa.

6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie

6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji nie są wymagane zmiany w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1610):

- 1) *Uchwale nr XXXIV/252/2002 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład zasobu gminy.*
- 2) *Uchwale nr XXXII/193/2017 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 26 stycznia 2017 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Ćmielów.*

6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

W związku ze sporządzeniem *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025* nie przewiduje się wprowadzania zmian w aktualnie obowiązującym dokumencie *III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ćmielów*, która została przyjęta Uchwałą nr XXIV/203/2013 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 24 stycznia 2013 roku.

Wyznaczony obszar rewitalizacji nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Obecnie Gmina Ćmielów jest na etapie jego tworzenia i opiniowania. W związku z tym nie wskazuje się miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego koniecznego do zmiany lub uchwalenia, ponieważ ustalenia wynikające z niniejszego dokumentu zostaną w nim uwzględnione. Nie przewiduje się również konieczności sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.).

Spis fotografii

Fotografia 1 Park Miejski usytuowany na terenie Rynku w Ćmielowie – I	48
Fotografia 2 Park Miejski usytuowany na terenie Rynku w Ćmielowie – II	48
Fotografia 3 Parking przy Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie na terenie Rynku	49
Fotografia 4 Parking przy Domu Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie na terenie Rynku (widok na figurę św. Floriana)	49
Fotografia 5 Plac Targowy zlokalizowany na terenie Rynku w Ćmielowie	50
Fotografia 6 Zabudowa mieszkaniowa i handlowo-usługowa wokół Rynku w Ćmielowie	50
Fotografia 7 Część ulicy Rynek w Ćmielowie	51
Fotografia 8 Ulica Szydłowiecka w Ćmielowie	51
Fotografia 9 Ulice Rynek i Przesmyk w Ćmielowie	52
Fotografia 10 Droga wojewódzka nr 755 przebiegająca przy Rynku w Ćmielowie	52
Fotografia 11 Zabudowa mieszkaniowa przy ul. Długiej w Ćmielowie	54
Fotografia 12 Budynki przy ul. Jasnej w Ćmielowie	55
Fotografia 13 Budynki przy ul. Długiej w Ćmielowie – widok w kierunku ul. Opatowskiej .	55
Fotografia 14 Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie	57
Fotografia 15 Dzwonnica w Zespole Kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie	57
Fotografia 16 Ogrodzenie Kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie ...	58
Fotografia 17 Zagospodarowany teren przy Kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie	59
Fotografia 18 Niezagospodarowany teren przy Kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Ćmielowie	59
Fotografia 19 Budynek, w którym mieści się Dom Kultury im. W. Gombrowicza oraz Biblioteka Publiczna w Ćmielowie	61
Fotografia 20 Parking usytuowany przy Domu Kultury im. W. Gombrowicza oraz Biblioteki Publicznej w Ćmielowie	61
Fotografia 21 Budynek Urzędu Miasta i Gminy w Ćmielowie	63
Fotografia 22 Budynki zdegradowane zlokalizowane przy Urzędzie Miasta i Gminy w Ćmielowie oraz Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Pacjent”	63

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Ćmielów	30
Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów	31
Mapa 3 Rozmieszczenie organizacji pozarządowych w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji i na terenie Miasta Ćmielów w 2016 r.	43
Mapa 4 Staropolskie Zagłębie Przemysłowe w latach 1815–1845 według A. Borkiewicza ...	47
Mapa 5 Obszar przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu ($1\text{ng}/\text{m}^3$) w województwie świętokrzyskim w 2014 roku	65

Mapa 6 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Ćmielów	66
Mapa 7 Formy ochrony przyrody w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji	67
Mapa 8 Rozmieszczenie przestrzenne inwestycyjnych projektów podstawowych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji	108

Spis schematów

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów	27
Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji ..	32
Schemat 3 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025	79
Schemat 4 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanej skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych	80
Schemat 5 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Ćmielów	126

Spis tabel

Tabela 1 Nawiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych i planistycznych	12
Tabela 2 Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń na obszarze rewitalizacji w latach 2010–2014 (liczba osób, którym przyznano świadczenie z danego powodu na 1 000 mieszkańców)	38
Tabela 3 Liczba postępowań przygotowawczych przeprowadzonych przez Komisariat Policji w Ćmielowie w 2014 r. z rozbićm na poszczególne kategorie dotyczące przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Ćmielów	39
Tabela 4 Średnie % wyniki z wybranych części egzaminu gimnazjalnego w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji (Gimnazjum w Ćmielowie), Gminy Ćmielów, powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego	42
Tabela 5 Istniejące obiekty mieszkalne zlokalizowane na wyznaczonym obszarze rewitalizacji wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków w 2009 roku	56
Tabela 6 Zidentyfikowane kluczowe problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ćmielów	68
Tabela 7 Projekt podstawowy nr 1	82
Tabela 8 Projekt podstawowy nr 2	86
Tabela 9 Projekt podstawowy nr 3	88
Tabela 10 Projekt podstawowy nr 4	90
Tabela 11 Projekt podstawowy nr 5	92
Tabela 12 Projekt podstawowy nr 6	94
Tabela 13 Projekt podstawowy nr 7	96
Tabela 14 Projekt podstawowy nr 8	98

Tabela 15 Projekt podstawowy nr 9	100
Tabela 16 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	103
Tabela 17 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi.....	110
Tabela 18 Wykaz projektów zrealizowanych przez Gminę Ćmielów na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy	115
Tabela 19 Wykaz projektów zrealizowanych przez Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy	117
Tabela 20 Wykaz projektów zrealizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy	118
Tabela 21 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów	121
Tabela 22 Szacunkowe koszty zarządzania rewitalizacją w Gminie Ćmielów	123
Tabela 23 Harmonogram wdrażania dokumentu	127
Tabela 24 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025.....	135
Tabela 25 Zastosowane oraz zaplanowane narzędzia partycypacji społecznej i partnerstwa oraz opis sposobu i efekty zaangażowania interesariuszy na poszczególnych etapach rewitalizacji	141

Spis wykresów

Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2010–2014.....	34
Wykres 2 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów	34
Wykres 3 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2010–2014.....	35
Wykres 4 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów	35
Wykres 5 Udział osób długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów	36
Wykres 6 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Ćmielów w latach 2010–2014.....	36
Wykres 7 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów	37

Wykres 8 Średnie % wyniki ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji (Szkoła Podstawowa nr 1 im. Krzysztofa Sztydlowieckiego), Gminy Ćmielów, powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego.....	41
Wykres 9 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców w Gminie Ćmielów w latach 2010–2015	42
Wykres 10 Średnia % frekwencja w wyborach władz samorządowych 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów	44
Wykres 11 Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Miasta Ćmielów, Gminy Ćmielów, powiatu ostrowieckiego oraz województwa świętokrzyskiego.....	45
Wykres 12 Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów	53
Wykres 13 Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych w 2014 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Ćmielów.....	53

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
M. Gierczak
mgr Marianna Gierczak

RADA MIEJSKA
w Ćmielowie

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ćmielów na lata 2016–2025

**Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-
-przestrzennych obszaru rewitalizacji**

RADA MIEJSKA
w Ćmielowie

Podstawowe kierunki zmian fun obszaru rewit

skala 1:25

Legenda

- granice obszaru rewitalizacji
- funkcja społeczna (administracyjna, edukacyjna, kulturalna, zdrowotna, pomocy społecznej)
- funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa i sportowa
- funkcja kulturowa

n funkcjonalno-przestrzennych
rewitalizacji

a 1:2500

